

Sverre Holmsen

**Polynesisk
passad**

Med
IAORANA
till
AGDA VAHINE
LENA RERI
GUNNEL
MARJA MARAMA
*
JENS
EGIL
HILLE
MINA SYSKON

Denna bok utkom första gången 1942, 1952 i bokklubben Svalan. De tryckta upplagorna innehåller författarens tecknade illustrationer, som tyvärr här inte kan återges med tillräcklig skärpa.

FÖR DOFTEN AV KOPRA — FÖR EN SÅNG FRÅN TEMATANGI...

Liksom en gastronom har sitt överkänsliga smaksinne, så har en "dockbug" sin utvecklade näsa för flytetyg och varor som kommer och går mellan jordens hamnar. Det tog mig årtal att bli en dockbug.

Första gången jag upptäckte min fallenhet för jobbet var då jag luktade mig till en kopraskonare i Frisco. Jag kom bort från tillfälliga tärningsspelande vänner vid Pir 27. Ty så fort jag fick väderkorn på detta märkliga, som kallas kopra, rusade jag ifrån dem.

De måste ha undrat vart jag tog vägen — jag hann inte förklara för dem, och jag har inte sett dem sen dess. Det är sjutton år sen.

Men då jag sprungit från Pir 27, upptäckte jag en för mig ny värld vid Pir 33, ty där låg "Mako", det snövita kopraskeppet från öarna söder om linjen. Hon lossades av nötbruna pojkar, och jag lämnade henne inte

förrän mörkret föll över Friscobukten.

När jag sedan somnade i mitt krypin vid hamnen, hade jag ännu den litet söta, härskna, men dock obeskrivligt härliga doften av kopra i mina näsborrar. Och under min huvudkudde låg dagens fynd, ett stycke saltorkad kokoskärna, detta som var kopra, och av vilket det blev två, margarin, glycerin och de finaste oljefärger. Jag greps av en oemotståndlig lust att segla till de tropiska hamnar, där kopra lastas. Jag svor att jag skulle dit — jag kom dit — och jag längtar dit igen.

Sen den dagen i Frisco har jag efter bästa förmåga utvecklat mitt väderkorn och det slags vetgirighet som kanske är säreget för dockbugs. Hamnarna kring klotet fångslar mig mer och mer.

Det finns ett internationellt broderskap av dockbugs. Vårt sällskap har inga medlemsavgifter, inga möten, inga matriklar och vi mottager ingen lön. Som folk mest är vi fattiga, men jordens rikedomar, vilka flyter i

trä- och järnskrov från land till land, intresserar oss oerhört. Vi vill lukta på varorna, se dem och ta i dem., fast vi inte äger dem. Vi fascineras av allt från bananer, kaffe, kakao, te, kryddor, säd, socker och fisk till pärlmor, kol, olja, metaller, maskiner och lump. I allt det där ligger historien om mänskan. Vi vill veta hur varorna produceras, varifrån de fraktas och vi frågar ständigt: Vilka skepp går — och när? Vi reser som sjömän, vi arbetar som sjöare, vi seglar som stoweaways i lasten för att ta reda på ursprunget och människorna som skapat varorna. Vår vurm drar oss ut på de äventyrligaste resor över de sju haven och de tusen vattenvägarna till de fem världsdelarnas alla hamnar. När vi känner lukten av något som lockar oss kan vi inte stanna hemma. Gripna av iver tar vi stora risker — kanske för glansen av Kinasilke eller för doften av Otaheitivanilj. Kanske lockas vi av en skutas runda akterspegel eller rytmen i en sång från Tematangi.

Dockbugs kan man stöta på var som helst mellan Götet och Pago-Pago. De är konstiga prickar, och jag minns en dag — det var vårvintern 1941 — att jag upptäckte en man som säkert tillhörde vårt broderskap. Han satt på en av Söders enklare restauranger, läste sin tidning och såg ut som en vanlig mänska.

Men så plötsligt rusar han upp och störtar till utgångsdörren. Min första tanke var, att han tänkte smita från betalningen. Men på mannens bord ligger en blank tvåkrona. Jag blir ytterligare förbryllad, då jag ser att han har ulstern under armen, men att han lämnat sin hatt kvar på bänken.

— Hatten! ropar jag. Men han hör inte. Jag hugger den slitna huvudbonaden och sätter efter honom. I dörren stöter han ihop med en inkommande, som förvånad stönar till och grymtar:

— Jädrans brådis ni måtte ha!

Jag är ifatt den brådskande och sätter

hatten på hans huvud. Jag väntar mig någon sorts förklaring, som till exempel att han skall med tåget eller kanske med flyget från Bromma. I stället kramar han sin tidning och utbrister med av iver skälvande röst:

— Vinterblockaden är slut — kan ni tänka er islossning, det är islossning! "Sjdanov" kom in i dag med last österifrån. Första båten utifrån i år.

Mannens fötter klapprar mot trottoaren, och hans näsa sticker vädrande upp mot den blekblå vårhimmeln.

— Hon har foder och styckegods. Men vad är det för varor? Det är det jag vill veta. Om det står det inget i tidningen, ropar han och försvinner om hörnet.

Jag måste erkänna, att jag greps av samma undran. Vad var det för styckegods? Hur såg "Sjdanov" ut efter att ha plöjt genom isen? Jag skyndade också iväg för att lukta på vårvinterns första last.

Men det blev inget av. Europa år 1941 var

taggtrådens kontinent, och en dockbugs iver att komma inpå hamnarnas skutor och sjöfolk kan naturligtvis missförstås. Jag behövde bara närma mig "Sjdanov", så genast betraktade hamnpolisen mig med stor misstänksamhet, och det var med nöd och näppe jag lyckades göra en svidande reträtt.

Undrar hur det gick för mannen som glömde hatten? Han kunde inte ha varit så långt före mig. Ingenstans syntes han till. Måhända greps han, när han försökte forcera taggtråden. Jag kände mig illa till mods och ansåg det inte hälsosamt att göra förfrågningar hos polisen. Den har i alla fall ingen förståelse för oss dockbugs, allra minst nu i den större oredans tid.

Och fredens tid, de goda vattenförbindelsernas tid, den motses förstås av alla dockbugs med stor förväntan och iver, då vårt verksamhetsfält i dessa dagar är olidligt begränsat. Ja, det har gått därhän, att vi låter vår upplagrade verksamhetslust och nyfi-

kenhet på ett onormalt sätt gå ut över ömkliga färjor och skärgårdsbåtar. Jag nästan skäms att tala om det.

Men även på detta inskränkta och blygsamma område betraktar man oss med misstroende. —För inte så länge sen tittade jag på en båt med diverse last från Ljusterö. Ämnet var i viss mån något nytt för mig. Vad kom det nu för varor därifrån? Fisk kunde jag lukta mig till. Men vilken sort, och hur såg den ut? Jag försäkrar att jag lade mig vinn om att inte väcka uppseende på något sätt — att se med en dockbugs ögon utan att det märktes — att röra mig långsamt och liksom peta på ladorna.

Men det hjälpte inte. Jag måste i alla fall ha visat ett för långvarigt och intensivt intresse. En hamnens väktare kom emot mig. Hans ansikte var det allvarligaste jag sett, och genast satte han igång med det mest ingående korsförhör. Namn, nationalitet, födelseort, födelsedata, sysselsättning, var

hade jag vistats de sista åren o. s. v. —allt skulle han ha reda på, och hans misstänksamhet tycktes växa ju fler upplysningar han fick.

— Hur kan nu herrn påstå, att han är svensk, muttrade han med ett sarkastiskt leende. Född i Afrika 4 mars 1906, har utländskt namn, utländska föräldrar och har varit utomlands mest hela sitt liv?

— Jag är en dockbug, svarade jag förvirrat.

— Men det skulle jag aldrig ha sagt.

— Hur sa? stötte han fram i kyligaste ton, och för säkerhets skull tog han mig i armen. Inte ett ögonblick släppte han sina forskande ögon från mig.

— Jag är kosmopolit, tillade jag, men jag har svenskt medborgarskap, svensk skoling, svensk militärutbildning, och jag är här i hamnen av en tillfällighet.

Det syntes tydligt att han inte trodde mig. Men slutligen lyckades jag med svart på vitt

bevisa för honom, att jag var hans landsman.

— Ja, jag tyckte väl herrn såg svensk ut i alla fall, mumlade han ursäktande. Så han får väl gå, tillfogade han tveksamt.

Efter den historien bär jag alltid pass, matrosböcker, betyg och andra värdefulla dokument på mig. Av en god vän har jag även fått rådet att lägga mig till med en motbok med minst två, tre liter i månaden. En sådan bok verkar både svensk och förtroendeingivande, sade han. Jag har följt hans råd, men säker är man nog inte förrän det blir en verklig fred i Europa.

När den dagen kommer, skall jag ta reda på lasterna från Ljusterö — i detalj — och sen ger jag mig ut till de fjärran hamnarna.

Jag längtar efter bananer och Salvador-kaffe. Vi brukade ta in tusentals ton härliga bönor i Central-Amerika, och ibland sov jag på kaffelasten för att den doftade så skönt.

Fikonen vid Sacramentofloden. Jag kom plötsligt att tänka på dem. Är de lika blåbärs-

blå som förr? Det är länge sen greken Leonidas och jag smet land för äta dem tidigt om morgnarna, när de var daggbestänkta och vi lastat rnotorskonaren "Scatenas" däck proppfulla med lök och små gula meloner i månsken.

Och bryggan vid Hiawatas farm, är den lika fullstaplad med vindruvor och persikor som då jag var med och arbetade där? Jag måste dit och ta reda på det. Vilka båtar går förresten dit, och när?

Härom året såg jag en skymt av så där en tusen ton Astrakanmeloner — det var innan det stora kriget, och jag stod och hängde på en av broarna över Moskva — Volgakanalen. Jag hann inte smaka de där okända frukterna, och det kan jag inte glömma. De såg så härliga ut, och den väldiga melonpråmen försvann så fort.

En amerikansk journalist stod vid min sida och filmade. Snart kom jag underfund med, att han inte var en vanlig journalist, att

vi tillhörde samma broderskap, och att vi talade samma språk. Nog av, vi fann varann där på bron.

— Nu har jag knäppt den ena karavanen av lastpråmar och båtar efter den andra, utbrast han belåtet. De här sista, såg du förresten så litet fribord de hade, de kom med svavel från Kujbysjev och med cement från Volsk, långt där nerifrån Volgas stränder.

Emot oss plöjde nu en vit turistångare med vinkande kalmucker och uzbeker i sina festliga folkdräkter. Min kollega laddade snabbt sin kamera.

— Vet du, sade han och vevade, jag har till min glädje upptäckt att den här stan — han sänkte rösten till en viskning — den här stan Moskva, som brukade vara en landkrabbornas stad, har blivit ett verklig sjöstad sen sist jag var här. Jättedammar, kanaler och slussar, det är det som gjort susen. Nu har Moskva förbaske mig vattenförbindelser med haven i tre av de fyra väderstrecken. Står just

och funderar på vilken båt jag ska ta, den till Svarta Havet eller den till Vita Havet.

— Singla slant om det, föreslog jag.

Han såg ut att tänka djupt en bra stund.

— Nej, sade han bestämt. Det ska jag inte göra. Men säg — han blev ivrig — har du hört talas om Kamaäpplen? Han såg hemlighetsfull ut.

— Nej, hur så?

— Jo, det är den båten, den som går till Kamaflodens stränder i Tatarernas republik, som jag ska ta. Jag åt en gårig ett äpple från Kama, och det är det mest underbara jag smakat, förklarade han. Boy, oh boy, vilken arom — och smälte i mun som glass. Jag reser dit, i god tid för skörden. Jag vill hålla Kamajord i min hand och se människorna som arbetar med den. Och sen — tänk dig — att följa pråmkaravanen med äpplen nerför floden till Krim!

Han ville ha mig med, och så gärna skulle jag följt honom. Men jag var förhindrad. Det

var sorgligt. Han verkade sympatisk, och hans dockbugsentusiasm var nästan lika stor som den jag fann i bröderna Fahnestocks söderhavsexpedition. Dess medlemmar bestod av några av klotets ivrigaste och mest framgångsrika dockbugs.

I sju månader var jag ständig gäst på deras skonare "Director". Under sina långa kryssningar längs vilda och litet kända kuster ledde deras nyfikenhet och vetgirighet inte endast till upptäckter av nya varor. Dessa unga pojkar fann för vetenskapen okända fåglar och fiskar. Och en morgon, den andra september 1936, i västra Söderhavet, då solen flöt upp ur ett blygrått hav, upptäckte de nytt, land — en kedja av sex skogbevuxna öar. De trodde knappt sina ögon. De fann att världens bästa och nyaste sjökort saknade detta land. Med av iver darrande fingrar ritade de dit sin upptäckt i närheten av ön Santa Cruz och de kallade öarna Good Director-öarna.

Men deras största upptäckt var kanske de underliga skrivtecknen på Nainokastenen och jättemonoliten i djungeln på ön Ndakunimba i Fidjigruppen. Na Vatu Vola Vola, "stenarna med skrift på", skall kanske en dag -- då man lyckats tyda bokstäverna -- bli nyckeln till utvecklingen av teorin om de polynesiska folkens förhistoriska vandringar.

En kväll på Tahiti, då Bruce, expeditionens ledare, och jag satt i "Directors" navigationshytt och latade oss vid våra bambubägare med citron och vildhonung, råkade jag få syn på hans saltstänkta dagbok. Med hans tillåtelse började jag bläddra i den, och allt eftersom jag läste gick det upp för mig, att alla dockbugs stor-mogul var Bruce Fahnestock, denne leende unge yankee som satt mitt emot mig med sin sköldpadda i knäet.

— Jag bar funnit den härligaste av alla hamnar, skrev han, en hamn som inte är lik någon annan.

Här finns för det första inga dockor. En lång, grönskande vägg följer strandskoningen från Bougainvilles staty till Messagerie Maritimes landningsplats. Tradingskonarna förtöjer vid gamla franska skeppskanoner, pluggade med cement och nedgrävda i sanden med regelbundna mellanrum. Tradingskonare — där har vi ett ord!

En hel flotta av dem. Snövita är de, snabbt som passaden seglar de, och alla har de Papeete som huvudbas. — Pärlor. — Pärlemor i väldiga högar.

Och i de stora plåtskjulen väntar kopra i pyramider på den franska lastångarens ankomst. Nu sist när den kom, rusade jag i fruktan till kajen. Jag trodde man tänkte ta bort alltihop — att koprans mäktiga arom, dess hänskna men dock hypnotiska doft skulle försvinna med skeppet. Jag var nästan färdig att köpa en säck. Men så berättade en storväxt kutterskeppare att mer skulle komma — från Raiateas dalar, Tahaa och

andra öar — när skonarna återvände -- det skulle inte dröja så länge.

Den tar aldrig slut. Kokosnötter skall alltid falla när de är mogna, och de skall alltid betyda liv för Polynesien. Man kommer alltid att göra kopra, och jag skall alltid finna någon hamn där de lossar den.

Jag undrar var man får jasminträd från? Jag hittade en pipa härom dagen. Inte bara en vanlig pipa. Nej, den var lång och tunn, och blad var utskurna på den i basrelief. En gammal man bolmade på den, och han trodde jag var tokig -- till och med sen jag betalade honom tjugu francs för den. Jag gick min väg med den och kunde knappast släppa näsan från pipvirket. — Det doftade jasmin, all right. — Jag undrar vilket hörn av världen det kommer från? Jag undrar vilka skepp går dit och när?

KRATERDALEN

Från vilket håll vinden än blåser på Tahiti, är luften alltid mättad av oceanisk vällukt. Än brusar den in från havet med vattenöknens sälla, än dansar den som en lättfotad faun utför de grönskande fjällbranterna. Vi fyller våra lungor med tusen dofter från frukt och blommor som är säregna för ön. Vinden sprider nästan alltid frömjöl och svalka; välust och lugn, glädje och oro på Tahiti. Och som mångfärgade blommor blåser flockar av fåglar från träden. Bland dem är den tysta, sotsvarta stormtärnan — och fregattfågeln — de djärva färdernas och de väldiga sträckornas ande.

Jag tillhörde ett brödraskap av vita och färgade som brukade vandra in mellan de skogbevuxna bergen norr om Papeete. I vårt sällskap var Tuete Tane, Alf Kinnander, Tahitis frimodige dalmas. Där var leende Otaha från Honolulu, improvisatören, han

som spelade sex instrument och talade lika många språk — Hinu, hans broder, snabbare simmare än världsrekordmannen och släktingen Kahanamoku. — spirituelle och humoristiske Ata Custance, musiker, författare och globetrotter från Canada. Där var arizonaindianen Roy Dunn och hans partner, norsk-amerikanen och cowboyn Lorin Bell, två tystlåtna, oskiljaktiga kamrater, som gjorde tappra försök an glömma den ofrånkomliga avresans dag, då dc måste sätta kursen mot fastlandet. Där var Taranenko, kosacken, yankeen, som sjöng grusinska sånger, skulpterade i ädelträ och spelade tahitimelodier på balalajka. Där var f. d. stridsflygarna Nordhoff, och Hall, fäder till en rad söderhavsromaner och rara tahitibarn. Där var Lewis från Pirai, han som efter att ha seglat, över Pacifiken flög över Asien och Europa till Paris för att få gifta sig med sin tahitivahine. Där var Mississippi-Bill från New Orleans, han som fick alla mänskor att

skratta. Där var hela gänget från "Director", bröderna Bruce och Sheridan, marquesanen Tehate, Denny, pojken från Themsen, och allas vår blyge och gode Hei-Hei, panama-negern, mästern och trubaduren. Där var infödda ungdomar som sällade sig till oss, män byggda som gudar, kvinnor med nötbruna kroppar, nattsvart hår och pärlvita leenden.

Vårt sällskap var färgrikt och blandat och kom från alla väderstreck. Men mellan oss fanns de starkaste vänskapsband, ty vi hade samma levnadssätt, samma stilla, exotiska liv. vi älskade samma jord och samma blömmor. Vi vandrade samma väg upp i denna vilda dal. Vi följde Fatitauafloden och brukade slå läger under mangoträden vid Pierre Lotis damm. Den ligger på botten av en urgammal kraterdal, vars gröna väggar reser sig mot skyarna. Där rinner det kristallklara vattnet från fjällen, som höjer sig ur diset och de avlägsna ravinernas skuggor. Vi

vandrade ofta till det inre av ön — där var vi nära Tahitis okända hjärta. Vi älskade Kraterdalen. Vi brukade stanna där hela dagarna igenom. Vi simmade och dök. Vi slumrade i gräset. Vi klättrade i branterna efter mango, stjärnäpplen, guava, apelsiner och bananer. Vi pratade och sjöng. Och när skymningen kom, dansade vi vilda danser till gitarrer och hajskinnstrummor.

Vi önskade att hela den stackars blödande mänskligheten kunde få uppleva lyckan i vår Kraterdal. Vi lyssnade till det sorglösa sorlet från Fautauafloden och tyckte oss höra ett löfte, att den dagen skall komma, då vulkanernas tid är förbi, då hydrorna är aska och elden inte skall bränna bort det goda livet, då folkens tusenåriga önskan om att få leva i vänskap går i uppfyllelse, då de svalnade kratrarna blir trädgårdar — som vår gröna Kraterdal på Tahiti.

Fast Reri kom från en annan ö, var hon den som mer än någon annan tillhörde Fautaua-dalen. Hon hade bott där så länge hon kunde minnas. Hon berättade att hon kommit till Tahiti med en främmande kutter, men var-ifrån hon kommit och vilka hennes föräldrar var, visste varken hon eller någon annan. Kuttern hade blåst in i armarna på orkan och krossats i småbitar mot korallrevet. Hon var den enda överlevande, och hon hade växt upp hos ett vänligt gammalt kinespar i Fautaua-ravinen.

Första gången jag såg Reri vattnade hon sin styvfars tomater. Sen såg jag henne simma i lavabassängen, och när hon steg upp under mimträdens knotiga grenar nickade hon leende och igenkännande till mig. Hennes våla ljusgröna pareu smet åt kring hennes fasta, runda kropp, när hon kom fram i solen för att torka sig. Vi blev beanta, och snart var Reri medlem av vårt sällskap.

Man kunde inte undgå att lägga märke

till hennes drömmande, barnsliga ögon. Hennes blick var underlig — det tyckte vi alla — och hennes mörka mandelformade ögon kunde plötsligt och vid de mest oväntade tillfällen skifta uttryck från det ljusaste glitter till det mörkaste vemod. Hennes sånger och danser var likadana -- outgrundliga och fångslande.

Vi lyssnade alla till Reri. Hon hade kommit utifrån det okända i en tjutande orkan, och hon hade bott i vår Fautauadal sen dess. I årtal hade hon lyssnat till vattenfallets avlägsna sorlande i det inre av ön. Hon hade blivit ett med det som med den jord hon trampade. Vi kände att hennes besynnerliga himene och hennes personlighet gav det mest upphöjda uttrycket för hela omgivningens trolska atmosfär. Hon var mycket ung men ändå vis på något sätt. Hon var Kraterdalens goda ande.

Reri brukade kalla oss för "raireva". Vi frågade varför.

— Raireva, förklarade hon, är de flygande passadmolnen, vita, lätta moln som stiger ur havet och seglar från ö till ö. Raireva flyger in mot fjällen som fåglar. Vi ser dem nu -- kring Orohenas och Aorais tappar — i nästa ögonblick är de kanske försvunna. Raireva faller i mjukt regn, störtar i kaskader utför branterna, fortsätter i floderna mot havet och kommer tillbaka med vinden — kanske i morgon — kanske nästa år. De är moln som reser långt, och om dem finns många sånger.

— Som raireva är också några män-skoandar. De blåser in från havet. De seglar från ö till ö. De dyker i floderna och klättrar i fjällen. De seglar med vinden till revet eller bortom synranden. Kanske är de tillbaka i morgon, kanske nästa år. Raireva mötas och skiljas — till sjöss och här inne bland palmerna. Raireva dyker upp och försvinner lika plötsligt som passadens vita moln.

Ata nickade småleende.

— Raireva är kanske Polynesiens dock-

bugs, sade han.

— Det är riktigt, inföll Otaha. Vi är raireva. Söderhavet vimlar av dem.

Taranenkos bruna fingrar trummade mot ett bamburör, och hans sneda, litet kisande ögon såg fundersamma ut.

— Har ni hört historien om Otahas och Hinus förfäder, undrade han. Taranenko var expert på Polynesiens gamla historia. — De var alla stora hövdingar, ända upp till Moikeha, berättade han. Och alla var de av den sorten som älskade att upptäcka och lära känna världen. De besjunges i släktsångerna tio släktled och mer tillbaka i tiden. Moikehas son Kila reste från Hawaii till Tahiti-arkipelagen, en sträcka på ungefär fyratusen kilometer över öppna havet. Gissa varför han reste --- jo, för att hämta några av Raiateas hajskinnstrummor till Hawaii. Det var långt före Columbus' tid. Och Kilas son, Kahai, gjordesamma resa och var borta i tio år. Han förde med sig tillbaka från Tahiti de

första brödfrukträden som grodde och växte på Hawaiiis mark. De byggde underbara skepp, femtio meter långa skrov av polerade träplattor, som syddes ihop med kokosrep. De var snabba som vinden och tog tvåhundra mans besättning. De begagnade en sextant av kokosskal, i vilket fanns vatten som horisontalspegel, en vertikalskåra och en ställbar bambuvisare. Med den mätte de stjärnornas höjd. Med den fann de ögruppernas latituder. De hade flätade kartor av bambu som visade arkipelagerna, strömmarna och passadvindarna. De kunde också navigera efter några egendomliga sjökort, som bestod av knutar på ett rep. De var som fregattfåglar. De flög fram över hela Söderhavet om det föll dem in. De gjorde historiens djärvaste folkvandringar. Det var långt före Cook. Det var långt före missionärerna, som trodde att bambukartorna och kokossextanterna var något syndigt hokusfokus. I sin okultiverade nitälskan

brände de därför polynesiernas geniala instrument och deras värdefulla sjökort, som det tagit generationer att åstadkomma. Tiki och skulpturer i sandelträ och tamanu gick upp i rök på samma skändliga bål. Men det är en annan historia. Moikehas, Kilas och Kahais andar kunde i alla fall inte brännas. De lever än — vi lever än, skrattade Taranenko och lät blicken vila på Otaha, som mästerligt och omedvetet ackompanjerade Kraterdalens historieberättare på sin ögitarr.

De gamla seglade gärna till Tahiti, fortsatte Taranenko. Därifrån hade de alla kommit, folken på Hawaii, Nya Zeeland, Samoa, Tonga, Raratonga, Marquesas, Tuamotu och Påskön. Tahiti var polynesiernas moderö. De kallade vår ö för *Tahiti Nui i le vai uri, rau, na ran, te oto n te manu* — Tahiti det stora och mäktiga landet med mångfärgade vatten och fåglars sång.

— Alldeles som vi sentida barn i Kraterdalen kom också de gamla polynesierna

tillbaka hit. De älskade ön. De var djärva sjömän.

— De var stora raireva, de flygande molnen för länge sedan, viskade Reri och betraktade barnsligt drömmande sin bild i lavabassängens kristalliska vatten.

ENSTÖRINGEN

Han var en besynnerlig gammal inföding. Man blev inte klok på honom. Och nu hade han visat sig flera gånger vid Lois damm.

Ibland vandrade jag ensam i Kraterdalen, och en morgon då jag gått in i ravinen, där floden dansar vit över de svarta vulkansternarna, såg jag honom första gången.

Jag hade nått bassängen och vilade vid stranden, där pärlgräset växer manshögt. Runt om reste sig fjällen mot skyn. Jag stod som ett litet kryp på kratergrytans botten. Härnere låg ännu nattens skuggor, men högt däruppe mot morgonljusets blåa valv seglade flockar av vita fåglar mot havet. Utan att jag riktigt visste varför, drogs min blick oupphörligt till bassängen. I dess blanka yta skymtade en fläck av de grönskande kraterväggarna. Jag trodde mig vara ensam och njöt av den stora tystnaden.

Det var då jag plötsligt fick syn på

honom. Hans spegelbild avtecknade sig tydligt i det klara vattnet. Han satt rak och orörlig under en skruvpalm i sluttningen och betraktade mig. Som en tikiskulptur av rödbrun lava var han, och jag skulle inte ha trott att han var en mänska, om han inte burit ett blått höftskynke. Gamla män brukar bära den färgen.

Fast jag stirrade ned i dammen måtte han ha anat, att jag upptäckt hans spegelbild, ty han reste sig hastigt och gled ljudlöst bort bland de vilda lemonträden på andra sidan bassängen.

Efter detta första sammanträffande fick jag av kapten Lolo på "Matahiva" veta att den egendomliga gamlingen hette Pahoa. Något mera kände inte han till om honom, och vad Lolo inte visste om mänskorna runt Papeete, det visste knappast någon annan heller. När jag bad honom berätta om Pahoa, ryckte han på axlarna.

— Mannen vill vara ensam, sade han. Låt

honom därför vara det!

Det lät mycket förståndigt, detta som Lolo sade, men jag var i alla fall besatt av den nyfikenhet som är så vanlig hos raireva. Och inte kunde jag heller hjälpa att Pahoa så ofta dök upp intill mig i branterna kring Lotis damm.

Men den gamles insjunkna, fjärrskådande ögon uppmuntrade aldrig till något samtal. Hade han varit vit, skulle hans tillbakadragenhet inte förefallit så underlig — på öarna finns många eremiter, som försöker glömma något europeiskt eller amerikanskt förflutet. En tahitier däremot brukar aldrig fly sina medmänniskor. Pahoa var ett undantag. Han vandrade alltid ensam, och som ett halvtamt skogsdjur visade han sig någon gång i en glänta för att sedan plötsligt försvinna i ravinens saftiga grönska.

När solen stod högt, satt han uppe i bran-
ten på en som det tycktes nästan oåtkomlig
avsats. Lianerna blommade kraftigast där. De

är det svala dunklets blommor.

Flera gånger sag jag honom på denna upphöjda plats i den allra djupaste skugga, där han tycktes invänta att den brännande solskivan skulle glida ned bakom kraterfjällens kant. Liksorn lianerna undvek han dagens solgass. Men när eftermiddagens gröna skymning kröp över dalen, när bambufågeln började sitt flöjrande, då blev det liv i bildstoden Pahoa. Och när han reste sig, föll alltid dagens blommor som vita bollar i dammens vatten.

En annan sak förvånade mig också. Man såg aldrig att han fiskade i lagunen. Den var annars outhärlig för tahitierna. Utan dess läckerheter skulle de anse livet fattigt. Men Pahoa — nej, jag kan inte påminna mig ha sett honom ens i närheten av stranden. Alltid höll han till inne i dalen. Han var en gåta, Pahoa — en sådan där gåta som tycktes omöjlig att lösa. När jag frågade folk om honom, log man och skakade på huvudet.

— Aita ite. Om honom vet vi litet. Pahoa? Många har del namnet. Kanske kommer han från någon ö långt bort.

Min nyfikenhet växte, och ibland vaknade jag om natten och såg honom framför mig. Hans ansikte var rynkigt som en hundraårig palmstam, munnen nästan tandlös, och kroppen så mager och torr, att jag tänkte mig möjligheten av att han var en av de polynesier som fått sina lungor förstörda i europeiskt gaskrig. Och kanske det var därför han var så folkskygg.

Men så påminde jag mig att en gång ha sett honom simma och dyka i Lotis damm — en tidig timme, när han trodde sig vara ensam. Han var som ett vattendjur — dök och ålade sig fram på botten. En pärldykare skulle inte ha gjort det bättre. Nej, giftgas kunde det inte vara. Hans lungor var goda.

Och då han smög fram längs flodstranden med räkljustret i näven var hans rörelser som en ynglings. Från unga Lotus-

ätare hördes ibland beundrande "Aué!", när Pahoa ibland dök upp med sitt fiskespjut. Han kom alltid plötsligt och oväntat och slungade spjutet med mjuk, elegant nonchalans. Det hela skulle ha verkat löjligt, om han inte varit så träffsäker.

Men det märkligaste var, att Pahoa aldrig tycktes lägga märke till oss andra människor. Hans ögon såg igenom oss som vore vi luft. Och som en vild fågel hoppade han bort från oss och rairevagängets glada rop.

Nu strövade jag allt oftare inåt Fautauaravinen. Som en skugga skymtade Pahoa någon gång mellan bambuskogens gröna och gula rör. Men något samtal oss emellan blev det aldrig. Han var som den skyggaste fruktduva, och hans blick gjorde det omöjligt att ens hälsa honom med det sedvanliga "iaorana". Jag sökte efter hans hydda och klättrade upp till undangömda terrasser och klippskrevor. Men forgäves.

Så kom en tid då jag inte såg till honom.

Han var som bortblåst. Detta gjorde mig ledsen, ty jag hade gripits av en stark önskan att lära känna Pahoa. Jag hade fått för mig, att han satt inne med någon historia, och att han kanske kunde dela med sig någon visdom.

Men en morgon tyckte jag, att jag fått nog av fruktlöst sökande. Min nyfikenhet föreföll mig minst sagt barnslig. Vilka ord kunde väl väntas från Palmas tandlösa mun ? Vad skulle han egentligen kunna säga mig om jag välkom honom in på livet?-

Jag vände mig mot hamnen och följde strandskonungen. Där fanns folk som kunde berätta. Där var bara att gå från den ena skonaren till den andra. Man hade bara att välja.

Jag stannade vid skonaren "Matahiva" och gick ombord. Kapten Lolo bjöd mig på frukost, och då vi druckit hans goda kaffe från ön Rapa, tog han plötsligt på sig en hemlighetsfull min..

— Nu har jag fått en kikare, upplyste han mig.

— Det trodde jag du hade en förut.

— Den där gamla tuben! Han spottade föraktfullt ut i den buteljgröna lagunen. Hans tobaksfärgade saliv small mot den blanka ytan och gjorde ringar i vattnet. Ur en hyttventil plockade han sedan fram sin nya kärlek.

— Se här, sade han, här har du den. Prova den får du se. Det här är vad jag kallar en kikare — inte en mässingstub med fönsterglas i! Gå nu opp i riggen med dej — titta oppåt bergen — och må den olycklige Jonas fördöma mej, om du inte ska kunna se bergsbananerna ovan molnen. Ge dej opp bara, så du får sikten klar över regnträden.

Jag äntrade upp, satte mig till rätta på märsen och lade ena armen om masttoppen. Lolos kikare var fin. Jag såg vildgetter skutta på hyllstigarna i bergen. Ja, jag tyckte mig till och med kunna urskilja detaljer i vegeta-

tionen på Orofenas topp 2237 meter över havet. Så riktade jag kikaren litet lägre, mot Aorai, där lätta molnslöjor lekte i morgonvinden. Och så litet längre ned — det kunde inte vara så långt från det väldiga vattenfallet uppe i Fautauadalen. Där syntes en tunn rökpelare stiga upp från en vass bergskam. Några tidiga feihämtare, som äter frukost, var min första tanke. Men då jag följde rökpelaren nedåt med kikaren, upptäckte jag en liten hydda med tak av gulskimrande palmblad.

Det var konstigt. Jag hade aldrig hört talas om någon som bodde i den fuktiga molngränsen. Tahitierna tycker inte, om att leva på sådana ställen. Var det kanske Pahoa? I skyarna på kanten av en avgrund! Jag fick en känsla av att det var han som bodde däruppe. Och i samma ögonblick-bestämde jag mig för att ta mig dit upp. Hittills hade jag inte trott det möjligt att klättra dit.

En tidig pust av passaden blåste nu över

fjällen och de tunna molnslöjorna från Aorai kom svepande ned över den lilla gula fläcken som var taket. Så försvann hyddan bakom en tät ridå av regn.

Jag klättrade ned på däck. Lolo tog stolt emot sin kikare.

— Nå, vad säger du? Bra inte sant?

— Utmärkt. Det jag såg i kikaren har lockat mig. Jag ger mig iväg dit upp i morgon bitti.

— Aha, de röda feibananerna — eller kanske honungsmango! Lolo smackade med sina tjocka läppar. Ja, de finns däruppe, det vet jag. Hans vita vassa tänder blänkte till i ett förståelsefullt leende.

Jag berättade inte för honom om hyddan som jag sett, ty jag mindes ännu hans ord om att låta Pahoa vara ensam. Tillsvidare fick han tro, att det var bergsfrukten som lockade mig till en mödosam klättring.

När jag gick över landgången klappade han mig på axeln och gav faderliga råd.

- Se opp för ras och vildsvin! varnade han. Och ta inte för tung börda!

PAHOAS SISTA RESA

Nästa morgon, innan solen gått upp, hade jag nått den punkt, där Fautauafloden med ett bassjungande gitarrljud kastar sig utför ett tvåhundrameters lodrätt stup. Någonstans på en vass bergskam högt över mitt huvud skulle hyddan ligga. Jag letade mig fram till en getstig och fortsatte klättringen mot höjderna.

Diademfjällets krona blossade plötsligt upp i den nya dagens rodnad, och mapekastanternas svarta stammar glänste av drypande fukt från det stora fallet. Den röda vulkanjorden var slipprig som såpa, och då jag kröp och halade mig uppför branten föll kalla vattenskurar från jätteormbunkarnas dallrande blad.

När jag äntligen nått krönet for en nordlig vindfläkt genom snårskogen, och jag kände tydligt röklukt, som då fuktig guavaved brinner. Jag fortsatte mot vinden och fann en

smal stig, som likt en tunnel slingrade genom grönskan. Nu kunde hyddan inte vara långt borta.

Jag stannade och lade ifrån mig packningen. I avgrunden inunder skymtade det vita fallet, och jag lyssnade fascinerad till dess brummande sång.

Om det var Pahoa som bodde här — och nu kände jag mig ganska säker på att det var han — hur skulle han ta emot mig? Eftersom han sökt ensamheten skulle han nog inte uppskatta mitt besök. Jag fick samvetsföbråelser för att jag trängde mig på. Jag skämdes nästan och började fundera på att vända tillbaka.

Då hördes plötsligt ett ihåligt rop ur skogen. Det lät inte som en mänskostämman. Det var säkert en fruktduvas skrik. — Så ropade det igen. Hest, ekande. Nej, det var ingen fågel, och det kom från ett annat håll än jag först trott. Jag vände mig om.

En hyddas tak skymtade bland buskarna,

och mellan knotiga, mörka trädstammar syntes en fladdrande blå pareu. En gamling hoppade mot mig på kryckor. Det var Pahoa, men inte samma Pahoa som jag sett därnere vid vår damm. Han kom fort. Med en apas vighet kastade han fram sin magra kropp, som hängde mellan de båda vridna stötterna. Hans underliga blick var riktad rätt fram mot mitt ansikte.

— Hallå, hallå, vite man! ropade han på engelska. Hans stämma var hes och ekande, och kryckorna knakade under honom, när han penklade sig fram.

Jag besvarade hälsningen på tahitiska:

— Iaorana oe, Pahoa tape! Aué, du är sjuk i foten. Det är därför jag inte sett dig på så länge.

Han kom ända inpå mig och stannade orörlig och flämtande.

— Eha — du talar mitt språk, sade han med ett tandlöst leende. -- Varför kommer du hit? frågade han kort och litet misstroget.

Så gott jag kunde försökte jag förklara min kärlek till de tysta, fuktiga djungel-snåren, ravinen och de vilda branterna vid den sjungande floden. Jag tröttnade aldrig på att vandra här, försäkrade jag. Och jag vandrade ofta i trakten av Lotis damm. Och Lotis damm, tillfogade jag, är inte den det underbaraste vatten som finns. Kristallklart och svalt. Suger det inte hettan ur kroppen på en? Känner man sig inte ren hade ut- och invärtes, när man badat där?

— Aué, du har rätt, skrockade han förtjust. Så blev han plötsligt allvarlig. Och är icke havets bittersalta vatten klibbigt? Jag tycker inte om det, fnös han. Och havets sol, bränner den icke mänskorna till torra skinn? Jag vet det, jag. Var så säker. Sol och saltvatten, ja det är bra för en del. Men för mig bara när jag ser det i fjärran när jag sitter i skuggan av stora blad invid klart kallt dricksvatten som rinner och rinner och aldrig tar slut. En gång var jag sjöman. Jag vet vad

den stora törsten är. Nej, jag lämnar aldrig det här, kraxade han och gjorde en vid sväng med den ena kryckan.

Ett moln for genom snåren och lämnade drypande fukt efter sig på buskarnas blad. Vi befann oss i rairevas, passadmolnens förlovade land. Jag torkade vattnet av mitt ansikte, men Pahoa slickade begärligt i sig vattendropparna som pärlade över hans förtorkade läppar.

Jag hade inte väntat mig att Pahoa skulle vara så språksam. Han var inte samma tiki-sfinx, som då jag sett honom nere i dalen. Och sen begagnade han kryckor. Hans högra fot var omsorgsfullt inlindad i bananblad och bast.

— Eaha lera? Hur bar du fått ont i din fot? frågade jag.

— Ingenting att bry sig om. Den är snart bra, mumlade han. Föll ned från hyllstigen en natt och skar mig på en bambu.

— Stackars dig Pahoa! Det måste ha varit

svårt för dig. Du är ju ensam.

Han såg undrande på ung.

— Jo, det är sant. Det är länge sen jag var nere i dalen nu. Kan inte klättra dit på de här påkarna. Har levt på bananer hela tiden. O, som jag längtar efter flodkräftor och ål. Nej, det är nog svårt att vara ensam ibland. Till och med hönsen har flugit bort i skogen, när jag inte längre kunde mata dem.

Det var synd om gamlingen. Jag kom att tänka på innehålllet hållet i min packning och tog fram konserverad lax, bröd och ägg.

— Kom så går vi och äter, Pahoa, föreslog jag. Har du bergsbananer, så håller jag mig helst till dem.

Gubben hoppade på kryckorna av förtjusning och bad mig följa honom fram till hyddan. Vi satte oss på bambugolvets och åt i tysthet. Dää vi var mätta, sträckte jag ut mig och stoppade min pipa. Pahoa tog fram en gammal Wellington-snugga, och jag räckte honom min tobakspung. Hans knotiga,

magra fingrar grävde sig förnöjt ned i den.— Eftersom jag aldrig sett en tahitier med en sådan pipa förr — infödingarna röker helst sina pandanuscigarretter eller hemgjorda citronrotspipor — frågade jag honom hur han fått den.

— Det är en lång historia, svarade han undvikande. Tycker du om apelsinbladste? undrade han och kröp ut ur hyddan. Han lade några guavapinnar på elden mellan de svarta stenarna och rotade fram ett glöd med bara fingrarna för att tända sin pipa. Det verkade som om snuggan hängde ihop med den gåta jag trodde mig vara på väg att lösa.

— Apelsinte, jo tack, nickade jag. Om han ändå ville berätta! Och så tänkte jag högt:

— Varför bor du här uppe i fuklen bland molnen, Pahoa?

Jag nästan ångrade, att jag kastat fram frågan så snart, ty mannen var inte som andra infödingar. Både i sättet och utseendet liknade han mera en inbunden skogsindian

än en öppen polynesier. Min nyfikenhet kanske skulle göra honom misstänksam och tyst.

Nu hällde han upp det gulgröna, doftande teet i två långa bambubägare.

— Det var om hur jag fick snuggan du ville höra, utbrast han och låtsades som om han inte hört min sista fråga. Om det ska jag berätta. Det är konstigt — jag har blivit pratsjuk sen det här hände mig ined foten, och jag låg ensam och utsvulten i buskarna och täljde mina kryckor. Hade jag varit frisk som förr, skulle jag inte ha ropat på dig. Men nu känner jag det annorlunda. Din lax i burk var nästan lika god som flodens nato. Du är min vän, och jag röker din tobak.

Det visade sig snart att Pahoa, liksom de flesta polynesier, hade ett rikt ordförråd och var en god berättare.

Hans stämman ljud ihållig ut över avgrunden, och från det gröna svalget under oss steg bruset av den vitskummande floden.

Långt ute vid horisonten reste sig ön Mooreas kägelfjäll ur det glittrande havet. Han log belåtet och sträckte på sitt högra ben, så att den skadade foten kom att vila på dörröppningens stocktröskel.

— Det var på Apataki, en av Tuamotuöarna, återtog han och pekade österut. Jag kom dit med skonaren "Tematangi". Det var min första resa som styrman, och djupvattens tiki vet att det blir min sista. "Tematangi" var en stor skonare som tog stora laster av kopra och pärlemor. Du har sett den vackra, vita bungalown vid Rue Paul Gauguin inte så långt från Bamboo Teater i Papeete. Bougainvilleblommor växer över taket, och i trädgården står en fransk fontän. Nå väl, det är Tornhulls bungalow, han Turnbull som ägde "Tematangi.", och han som brukade skryta med, att det där vackra huset hade "Tematangi" tjänat in åt honom på knappt ett år. Turnbull ägde många skonare, men "Tematangi" var den

långsammaste och sämst utrustade av dem alla. Aldrig fick vi skrapa och måla henne. Det lönade sig inte, sa han. Hon skulle gå tills hon sjönk, sa Turnbull. Och hennes kompass var omöjlig, och fast hon var byggd av finaste kauri-trä var hennes plankor på inånga ställen så murkna att man kunde köra kniven igenom dem som vore de av ost. Halvruttna segel och grejor som andra skonare ratade, de fick duga åt "Tematangi". Det var ohyggligt så vanskött hon var. Men hon hade stor dräktighet, och betalade sig bra gjorde hon — för Turnbull vill säga.

Aué, hon var en farlig skuta, och alla sjömän var rädda för henne. De stannade aldrig länge ombord. Efter en resa fick de nog. Men Turnbull var en mästare att lura folk, och när han sjanghajade sina män blundade alltid polisen. Ty Turnbull var en mäktig man, som lagen inte vågade stoppa.

För de flesta sjömän blev det i alla fall bara en resa med "Tematangi". Men för mig

blev det många. Jag stod i skuld till Turnbull och kunde inte mönstra av. Min far hade en gång lånat pengar av honom för att få behålla sin jord. Han förlorade den i alla fall, och när han dog måste jag överta skulden. Turnbull hade ordnat det så, och på skuldsumman tog han femton procent, och av min hyra tog han nästan allt. — Då jag en gång tänkte lämna Tornhulls rederi, hotade han mig med polis. Och mönstrade jag av, sa han, så skulle han ordna det så, att jag aldrig mer fick hyra på något flytetyg, varken i franska eller brittiska Söderhavet. Och på land skulle han göra livet surt för mig.

Den gången älskade jag sjön och sjömanslivet, och jag visste vilken makt Turnbull hade över de andra redarna, och hur väl han stod med lagens folk. Så jag bands till den gamla skonaren och måste fortsätta med henne, om jag inte skulle bli en eländig landkrabba.

Det är mycket länge sen den gången vi

låg i Apatakis lagun, och jag var styrman på "Tematangi". Som bottenlast hade vi pärlemor, och då vi tagit in full kopralast gjorde vi oss klara att sätta segel för Tahiti. Men sacré, vilka murkna lappar!

Kapten Gibbons, det var han sorm en gång rökte den här.

Pahoa knackade försiktigt ut sin pipa på den flata hällen utanför tröskeln.

Han, Gibbons. hade just gett mig order att hiva ankaret, fortsatte han. då jag fick en känsla av att den resa vi hade framför oss aldrig skulle gå bra. När jag såg på de unga männen, som arbetade på fördäcket, tänkte jag på deras kvinnor och barn. Jag blev rädd. Det var i början av regnsäsongen, och "Tematangi" var skröpligare än någonsin. Det var en dag med blåsvarta moln och klibbig luft. Männen hade redan börjat sjunga vid vindspelet, och ankarkättingen klingade mot korallen. Av männens sång förstod jag, att de kände vad jag kände.

— Stopp där pojkar! Vänta ska jag tala med skepparn, ropade jag och gick akterut.

Kapten Gibbons såg förvånad ut, när han såg mig komma.

— Är det något fel? frågade han. Han var en ny man på öarna, och folk sa, att han fått vad ni på engelska kallar god bildning. Han svor aldrig, och han tyckte om att predika på söndagarna. God sjöman var han kanske, fast skonare och korallöar kände han inte till. I Afrika hade han varit, och ofta brukade han kalla oss tahitier för dumma niggrer. Men Tumhull tyckte om honom ändå, och jag vet, att Gibbons var den enda ombord som inte var rädd för "Tematangi". Han fick aldrig tid till det. Jämt och ständigt räknade och kalkylerade han på frakterna och sin andel i vinsten som kapten.

— Gibbons, sa jag. Våra segel är ruttna lappar, och skrovet är inget att lita på. Med gott väder kanske vi skulle kunna nå Tahiti på en två, tre dygn. Men det ser ut att bli

regn och kastvindar, och det är rena turen om vi kommer fram. Jag tänkte föreslå ...

— Var inte orolig, klippte han av. Jag har alltid tur. Storseglet kan vi lita på, och vi måste ut genom passet, innan det blir mörkt. Opp med seglen bara, och sätt er lit till mig och den allsmäktige. Han råder över väder och vind och jag över skutan.

— Men storseglet rämnar när som helst, och det håller inte någon lagning. För resten har vi inget att laga med, svarade jag. Jag hade tänkt föreslå, att vi alla här ombord får rösta, om vi ska segla nu eller vänta tills det blir bättre väder. Vi polynesier brukade göra så förr i tiden.

— Inga tokigheter! sa han. Det är inget fel på vädret. Hur skulle Tumbull ta en sån sak som att ligga kvar här i onödan. Det blir ju förlust.

— Men skutan är en likkista, en förbannad likkista, invände jag, och hon har redan betalat sig flera gånger om! Att segla

nu är ett vågstycke, ett alldeles fördömt vågstycke.

— Aha, du är feg, Pahoa, fnös han och stampade i däcket. Han tyckte inte om att jag svor.

Han hade ofta förmanat mig. Mest på söndagarna. Han var konstig på det sättet, Gibbons. Alla vita jag känner svär när de talar engelska — utom missionärerna förstås. På tahitiska finns det ju inga svärord. Jag talade engelska ganska bra på den tiden, och jag ville tala det riktigt kraftigt, när jag tänkte på de unga männen förut. De var för unga för att dö. Vad, skulle deras släktingar säga, om något gick på tok, och jag, Pahoa, som var deras styrman inte gjort mitt bästa för att rädda dem. Gibbons förstod nog inte detta, och jag talade därför ännu starkare på engelska till honom.

Då bad han mig plötsligt stiga in i kajutan. Jaså, han vill resonera med mig om saken i lugn och ro, tänkte jag. Men inte förr

hade jag satt min fot innanför tröskeln, förrn jag fick ett slag i huvudet bakifrån. Jag föll framstupa över kajutbordet.

Det var som om jag somnat där. När jag vaknade låg jag på däckets akter om rotkistan, och då jag försökte lyfta handen till mitt värkande huvud, klingade det av järn. Gibbons hade lagt handbojor på mig.

Jag hade svårt att tänka något just då, men jag märkte, att vi var ute i rum sjö. Det var natt, vi hade lämnat Apataki, och jag hörde vattnet, som kluckade längs "Tema-tangis" sidor. Vid rodret stod Teuira, en ung man från Hikueru. Han blinkade till mig och viskade något som jag inte kunde höra.

— Gibbons dök plötsligt upp och kom fram till mig. Han måste ha sett att jag vänt mig på sidan. Så tittade han upp mot lovert.

— Med den här vinden är vi i Papeete i morgon kväll, skrattade han. En svart tärna skrek ängsligt över våra huvuden. — Och där, där är det inget gott som väntar dig,

Pahoa, tillade han allvarligt. Du har vägrat lyda kaptens order.

— Det är lögn, Gibbons, svarade jag. Mitt folk kommer inte att finna sig i att ni behandlat mig så här.

— Tyst! ropade han. Ditt folk tar sig alltför stora friheter. Ni behöver disciplineras på skarpen. I Damaraland vågade niggerna aldrig tala till en vit på det där sättet.

Innan jag hann svara, kom ett vindkast över oss, och med ett brak rämnade storseglet mitt itu. På några ögonblick rev vinden de båda hälfterna i trasor. Gibbons ropade åt männen att bärga seglet. Alle man rusade nu upp ur skansen.

— Bärga! Bärga! skrek han.

Men männen stannade inte vid stormasten., utan sprang rakt mot Gibbons.

— Idioter! Niggerer! Hör ni inte? Bärga seglet! vrålade han och pekade på trasorna som hängde i gaffeln.

— Eaha? Vad då? ropade männen och

skrattade. Såna där trasor är väl inget att bärga. Gibbons stod tyst och vit och kramade räcket.

Då ropade Teuira, som var båtsman, åt en av männen att avlösa honom vid rodret. Så gick han fram till Gibbons.

— Gör loss Pahoa! sa Teuira. Sen ska vi göra allt för att klara "Tematangi" och komma i hamn.

Männen trängdes runt Gibbons. — Gör loss Pahoa! ropade de.

— Gå förut! befalldes Gibbons. Men Teuira grep honom i nacken och släpade honom in i kajutan.

När de kom rit igen skalv Gibbons som ett trasigt bananblad. I handen höll han nyckeln till handbojorna, och männen tvingade honom att själv låsa upp dem och göra mig fri.

Nu var Gibbons mycket rädd. Han märkte att han fått oss alla emot sig. Vi andra var mest oroliga för, att vi inte skulle nå

hamn, innan proviant och vatten tog slut. — Men det var underligt med Gibbons, ska jag säga. Vi lät honom vara i fred och sydde segel av sjömanssäckar, byxor och vadhelst vi kunde hitta i tygväg. Först gick han runt och såg skamsen ut. Men sen blev han bättre, och vid det laget då maten tagit slut, och vi fick diarré av att äta den oljiga, härskna kopran, började han bli som en annan mänska.

Men då det gått en vecka med regn och kastvindar, och vi fortfarande förgäves spejade efter någon av de höga öarnas fjäll, föll Gibbons samman. Nu var det illa ställt. Jag vet, att han kände sig skyldig, fast ingen av oss andra påminde honom om vad som hänt vid resans början. I stället svor jag över kompassen och Tunnhull och hans vita bungalow och den franska fontänen. Och nu förmanade Gibbons mig aldrig, när jag talade engelska så där starkt. När söndagen kom höll han ingen predikan. Kanske var han för sjuk.

Dagar och nätter gick som onda dröm-

mar. Vi seglade med våra små byx- och säcksegel mot sydväst. Men när vi var säkra på, att vi gått förbi Tahitiöarna, höll vi en mera sydlig kurs i hopp om att nå Raratonga. Vända vågade vi inte. Vi bara seglade och drev vidare.

Någon sextant hade vi inte på "Tematangi", och vår kronometer var en amerikansk väckarklocka, som stannade när kackerlackorna kröp in i den. Ingen ombord visste var vi befann oss, och till slut blev vi för sjuka för att bry oss om det.

En gång harpunerade Teuira en haj, men då vi ätit av den fick vi våldsamma buk- smärtor och kräkningar. — Skörbjuggen smög över oss. Den ene efter den andre sjönk ihop. Våra tänder lossnade. Våra kroppar blev ömma som om vi slagits av vågorna mot en stenig strand. Till slut var vi så matta, att vi bara kunde krypa på däck.

Gibbons var den förste som slutade krypa. Jag fann honom under rovkistan. Han

hade legat stilla länge där, och jag undrade om han kanske gått över gränsen. Men då jag kravlade mig upp vid hans sida, drog han fram den här Wellingtonpipan ur sin ficka.

— Den ska du röka, Pahoa, om du klarar dig i land, viskade han. Det är en fredspipa. Jag var dum vid Apataki, förbannat dum. Jag vet att det är sent, men jag ber dig och de andra förlåta mig.

Det var första gången jag hörde honom tala kraftig engelska, och det var också det sista han sa. Jag tryckte hans hand som yankee-män brukar göra.

Den värsta tiden kom, sen Gibbons gått. Aué, som vi törstade! Dag efter dag gick utan regn. Hur många dagar vet jag inte. Om nätterna, när det var svalt, låg vi som i dvala, och om morgnarna slickade vi daggdropparna av "Tematangis" murkna däcksplankor. Sen kom solen och brände. Två av pojkarna blev vansinniga och hoppade i sjön. Jag hörde en som sjöng:

Vi är sjömän
förlorade i vågorna.
Vi är barn av stora Tahiti.
O, brännande sol, ha förbarmande!

Hon seglade inte längre. Hon bara drev.
Men nästan alltid höll vi ögonen på havet. En
gång såg vi rök vid horisonten, men den för-
svann snart, och sen slutade vi hålla utkik.

Därefter minns jag inte vad som hände
förrn jag vaknade upp hos folket på Tonga.
Några pojkar, som varit långt ute till havs för
att fiska, såg vår skonare komma drivande.
Hon var som ett vrak berättade de, och de
vågade knappast gå ombord. De tog mig i
land i alla fall. Jag var den ende som levde.
Men, se så jag ser ut! Havets sol har bränt
mig till ett torrt skinn och ingen känner igen
mig. Pahoa, det finns så många som har det
namnet. Och lika bra är det. Det är så länge
sen alltihop, och de andra som var med är

döda. — Ja, och "Tematangi", hon flöt vidare. tills hon sjönk, tänker jag.

Pahoa tog en djup klunk apelsinte, strök en mager hand över sin tandlösa mun och tittade nedåt vattenfallet. Han tycktes lyssna med välbehag till dess sång.

— Hör du, viskade han hest. Vatten, härligt kallt dricksvatten, som rinner och rinner och aldrig tar slut . .

PLÅGORIS

Under Diademfjällets tinnar ligger ruinerna av Atahurus tempel. Jag klättrade dit utför kanjondalens branter och såg de urgamla terrasserna under mig. De vita människor som känner till Atahuru är lätt räknade. Och mycket sällan vandrar J)runa öbor dit för att hämta fet och apelsiner. De stannar sällan på denna dystra plats, där ett av tahitiernas heligaste byggnadsverk en gång skändats och sprängts i bitar av främlingar.

De vita missbrukade övermodigt polyne-siernas gästfrihet och lönade, gott med ont. De ville visa att de var härskarfolk. De skulle lära hedningarna "herrans tukt och förmaning". De ville demonstrera sitt svarta exploderande pulver, som blev nyckeln till européernas makterövringar. Krut och järn öppnade vägen för deras rövartåg i de färgade folkens länder. Undantag var sådana män som Bougainville, Cook och La Pérouse.

Infödingarna tyckte om dem. Efter att en gång lyckligt ha avstyrt en hotande konflikt med söderhavsborna skrev Bougainville i sin dagbok: "Jag bemödade mig om att vi inte vidare skulle vanhedra oss genom att missbruka vår överlägsenhet." Och La Pérouse ansåg det "ovärdigt en filosof att blott på grund av sin tillfälliga övermakt beteckna som erövrat ett land, vilket ett folk fuktat med sin svett, och där deras fäders ben vilar".

Men i röken från kanoner steg det nya ordets förkunnare och handelsmän i land. Kyrkor och krambodar växte upp som svampar bland palmer och flamträd. Svarta böcker med döds kors — eldvatten i granna flaskor och mor-Hubbardklänningar prackades på de besegrade. Sjukdomar och våld bröt ner de brunas motståndskraft.

James Cook, vilkens upptäckter, noggranna observationer och pålitliga anteckningar var mönstergilla, besökte Tahiti vid

flera tillfällen i slutet av 1700-talet. Han uppskattade öns befolkning till minst 204 000 människor. En gång såg han 160 praktfulla dubbelkanoter med 7760 män. Dessa kanoter var ändå inte på långt när fullt bemannade, och de kom från endast två av öns distrikt.

År 1860 hade Tahitis infödda befolkning smält, ihop till 7 469 människor. Detta var 92 år efter kapten Wallis' upptäckt av Tahiti. På denna tid hade alltså öns befolkning minskats till mindre än en tjugusjundedel av vad den varit vid de vitas ankomst.

Men trots alla olyckor har polynesiern än i denna dag kvar sin andliga stolthet. Den och godmodigheten sitter djupt rotade. Och på grund av sin sunda ursprunglighet och ständiga kontakt med olika folk har han inga rasfördomar.

Tahitiernas syn på tillvaron är starkt verklighetsbetonad. De förstår att ett folk i längden inte kan leva isolerat — inte ens där ute i Stilla Havet. Genom sina djärva sjö-

färder visste de också att stora länder låg i både öst och väst. Deras gamla historiker kunde även förutsäga något av det som skulle komma. De utgick från att allt är i rörelse — att allt förändrar sig ---- och att förändringarna växer fram ur det förflutna och pågående.

Tahitiernas allmänna livsvisdom kan ibland vara förbluffande och för en europé ofta oförklarlig. Men ser man tillbaka på det polynesiska samhället, ur vilket individerna växt fram, förstår man bättre.

Hos tahitierna fanns nämligen i gamla tider en nästan fulländad andlig och ekonomisk demokrati. Naturens rikedomar ägdes gemensamt. Fattigdom var okänt. Frihet och rikedom var allas. Som följd av del polynesiska samhällets trevnad och välstånd möjliggjordes stor personlig utveckling. Arbete, konst, musik, dans och idrott utövades av alla. Än i dag är alla tahitier musikaliska, alla kan ett arbete, alla är

konstnärer. Deras samhälle var primitivt men eftersom det stod på god social grund skapades lycka och praktfulla människor.

De flesta av våra dagars tahitier tror att goda samhällsförhållanden skall återuppstå i ny gestalt. Kanske är det därför de lever i nuet och låter mossan växa över grusade polynesierbyggen. Kanske det är därför de så sällan dröjer vid Atahurus söndersprängda tempel. Tysta går de genom de öde skogarna — förbi ruinerna. Uppför Diademfjällets branter klättrar de vidare till molnlandet, där feiplantan och det dyrbara sandelträdet ännu växer ostörda av lantana, anufe och andra införda plågoris. Ibland brukar de sjunga där uppe, och någon gång hör man rörflöjternas vemodiga toner tränga ner i de dödstysta dalarna, där förut tusentals människor levde sitt lyckliga liv.

Upp mot de mörka skogbevuxna bergen slingrar en vildsvinsstig genom taggiga lantanasnår. Med banankniven måste jag

ideligen hugga av de snärjande giftiga grenarna för att inte bli sönder-rispad. I den röda vulkanjorden ser jag spår efter en mänska. Breda, välutvecklade fötter har trampat här. Någon feihämtare har också kämpat sig fram genom den farliga lantanen.

Förr i tiden var skogsbotten ren, och människorna kunde vandra omkring överallt som i en stor trädgård. Frukträd av alla slag växte ända ned nio! stränderna. Nu har fei och apelsiner tvingats tillbaka till bergen.

På kallare breddgrader är lantana en liten oskyldig prydnadsväxt som odlas i kruka. Dess blommor är mångfärgade — gula-violetta-blå. En välmenande missionär förde den med sig till Tahiti. Av infödingarna kallas den också för "missionärsblomman". Mainafåglar åt dess bär och spred blomman över ön. Den utbredde sig explosivt och trivdes så bra, att den från att ha varit en liten krukväxt blev en jätte med armstjocka stammar. Dess grenar är numera fulla av

giftiga taggar. Den bildar nästan ogenomträngliga snår, där inte ens fåglar och vildsvin kan trivas. Den svingar sig upp i höjden och kväver tahitiernas gamla kulturväxter. Till och med det stolta brödfrukträdet vissnar och dör då lantanan kryper upp mot dess grova stam.

En annan välmenande vit införde nu en liten fluga som skulle angripa lantanan. Flugan förökade sig snabbt men angrep i stället bananer, trädmeloner och andra frukter.

En energisk biodlare tyckte att de tahitiska bina var för flegmatiska. Visserligen var de mycket fredliga bin och samlade fin honung, men med evig sommar och myriader djungelblommor inpå knutarna hela året om, tycktes det honom som om de borde kunna samla mera honung. Han införde därför italienska bin. De blev en besvikelse för honom. Deras arbetsresultat var sämre än tahitibinas. Dessutom var de

oförskämt arroganta och anföll folk i tid och otid. De trivdes utmärkt, förökade sig, svärmade och bildade vilda kolonier överallt i djungeln. Tahitibarn som gick till bergen efter frukt kom gråtande och svullna tillbaka ur skogarna. Överallt fanns snart dessa nya onda bin som inte lät mänskorna gå i fred.

En omtänksam främling införde då mainafågeln, också kallad indisk stare. I andra tropiska länder åt denna fågel bin och getingar — påstods det. Det gjorde den också på Tahiti. Men den upptäckte snart att den kommit till ett paradys, där den endast behövde äta bin som krydda till den andra maten. Som mycket annat importerat förökade den sig våldsamt. Mellan sina mål på bananer och papaja roade den sig med att sprida "missionärsblommor".

Härskaror av mainafåglar kretsar nu skrattande runt människans odlingar. Mainan ger sig in i husen och hugger brödfrukten från bordet. Att försöka skrämman bort den

lönar sig inte. Så fort man vänder ryggen till är den där igen.

Men värst av allt som kommit till öarna med de vitas skepp är sjukdomarna. Tuberkulos och könssjukdomar spred sig som löpeldar. Ty eftersom polynesierna aldrig haft dessa sjukdomar fanns hos dem inget "motgift". Deras blod var rent och friskt. De var alldeles för sunda för att tåla kontakten med smutsen från de vitas länder. De var inte som vi anpassade till sjukdom och trångboddhet. Hos oss har i århundraden fattigdom, överflöd, kriser och långvariga storkrig med åtföljande sjukdom och elände räknats som normalt. Så var emellertid icke fallet hos polynesierna. För dem var rikedom, sundhet och fred det normala. För dem var det normalt att som hundraåringar somna bort och gå över gränsen. — Så kom de vita och genast böljade stora, kraftfulla människor dö som flugor i mässlingen och andra barnsjukdomar.

Genom stränga lagar tvingades öborna att bära importerade kläder. För människor som alltid gått nakna eller begagnat det porösa tapatyget blev denna hastiga förändring en katastrof. Först sade folket nej tack till de fula mor-Hubbardklänningarna och svarta rockarna. De kunde inte hjälpa det — de tyckte bäst om sina handmålade fiberdräkter. Men med list och våld och med tiden som hjälp segrade slutligen vitmans-kulturens agenter.

Jag minns att en av deras efterföljare brukade säga, att infödingarna aldrig blir fullt kristnade förrän varje pojke över tio år lärt sig bära byxor. Samme man förfasade sig över att nyinkomna vita förstört moralen genom att egga fram de gamla danserna — de var sedefördärvande, sade han — genom att "gå runt nakna i brokiga höftskynken". Förgäves försökte jag förklara, att pareun eller höftklädet är det hälsosammaste, vackraste, enklaste och billigaste plagg man

kan använda på Tahitis breddgrader.

Lyckligtvis användes pareu numera av nästan alla öbor. Och de tusen danserna har kommit tillbaka. Öarna går mot en pånyttfödelse. Under det sista decenniet har de infödda till och med ökat med några tusen glada själar. Pareuns folk är på väg att segra. Men i de sista dagarnas taggiga lantanasår och moskithärjade dalar är i alla fall sjömansbyxorna bra att ha. Inte för moralens skull, utan som nödvändigt skydd mot införda giftblommor och blodsugande flygfän.

Moskiterna, ja, de är också importerade, och kom till arkipelagen med ett skepp västerifrån.

Det var i början av 1800-talet. En kapten på en valfångare från Nantucket gick in i en vik på grannön Moorea. Nathan Coleman var hans namn, och han var en av de män som ansåg att färgade människor kommit till världen för att betjäna den vite mannen och vara honom underdånig. Därför beordrade

han vildsvin och höns, fisk och frukt, arbetstjänster och kvinnor av byns invånare. Allt detta skulle ges åt honom utan ersättning, På grund av Colemans despotiska ton ignorerade mooreaborna honom fullständigt. Kaptenen vände sig då i sin ilska till de inföddas bya-råd men utan resultat. Då han sedan försökte göra sin proviantering med våld ingrep Mooreas hövding. Coleman fördes ombord och beordrades att avsegla.

Men natten innan Coleman lättade ankar rodde han i land med en rutten gammal vattenkagge och lämnade den i en taroodling, där marken var varm och sumpig. I denna kagge fanns moskiter från en mindre lycklig ö i väster.

Taroodlingens stillastående vattenkanaler och djupa skugga blev ett eldorado för miljarder blodsugande insekter. Med vinden spred de sig snart från ö till ö — även till Tahiti.

På en av Sydneys barer skröt den vite

skepparn med att "nu hade de fått på huden så det räckte ett tag, dessa förbannade nigrer".

Hövdingen på Moorea är död för länge sen. Död är också Coleman. Men skepparns plågoris lever. Generation efter generation suger moskitera öbornas blod samtidigt som de sprider sjukdom och död. Kanske har de förökat sig bättre än Coleman tänkte sig. På sina håll har det till och med gått så långt att odlaren måste fly sina moskitosurrande planteringar. Och genast väller djungeln triumferande fram över tarofält och banandungar som kostat röjaren så mycken möda. Snart strypes fruktträden obarmhärtigt av pohuelianer och missionärsblommor.

*

Jag vandrar vidare nedför Kraterdalen. Jag passerar en hydda som ligger begravd vid foten av de höga träden. Reri bor där, och jag ser hennes gröna pareu hänga till tork i en guavabuske. Hon får syn på mig och

ropar:

— E Sverre, eaha ta oe manao iti? Vad tänker du på?

— Aita e mea rahi, inget särskilt viktigt, svarar jag. Men Reri, vi kan vara glada att malaria och gula febern inte kommit till Tahiti.

Hon ser oförstående på mig. Hon följer mig nedåt dalen. Svarta fjärilar med stora violetta ögon fladdrar över stigen. En övermogen guava-frukt faller med en duns mot marken, och då den krossas sprider den omkring sig en doft som av smultron. Vi vadar genom ett fält av mimosor. De är underliga växter, som varje afton drager tillsammans sina fina blad. Jag hör Reris kristallklara stämma. Jag ser hennes oförstörda bruna fötter trampa i mimosariset framför mig. Det kan hon göra utan fara. På Tahiti finns ingen orm.

Det är i alla fall en underbar ö.

DE SISTAS SÅNG

På Tahitiöarna finns som sagt ingen orm. Men eftersom civilisationen gjort sitt intåg och kyrkobröderna bekantgjort historien om kräldjuret som förstörde livet i paradiset, så tror öfolket numera, att ett sådant djur verkligen existerar. Även på Tahiti har ormen blivit symbolen för den stygge ande som vita kallar djävulen. Och ofta dyker han upp i (le bruna kyrkobesökarnas drömmar.

Det händer att oskyldiga barn jämrar och vrider sig i sömnen -- att fromma män och kvinnor vaknar i kallsvett. Ty de har sett bilden av de vitas demon — han som en gång skall komma till dem i skepnad av en orm.

Efter sådana drömmar växer deras fruktan. Och med större iver och tacksamhet offrar de i kollekten under den vite gudens altare.

Den lilla skara som i Papeete anses vara

särskilt from kallar sig "de sista dagarnas heliga". För korthets skull går de också under namnen "de heliga" eller "de sista". Bland dem finns stor övertygelse och färgstarka röster. De brukar sjunga en suggestiv och dyster hymn som heter "Ångestens natt":

För satan i ormens skepnad,
för giftets bitt i hjärtats kammare
bevare oss nådige Herre!
O ve, de i synden fallna!
Vi är fruktans barn
Fräls oss milde Gud!

Själv tillhör jag inte "de sistas" sekt. Men jag känner församlingens medlemmar, och jag har hört deras sång som ger mig en känsla av skräck.

På natten i flödande månsken — på dagen i tropiskt solljus -- det är likadant. Isande frossa följer alltid deras melodi.

Jag frågade dem efter kompositören till

hymnen. Att han måste ha varit en inspirerad mänska med djup inlevelse och fantasi, det var jag övertygad om. Ingen visste emellertid vem han var eller vad han hette.

Men sjunga — den konsten kunde "de sista dagarnas heliga". I deras kör samverkade mjuka stämmor i falsett med mörka, hesa röster. På ett mästerligt sätt spred de fruktan och köld. Detta gällde särskilt när de sjöng "Ångestens natt". Hei-Hei, min vän panamanegern, var av samma mening.

En gång hade han blivit biten av en orm i sitt hemlands djungel. Kval och plågor hade han lidit. Giftet nästan dödade honom. Men det märkvärdiga var, berättade han, att när han nu länge efteråt på Tahiti hörde "de sistas" hymn fick han samma känsla av ormbett — samma kallsvett och oro, samma obehagliga symtom av förgiftning som den gången i Panama.

Varken Hei-Hei eller jag lyssnade frivilligt till "de heligas" sånger. Och Hei-Hei

svor att aldrig mer gå i närheten av deras kyrka.

Alla visste vi, att det inte fanns någon orm på Tahiti. Men ändå gick en liten grupp människor i rädsla för detta djur mitt på ljusa dagen. Ty en dag skulle han komma ringlande in i palmlunderna — det visste de. Den dagen — o ve oss människor!

Jag har aldrig räknat mig till de fromma. Jag önskade bara lyssna, se och vara på min vakt. Ty liksom de sista dagarnas heliga ansåg jag att vi lever i en farlig värld. Här finns mångt giftigt kryp. Det gäller att ha sina sinnen öppna det gäller att lära av de intryck man får.

En dag gick jag in i Missionsskolan. Vid en av långväggarna i skymningens sal stannade jag framför en bild som kommit till ön över havet från de vitas land. På detta för länge sedan importerade konstverk står tryckt med stora bokstäver: "De onda människornas straff. Deras plågor skall vara i

evighet."

På tavlan ser man giftdrypande ormar slingra sig kring de mänskor, som hamnat hos djävulen. De vrider och kastar sig för att undslippa de svarta reptilerna. Förtvivlan och dödsångest är målade i de trasiga själarnas anleten. Gula svavelmoln hänger tunga över helvetets vassa klippor. De fruktansvärda detaljerna kan inte beskrivas i tryck.

Jag kände mig illa till mods inför denna vederstyggliga bild. Den som målat den måste ha varit en andlig broder till kompositören av "Ångestens natt". Jag raglade som en sjösjuk. I den dunkla salen tycktes tusen vridande, sprattlande, väsande kräldjur hugga efter mina nakna ben. Jag skyndade mig ut.

Väl utkommen i örtagården tog jag några djupa andedrag. Jag fann att passaden fläktade genom trädkronorna, att solen glittrade i de dansande skumbrotten på

revet. Allt var som vanligt — härute. Men i min själ — ond eller god, vad vet jag — hörde jag den fruktansvärda hymnen. Hesa, dystra röster ekade i mitt huvud. Jag tänkte på Hei-Hei. Jag kände melodins sugande feberfrossa och sagde djävulska reptilerna dansa framför ögonen.

Ormgift gör människor illamående. Hedningar eller heliga — folk far mardrömmar av detta åskådningsmaterial.

*

Jag frågade en tahitikvinna, varför hon plöts- ligt slutade sita ål.

-- Har du sett tavlan från helvetet — tavlan i den mörka salen? viskade hon. Hennes frodiga kropp darrade som ett blad. Ål liknar orm. Orm är satan, förstår du väl.

Jag förstod.

Jag gick till Pierre, som varit länge i Söderhavet. Han förklarade för mig, att polynesierna inte fruktade ett eldens helvete, eftersom de kan gå barfota över vitglödande

stenar och oskadda bli stående i flammande bål. De skrattade därför obekymrat åt skärselden i de vitas inferno. Så mycket svårare var det att övertyga dem om ett sådant som de aldrig hört talas om förrän de vita kom. Sådant tar generationer att få in i folks medvetande.

Men ormen, sade den nitiske broder Pierre, ormen den kände infödingarna inte till. Den kunde de inte bemästra. Nu har vi lärt dem. Nu vet de vilken hemsk varelse satan är. Ormens helvete fruktar de verkligen, försäkrade han allvarligt.

ÅNGESTENS NATT

Men i hamnen, där hedendomen var starkast rotad, fanns några nyankomna själar som varken fruktade reptiler eller svavelmoln. Bruce, Sheridan och Denne var sådana. Det berodde emellertid på deras okunnighet, ty de hade inte sett tavlan och aldrig hört sången — den som spred fruktan över staden.

De blåste in en morgon från ett ödsligt hav. "Director", deras flytande hem, förtöjde med aktern mot strandskonungen. En plankastacks i land som från alla andra skonare. Det var ingen av oss som såg något miss-tänkt den gången. Ett papegoja visslade och gav dumma order från riggen. Rök ringlade ur byssans krokiga plåtrör och pojkarna ombord var idel leenden. Det var deras dag.r. De hade seglat genom snöstormar och tropiska åskväder. De hade legat veckotal i gasande stiltje. Och nu var de äntligen framme.

För oss alla blev detta en glädjens dag. Vi hälsade dem välkomna med vin i bambubägare, och dansen gick till hajskinnsdrummar och tahitigitarrer.

Men hade myndigheterna bara anat vad som dolde sig ombord på "Director", skulle expeditionens medlemmar ha arresterats. Själva var de lyckligt okunniga om den misstänksamhet med vilken ansvarskännande öbor numera betraktade nya djur och växter. Man hade dåliga erfarenheter av sådant.

Vem kände inte till de fruktansvärda plågorisen moskiter, skeppsråttor, lantana och anufe som i oskyldigaste gestalt slunkit över landgångarna från de vitas skepp. Ondskans oansenliga senapskorn.

Det stod en kista med små kikhål tätt akter om "Directors" stormast. I denna kista upptäckte jag odjuret. Detta som ännu inte nått Tahitis jord. Två glasartade, lystna ögon stirrade genom borrhålen ut mot vår fredliga strand.

Jag vände mig till Bruce och frågade honom om han ärligt och uppriktigt ville bekräfta vad jag sett.

— En orm, bekände han och såg obesvärad ut.

— Vilken sort?

— Sydamerikansk boa constrictor. Den är inte giftig och bara en baby, förklarade han.

När han såg min oroliga min började han skratta och berätta om den otäcka reptilen. Det skulle dröja länge innan den kunde krama ihjäl människor och boskap, upplyste han. Den åt bara en gång i månaden och slukade då en hel kyckling. Sen sov den och smälte maten som ett oskyldigt barn. Pojkarna tyckte nästan lika mycket om boaormen som om papegojan. Den var en av deras många maskots.

Allt det där var gott och väl. Man tvivlar inte på en rairevavän. Men jag förklarade för Bruce vilken risk det var att ta ett sådant djur till Tahiti. Vilket paradiset skulle inte ön bli för

ormen, och vilken djävul skulle inte ormen bli för öborna. Jag berättade om "de sistas" hymn och bad honom hålla kistans innehåll hemligt Och slingrade sig reptilen i land, ja, då skulle säkert deras expedition vara avslutad. Då kunde de lika gärna göra sig beredda för straffkolonin i Cayenne.

Men jag hade en känsla av att Bruce inte tog mig på allvar och föreslog därför att de borde döda ormen. Ju förr desto bättre. Det ville Bruce emellertid inte vara med om. Den var ett sällsynt och värdefullt exemplar, som hedrade expeditionen, försäkrade han. Men försiktiga det skulle de vara, folk skulle inte få veta vad som dolde sig i kistan.

*

Samma dag på kvällen besöktes "Direktor" av två tahitibarn. Pojkarna ombord hade beställt en vild tuppsyckling av dem. Med snara hade de fångat den uppe i fjällen. I timmar hade de smugit runt, innan de lyckats. De fick tio francs av Bruce för

denna kyckling.

Som ett tecken på vänskap lade ungarna ifrån sig en bunt röda bergsbananer på däcket. Bruce var ensam ombord och gick förut för att hänga upp frukterna till mogning i riggen.

När nu barnen blev ensam såg de kistan vid stormasten. Och eftersom deras nyfikenhet var stor lyfte de försiktigt på locket.

Något glänsande krälände rörde sig på kistans botten. Glashårda, kalla ögon mötte deras förfärade blickar.

— Aué, jämrade flickan. Djävulen! Parau mau. Det är alltså sant. Han har kommit!

Fasta bruna fötter klapprade i nästa ögonblick över landgången, och kistlocket blev stående på glänt.

När Bruce hängt upp de välkomna frukterna på en luftig och skuggig plats gick han akterut. Ungarna var då försvunna, och mörkret föll över hamnen.

*

Infödingarna sträckte redan ut sig på pandanusmattor framför Maxwellkompaniets lagerhus. Den överbyggda pelartrottoaren var ett stamtillhåll för många infödingar. De flesta hade kommit med skonare från andra öar, och en del av dem var mycket fromma människor. Det var bekvämt och svalt att sova där på fridens strandskoning.

Men denna kväll hade en besynnerlig oro smugit sig in bland dem. Misstänksamma blickar kastades mot "Director", vars skrov skymtade bakom regnträdens svarta stammar. Två barn hade flämtande sprungit förbi i skymningen. Med andan i halsen hade de berättat något som ingen riktigt vågade tro.

Lagunen låg redan tyst och mörk. Fågellarna hade slutat skrika. Men ändå ville det aldrig bli lugnt. Friden var borta från människorna. De tisslade och tasslade länge, och en gammal tandlös kvinna tyckte att något djävulskt hängde i luften — något

osynligt som hotade dem.

En klok man föreslog till sist, att de borde försöka lugna sig och somna bort från sina obehagliga tankar fortast möjligt.

— Om det inte blir slut på det här hemska viskandet, så lämnar jag församlingen, gnällde han.

De lade sig ned och virade in sina huvuden i vita skycken och höftkläden. Tahitierna brukar alltid göra så, när de går till ro för natten. Och snart sov hela den långa raden av fromma, bruna människor.

*

Bruce hade bestämt sig för att ge tuppkycklingen åt boa constrictorn nästa morgon. Varken han eller någon annan ombord märkte därför att locket till ormens kista stod på glänt.

Frampå natten, när människorna slumrade, gled den ut på däck. Som en oljad blixtringlade den i land över plankan. Det var en alldeles oskyldig orm. Men det var en

hungrig orm som inte ätit på en hel månad. Frihets känslan kom den att sätta glättig fart över korallblocken i riktning mot Maxwells pelartrottoar.

Mannen som hotat att lämna församlingen hade inte sovit många minuter, förrän han vaknade med ett ryck. I samma nu var han klarvaken. Något slingrande muskulöst hade vidrört honom. Något som varken var fisk, fågel eller mänska.

Nu strök det längs benet igen. Vad i alla helgons namn! Han flög upp, stum av fasa. En rysning for genom honom, och hans tänder klapprade. Två stål hårda ögon blänkte till i halvmörkret. De stack rätt igenom honom. Så hördes en klatsch. Han blundade. Benen vek sig under honom. Skälvande och utan ett ljud sjönk han ihop på mattan.

En kvinna skrek till med gäll röst. Hon reste sig förfärad, och hennes fylliga, nakna bröst darrade.

— Djävulen, viskade hon.

— Manao ino, onda tankar föder onda drömmar. Lagg dig ner så vi får sova, jämrade en gammal man.

— Han krälade över mig, stönade kvinnan.

Nu hördes flera skrik. Andra hade också sett. Aué! Satan hade kommit över dem.

Yrvakna människor tjöt och flydde åt alla håll. Mainafåglarna vaknade. och från träd-kronorna ljöd deras hesa skratt. Över lagunen skrek piratfåglarna, och i Papeetes örtagårdar började tuppar gala. Larm och förvirring spred sig. Rykten surrade. Halv-nakna människor ilade hit och dit. En ivrig proselyt rusade upp i kyrktornet, och till allas förfäran hördes klockansklämtande. Folkettog detta som ett tecken. En kyrko-broder i svajande kjol försökte samla de sina på strandskoningen

Brandkåren ryckte ut — för första gången på många år — och framför posthuset

samlades kolonins högsta spetsar iklädda sina uniformer eller pyjamas. Överallt hördes förvirrade frågor och svar.

— Gud i himmelen, vad har hänt?

— Majs c'est curieux, man ser ju varken rök eller eld.

Då brusade som en spökorgel "de sistas" sång genom staden. Hesa, mörka röster och höga stämmor i falsett.

För satan i ormens skepnad,
för giftets bett i hjärtats kammare
bevare oss, nådige Herre!
O ve, han har kornmil!

Några tahitisjömän vaknade också av allt oväsen. Iklädda brokiga pareu sprang de i land från sin skonare. En av dessa pojkar fick plötsligt syn på ormen. Men han blev inte rädd. Han hade sett orm förr. Han var vittberest, och på "satan i ormens skepnad" hade han aldrig trott. Med en lång banan-

kniv högg han huvudet av den stygga reptilen.

Många fromma människor bevittnade med en helig glädjerysning detta djärva dåd.

*

Nästa-morgon träffade jag Bruce utanför polisstationen. Han såg allvarlig ut, och jag befarade det värsta.

— Kan jag hjälpa dig med något?
undrade jag.

— Saken är redan avgjord, svarade han.

— Blev det böter eller fängelse?

— Ingendera, skrattade han. Jag förekom dem. Två konstaplar var ute och letade efter mig för att arresteras mig. Jag undvek dem och gick hit upp till polisstationen. Jag förklarade vilken stor förlust vetenskapen fått vidkännas genom mordet på vår sällsynta boa constrictor. Jag frågade hövligt om de koloniala myndigheterna skulle vilja ersätta förlusten. Det ville de inte gärna, svarade polischefen. — Men eftersom det

rörde sig om en så värdefull orm, sa han, så skulle han åtminstone låta bli att bura in mig.

*

Vi vandrade genom staden och kom slutligen till apoteket. Folk stod i en förväntansfull klunga vid dess skyltfönster, framför vilket en solblekt gardin var nedrullad. Vi frågade vad man väntade på.

— Det ska ni snart få se, sade en tahiti-sjöman och räckte en femfrancs-sedel till apotekaren som stod i dörren. Han var en tjock man med guldbågade glasögon. Pengarna mottog han med belåtna grymtningar. Sen skickade han fram sin assistent, en ung kines, till gardinsnöret. Den gule mannens ansiktsuttryck var djupt ironiskt. Men han ryckte högtidligt i snöret. Gardinen flög tipp, och vi såg ormen hopsydd och inlagd i en glastank med sprit.

"Djävulen är död. L'affair du serpent är slut", stod det textat på en lapp.

— Possum quod volo, du kan vad du vill,

mumlade den lärde kinesen med låtsat allvar.

En kvinna gjorde korstecknet. Hennes ögon stirrade som förhäxade genom rutan.

Bruce dunkade mig i ryggen.

— Kom så går vi ombord och äter frukost, sade ha. Den här avrättningen gör mig detsamma, men Denny kominer inte att tycka om det. Ormen var hans favorit.

— Det är i alla fall en sak som jag inte begriper, smålog Bruce, när vi vandrade mot hamnen. Hur kan folk bli så vidskepliga? Och hur kan de bli så rädda?

Vi stannade utanför Missionsskolan. Svaret finns här, upplyste jag och bad honom gå in i skymningens sal. Han såg tvekande på mig.

-- Gå in som ett barn och håll ögonen öppna, uppmanade jag.

Han nickade, steg upp på verandan och försvann i den mörka dörröppningen. Jag visste att Bruce var en känslig mänska, och att hans uppfattningsförmåga var god.

Själv stod jag kvar och väntade i örta-
gårdens ljus. Färgsprutande hibiskus bildade
en mur av lågor kring skolan. Jag bröt en
doftande tahitigardenia och höll den länge
under näsan.

Plötsligt hördes snabba steg över träd-
gårdsgången bakom mig. Någon stönade och
andades ut luft med ett svagt visslande ljud.
Jag vände mig om och såg Bruce torka svet-
ten ur pannan.

— Gud fördöme, viskade han. Nu begriper
jag.

VIT MANS BÖRDA

Vi strövade ofta omkring i bergen över Papeete — Ata, Taranenko och jag. Där uppe fann vi en gång ett jättestort och gammalmodigt kanonrör överväxt av falsk tobak och missionärsblommor. Vi undrade hur denna tunga pjäs kommit dit upp. Nog hade det behövts hundratals man för att släpa den dit. Vi frågade oss vilken historia som manne låg bakom detta monstrum till skjutvapen. Vi var raireva och ville, gärna veta.

Vår nyfikenhet blev så stor, att vi redan på hemvägen började fråga folk som vi mötte.

Vid en getstig alldeles under molngränsen satt en skrynkelig gammal kinaman och sorterade jordnötter. Han var så upptagen av detta arbete och tydligen så van vid ensamheten, att han hoppade högt av förskräckelse, när Taranenko helt lugnt frågade om kanonröret.

Nej, han visste ingenting, absolut ingenting om den stora kanonen. Han såg frågande på oss och bjöd oss på jordnötter.

Vi gick vidare.

I Saint-Emelie-dalen stötte vi på två unga, okända flickor som plockade gröna mango-frukter. De bara fnittrade och skrattade åt oss. De hade vilda, hårda anletsdrag och samma ironiska utseende som är vanligt bland infödingarna från korallöarna i öster.

— Kanske de är tuamotuflickor och inte förstår vår tahitiska, invände jag.

Då upprepade Ata — gravallvarligt och långsamt — ordet "kanon" flera gånger och pekade mot berget från vilket vi kommit. Detta hade en besynnerlig verkan. Flickorna stirrade undrande på oss. Därefter kom förfäran i deras svarta ögon, och så brast de ut i hejdlöst skratt. Endera trodde de att vi skämtade med dem, eller också var det de som skämtade med oss. Vi lämnade dem och fick inte veta hur det förhöll sig.

Vi frågade en så kallad naturmänska, en f. d. vit man med långt skägg. Vi visste att han levde som eremit i fjällen. Kände han manne till att det låg en stor kanon där uppe? Vi fick inget svar. Han verkade obehagligt berörd och skyndade bort ined böjt huvud och fladdrande skägg.

Men vi gav oss inte. På Bougainvilleklubben träffade vi rätte mannen, en gammal raireva som är vida känd på öarna och kallas för Copra-Bill. Han hade reda på alla detaljerna från den stora kanonens tid. Han hade varit med den gången, och det var han som lämnat det mesta "stoffet" till Frederick O'Briens söderhavsböcker. Copra-Bill hade hästminne. Det fanns inget från Oceanien som han inte kunde berätta om. Och han berättade.

Jag tänker inte försöka återge historien med Copra-Bills egna ord. Det duger inte min penna till. Men innehållet följer här.

Det började en dag år 1914. Och som de

flesta dagar på Tahiti var det en fredens och solens dag. Halvtama grisar bökade grymtande i jorden. och fjäderfän stoltserade förnöjda omkring Papeetepalatsets örtagård. Där fanns många djur. Och de var alla mycket okultiverade, tyckte guvernören.

Detta visste den påpassliga Suzanne, tjänsteanden från Senegal. Och hade hon nu inte i sista minuten rusat fram, klappat i händerna och viftat med kjolarna skulle guvernören allvarligt ha störts i sin lunch. Uppför palatsets termitätna planktrappa hade en anka vaggat till det förnäma verandagolvets nivå, och en svarthårig halvild galt hade nästan hunnit göra sin entré.

Guvernören, en salongernas son från Paris, kände sig som främling på Sällskapsöarna. Säkert skulle han alltid förbli europeiskt oförstående inför denna besynnerliga övärld. Han var den bleka drivhusplantan som ryckts upp med roten och

slängts uti djungelns .mustiga jord. Och så liten denna avlägsna övärld var! Han knäppte med fingrarna. Kolonialministe-riet kunde gå hem och lägga sig. Futtiga 20 000 francs i månaden för en så ansvarsfull post, halva världen från La Patrie!

Han tyckte så synd om sig själv, där han satt på verandan och åt, guvernören. Och så starkt medveten om "den vite mannens börda" var han, att han faktiskt kände ett fysiskt tryck över axeln. Hans kors var tungt. Men han höll hårt fast vid det. Civilisa-tionens kors, förpliktelsen, arvet. Det var för resten det enda han såg tillgängligt att flyta på.

Mekaniskt och med nervös snabbhet tuggade han sitt franska bröd, medan han uttråkad lät blicken fara över de små prickarna i väggkartans oändligt stora, ljusblå fält.

— Flugexkrementer! Mon dieu, det är vad dessa öar lätt kan förväxlas med! dundrade

han och slog nervöst sin fuktiga, mjuka hand mot den svettdrypande pannan. I nästa ögonblick ryckte han till, och det av vin och middagshetta uppblåsta ansiktet stelnade i förundran. Sacré, så ofta han talade till sig själv här nere på öarna. Första tiden hade han bara mumlat. Men nu er-tappade han sig allt oftare med högljudda utrop i ensamheten.

Tahitier på tysta, bara fötter, som vid dessa utrop råkade passera palatset, skakade sina huvuden. Många vita blev ju så där. Ja, ibland hände till och med det att de dödade sig själva. Ofta var det svårt för de infödda att förstå de vita. En liten detalj som de till exempel inte förstod var, att frånvaron av hårda storstadsljud plågade guvernören.

När de styva brödfruktbladen som en viskning dalade ned i den fridfulla skymningen, blev guvernören ibland så rädd att han skalv. Han fick lust att skrika högt. Han stönade av längtan efter det tjutande,

skramlande larmet i Paris. Han räknade om och om igen dagarna till sin avfärd. Han stirrade sig förblindat arg på kartans överkliga Tahiti, den lilla isolerade punkten tusentals mil från land.

Nästan alltid rasslade de jättestora palmkronorna över palatsets tak, och över de vandrande, vita molnen flöjtade sydostpassaden melodiskt genom fjällens gröna klyftor. I guvernörens öron var detta rasslande och flöjtande något spökligt och skrämmande. Han fick en stark förnimmelse av jämmer från osynliga varelser. Fantasin skenade i väg. Han vädrade död och tyckte sig höra benskrammel från bula-huladansande skelett.

Och så var det allt, allt detta lantliga och exotiskt okända, som han fruktade och började hata. På avstånd — i dagsljus — ja, då var de grovlemmade infödingarna, som endast påminde om människor, och de besynnerliga husdjuren, som endast liknade

europiska husdjur, för all del trevliga att betrakta, men på närhåll och i mörkret kände han sig illa till mods.

— Om ändå nånting ville hända! ropade han och tömde sitt vinglas i en desperat klunk. — Gode Gud, vad som helst! Nånting som påminde om kulturens länder. Napoleon av S:t Helena, hur väl förstår jag icke dina känslor! Hur skäms jag icke över att vara din landsman, Rousseau!

Som silverklockors klingande ljud tahitiflickors skratt från gräsmattan nedanför. Frodiga och flegmatiska kröp de runt på alla fyra. De rensade. Som solmättade papajafruktar pekade deras fylliga bröst mot jordens gröna matta.

Guvernören reste sig. Han var trött på de bruna mänskornas skratt. Det var obildat att skratta så där i tid och otid. Vad tusan skrattade de för resten åt? Här fanns väl ingen anledning att skratta.

Nej, nu var han explosionsmättat utled på

söderhavssolens hetta, lagunens stickande reflexljus, vindens visslande suckar och de plötsliga störtregnens fördömda plaskande över de stora bladen. Men mest pinades guvernören av bristen på händelser, händelser som han kunde uppfatta. Ty de stora ting som öborna upplevde från dag till dag låg bortom hans horisont, i mango-trädens skuggor, i bergsklyftornas vattenfall, i vildsnårens gömmen och på havets solgnistrande golv. Aldrig skulle han upptäcka denna de bruna vildarnas värld. Han förnekade till och med dess existens. Han var akvariefisken som hamnat i lagunernas djupa blå och fortfarande trodde sig vara i ett akvarium, ett tröttsamt monotont sådant, ty färger ljud och atmosfär var så olikt vad han anpassat sig till, att vad han kunde se, höra och förnimma var litet eller intet. Förgäves sökte han sin gamla utkiksplats bakom den betryggande glasväggen, glasväggen som inte fanns.

Guvernören sträckte famlande sina händer mot verandataket, innan han gick in till sin siestadivan.

Över den snäckkantade vägen av korall red en barhuvad, ung tahitier på en öponny. I handen höll han ett kuvert. Han galopperade upp mot palatsets veranda. Nonchalant och leende slängde han brevet till den kakiuniformerade vaktposten.

— Parau api, nyheter som kommit genom luften från de vitas land, upplyste han viktigt och tvärvände hästen.

— Vilka nyheter? frågade den brune soldaten.

— Aita au ite. Aita e peapea. Det vet jag inte. Det intresserar mig inte.

Det klirrade i korallen, och den barbackaridande kuriren på den oskodda öhästen försvann bakom trädstammarna med ett livsglatt joddlande tjut, ett tjut som på ett obehagligt sätt klippte av guvernörens siestasömn.

Generalsekreteraren överlämnade brevet till guvernören med en artig bugning.

— Voilá, dagens telegram, monsieur le gouverneur.

— Bon, monsieur Malarde. Börsnoteringar och diverse dagligt förmodar jag.

Han bröt kuvertet med en trött gäspning och läste.

Hans ansikte, över vilket den varma middagsslöheten legat, frös plötsligt till i en rysning. Så for en blixtnö över det, och dess uttråkade, slöa drag var som borttrollade. Med välbehag började han andas djupt, likt en som länge varit utan luft. Krampaktigt grep hans vita, våta fingrar i generalsekreterarens skuldra.

— Monsieur Malarde! Hans röst skalv. — Något har hänt! Vi befinner oss i krig! Tyskarna marscherar över belgiska gränsen!

Guvernörens trötthet var bortblåst, ty något av Europas nervspel hade kommit till honom och stimulerat honom. I hans ögon

stack ej längre reflexljuset från den vitgnist-
rande vägen av korall. Icke heller hörde han
de frodiga flickornas skratt i örtagården ...

*

Den tid som följde var fylld av arbete. Skulle fienden dyka upp måste han slås tillbaka. Alla fransmän måste vara redo. Guvernören konfererade, organiserade och inspekterade. Dagar kom då han glömde sin siesta. Tahitis stående armé på femtio man måste utökas. Säkert kunde man vänta sig en attack på Tahiti, Söderhavets pärla. I fjällen över Papeete uppmonterades ett kanonrör. Det finns där än i dag. Ata, Taranenko och jag hade hittat det där uppe. Någon sade, att modellen var minst hundra år gammal. Men artillerichefen, som var en mycket erfaren och duglig man, försäkrade att kanonens höga placering och jättestora dimension skulle komma att skrämma fienden på flykten.

Tahitis flotta, bestående av ett järnskrov

med två kanoner, låg förtöjd, inspekterad och redo vid korallkajen nedanför regnträden. Fienden kunde komma!

Och fienden kom. --- En dag rusade den ena utkiksposten efter den andra ned från fjällen. Med andan i halsen talade de om, att mycken rök på ett ställe låg över horisonten. Så mycken rök kunde ingen lastångare bolma fram. Med all sannolikhet var det tyska krigsskepp som nalkades. Nyheten spred sig som en löpeld.

De tycktes hålla full fart mot ön. Rök-
molnet växte och blev svartare för varje ögonblick.

— De tänker ta oss genom överrumpling, sade guvernören. — Det skall inte lyckas. Vi är alla redo. Må varje fransk undersåte göra sin plikt! Fienden skall slås tillbaka! Låt oss slåss som fransmän och slåss till sista blodsdroppen, om så blir nödvändigt.

Så talade guvernören till cheferna för den tahitiska armén och flottan.

Till sig själv sade han:

— Statskassan måste räddas. Alla eventualiteter måste tas med i räkningen. Minuterna är dyrbara. Och vem bör nu axla denna ansvarsfulla uppgift att för framtiden säkra statens finanser?

Svaret kom raskt, mycket raskt. Det gav sig själv för resten. Ty guvernören hade öns snabbaste fordon, en gigg med gummiskodda hjul, vid denna tid det enda så raffinerat lättkörda fortskaffningsmedlet i Franska Oceanien. Guvernören hade också öns snabbaste springare, en vit högbent bäst vid namn Mistral.

Och Mistral var utvilad, då han skyndsamt spändes för den fina giggen, vars nav var väl smorda. Statskassan placerades bakom sätet. Mistral hörde piskans smäll, och som en stormil for han i väg söderut mot Tautira. Det låg bakom bergen och var den från Papeete mest avlägsna och säkra punkt man kunde finna. Guvernören körde själv.

Han var sportsman och starkt medveten om företagets betydelse.

Glatt och villigt löpte Mistral, och i sitt inre jublade guvernören över att äga detta ädla djur. Den guppande giggen flög ju faktiskt fram mellan palmstammarnas bataljoner. Men med tanke på de fientliga krigsskeppens hastighet begagnade guvernören då och då sin piska. Byarnas bruna ungar och vimsiga höns skvatt förskrämda från vägen och gömde sig i buskarna. Tavana rahi, den vite överhövdingen, hade bråttom.

Då guvernören talat om försvar till sista blodsdroppen, fanns ej många papeetebor som kände sig lika modiga som han. I samma ögonblick utkiksposterna störtade ned till låglandet med sitt budskap, sprang allt civilt som hade ben i vild flykt. Men guvernören tillhörde inte de civila, och många var de som sade, att han var en stor krigare.

Som sagt, folket flydde och gömde sig i

de djupa bergsklyftorna invid staden. I de vilda apelsinträdens och bergsbananernas skugga fann alla en fristad, och flertalet stannade där ett par veckor framåt.

Men den gamla kanonbåten, "Zélee", Tahitis flotta, låg redo, och i fjället var artilleriet berett att fyra av den väldiga kanonen. Minsta vink, och luntan skulle sättas till fänghålet.

De tyska krigsskeppen, det var två grå bjässar, kom yrande över havet. Då de var nära korallrevet, svängde de och gick längs bränningarna. Tänkte de männe fyra av hela breddsidorna på en gång? (De båda kryssarna var gamla "Gneisenau" och "Scharnhorst", vilka senare sänktes utanför Falkfandsöarna av amiral Sturdee.)

Den förtöjda tahitiska flottan väntade hjältemodigt på det lämpligaste ögonblicket. De bägge kanonrören var eleverade till det yttersta, för att skotten skulle nå fram.

Nu hissade fienden en flaggsignal. I

hastigheten lyckades ingen tyda den riktigt. Av senare tiders krigsdokument framgår, att fiendens signal gällde ett önskemål om att få gå in och ta kol och vatten. Vare därmed hur som helst. En ung och något ivrig fransk marinlöjtnant tydde signalen på sitt sätt, och tydligen ansåg han att stridens stund nu var inne. Möjligen var den tyska signalen sedd med hans ögon: "Kapitulera, eller vi skjuter!" En sådan oförskämdhet kunde endast besvaras på ett sätt. Den unge officeren fyrade spontant och egenhändigt av ett skott. Projektilen plumsade i vattnet i farlig närhet av de båda krigsskeppen. Fienden besvarade genast elden. Ett av hans första skott sänkte Tahitis flotta. Kanonbåten "Zélée" sjönk förtöjd vid kajen, och som ett under klarade sig alle man helskinnade i land. Sjöförsvarets män löpte upp i närmaste dalkjusa. Något annat val hade de inte.

Fiendens trumeld sänkte också tremastaren "Walkure", som låg i lagunen. Därefter

sköts Papeetes hamnkvarter i brand.

Men i fjället över staden dundrade Tahitis mäktiga artilleri, den tunga, ålderstigna kanonen. Hur skotten tog kunde ingen av artilleristerna se. Röken bolmade runt det stora röret, och vulkanjordens röda damm höljde de kämpande männen. Svetten rann i deras ögon, som inget såg. Soldaterna gjorde i varje fall sin plikt.

Någon fullträff för det tahitiska artilleriet blev det inte. Däremot fick byn Taravao i söder sin del. Ingen skadades, men efter den historiska bataljen kom Taravaos postmästare in till Papeete med kulor som han trodde var tyska. I verkligheten härrörde de från papeetekanonen med den stora rekylen — en rekyl så stark, att skotten ryckt den tunga pjäsen ur det inte fullt torra betongfundamentet. Projektilerna hade slängts åt sidan, avsevärt åt sidan.

*

Under tyskarnas bombardemang av

Papeete sprang en gammal kines tillbaka till den folktomma staden för att hämta sin hatt. Under den panikartade flykten hade han glömt den. Han ägde bara en hatt. Och hettan brände hans blanka hjässa. Mot tropisk sol måste man skydda sig, och hatten kostade två francs.

— Dumbom! ropade hans tandlösa vahine. Jag ska fläta en yvig ormbunkskrans at dig. Spring inte tillbaka! Det kan gå tokigt för dig!

Hon hängde sig fast vid den gule mannens skjorta, ty en tahitikvinnas mänskliga känslor brukar vara starka även om hon är gammal.

— Ingen undgår sitt öde, sade kinesen lugnt. Jag är fattig. Två francs är en dags arbete. Jag tar risken.

Den gamle mannen gled ur skjortan och sprang i riktning mot staden, där skotten brakade och husen brann.

Man fann honom död under ett regnträd.

Bredvid honom låg en blodig tvåfrancshatt och en död tupp, vars blåsvarta fjädrar ännu glänste.

Kinesen och tuppen var de enda som mötte döden i bombardemanget av Papeete denna dag i september år 1914.

*

Då de fientliga kryssarna gjort sitt, ångade de bort och försvann på det öppna havet. Av fruktan för minor gjorde de inget försök att gå in genom passet i revet. Krigsskeppen kom aldrig tillbaka, men en lång tid förblev Papeete mycket glest bebott. Folket trivdes bra i klyftornas frukt-lundar, och i det avlägsna Tautira gick ingen nöd på guverneren.

Men allteftersom solarna sjönk i havet, kände människorna sig säkrarenattliga. De började göra nattliga besök i staden. Besöken blev tätare, och snart ringlade röken åter fridfullt upp från de skuggiga trädgårdarnas eldstäder.

Men så en morgon slogs åter alarm. Under fiske på revet hade en man sett något mystiskt, något som rörde sig, sticka upp ur vattnet. Det var strax utanför passet. Efter beskrivningen måste det vara periskopet på en ubåt. Folk rusade åter mot bergen i vild flykt.

En skonare kom inblåsande samma morgon. Någon ubåt hade man inte sett där ombord, men vid passet flöt ett gammalt mapeträd med en periskopliknande rot som stack upp ur vattnet.

Mänskorna återvände skrattande från bergen. De skrattade åt sig själva. Och i den gummiskodda giggen kom guvernören en dag inkörande från Tautira. Han var klädd i vit uniform.

— Sätt tryckpressarna i gång, befalldes han. Här är texten. Begagna de största typerna och vårt lämpligaste plakatpapper.

Nästa dag läste folket i staden och i landsorten om det hjältemodiga försvaret av

Papeete. Färggranna plakat lyste från mangoträdens tjocka stammar. Tack vare det målmedvetna motståndet och den franska andan hade den bättre beväpnade fienden drivits på flykten.

Den största och mest glädjande nyheten var så fick man läsa — att försvararna i stridens hetta ansett det taktiskt klokt att själva sänka kanonbåten, så att den inte skulle falla i fiendens händer. Härmed avlivades det dumma ryktet, att fienden skulle ha sänkt Tahitis stolta flotta.

En stor segerfest skulle gå av stapel och medaljer utdelas av guvernören. De människor som gissade att krigskorset nog skulle komma i fråga fick rätt. Sålunda hedrades guvernören själv med denna höga utmärkelse.

*

Men vid den stora segerfesten fängslades en fransk gendarm. I stället för att försvara den avlägsna ön Bora-Bora, på vilken han var

ende och högste representant för de franska myndigheterna, hade han nesligt gjort affärer med fienden.

Ty de båda krigsskeppen hade även besökt Bora-Bora. Då de ankrat i lagunen, hade gendarmen paddlat till dem i sin kanot. En tysk marinofficer av mycket hög rang hade konverserat med honom på franska, mycket artig franska, sade han. Den fientlige officeren hade gjort en anhållan om att för den kejserliga tyska marinens räkning få köpa Bora-Boras svin och boskap i levande tillstånd. Betalningen skulle erläggas kontant i guld.

Genom löpande kurir lät gendarmen meddela mänskorna runt hela ön, hur affären låg till. Folket ansåg de erbjudna priserna som synnerligen förmånliga. Och man sålde. Boskap, svin, fisk, bananer, kokosnötter, sockerrör och farorötter. Gendarmen kontrollerade att allt gick rätt till väga.

Det hela var en skandal, och vid den rättegång som blev följden av Bora-Boras svek dundrade domaren:

— Ni skulle ha försvarat ön som det anstår en fransk soldat!

— Herr domare, stammade gendarmen, hur skulle jag kunnat försvara ön?

Vad begagnar ni er pistol till? frågade domaren barskt.

— Att skjuta vildsvin med, herr domare. Faktum är, att jag hade slut på ammunitionen. Och säg mig, herr domare, hade det inte varit självmord att försvara ön? En ensam fransk gendarm i en liten utriggar-kanot mot två kryssare.

— Ni borde ha tagit infödingarna till hjälp, förstår ni väl, muttrade domaren. -- Var höll de för resten hus, dessa bruna kanaljer? Ön har ju över tusen innevånare.

Gendarmen drog på munnen.

— Då ni inte varit så länge här nere på öarna, herr domare, må det vara er förlåtet,

om ni inte skulle tro mig. Men det är dagens klara sanning. På Bora-Bora finns en gammal siare. Tamanu heter han. Flera dygn innan tyskarna kom, talade han om för oss, att två krigsskepp skulle löpa in i lagunen. Vi brukade alltid lyssna till Tamanu. Hans råd är visa råd. Därför brukar vi också följa dem. Även jag är ett barn inför Tamanu.

— Tillåt mig fråga — vilka råd gav monsieur Tamanu i det här fallet? avbröt domaren spydigt.

— Han uppmanade folket att dra upp till en avlägsen ravin på andra sidan ön. Där dignade apelsinträden av frukt. Tamanu ansåg tiden vara den allra lämpligaste för en halv månads kärleksfest.

— Men herregud, mänska, det var ju krig! skrek domaren. Visste ni inte det?

— Krig, hur skulle jag kunna veta att det var krig? Tyskarna sa inget. Och sen glömde ju försvarsdepartementet här i Papeete meddela oss på Bora-Bora att krig utbrutit.

Gendarmens försvarstal ansågs ej tillfredsställande och föga värdigt en fransman.

SOLDATER FRÅN ÖARNA

Det sista stora världskriget har på allvar uppsökt söderhavsfolken. Dess urondska tjuter över korallreven. Som orkanartade odjur skenade rövarvindarna ut från vissa "civiliserade" centra. Över alla kontinenter och alla hav dundrar den stora striden. Även de avlägsna öbornas tillvaro och människorätt står på spel. Mer än någonsin är det bästa hos dem hotat av förintelse. De vet det. Polynesiernas intresse för stridens utgång är därför i dag större än under åren 1914-1918. Den gången kunde de fredsälskande öfolken inte begripa varför de skulle delta i det ohyggliga blodsdramat på Europas slagfält. Det var för dem ett de vitas krig — på andra sidan jordklotet.

Under några stora träd i södra delen av Papeete står ett minnesmärke från förra världskriget. På dess betongsidor är inristat namnen på några av de tahitier som stupade

i Europa. Högt uppe på toppen av det koniska monumentet tronar den stolta galliska tuppen. Hans näbb är vitt uppspär-rad mot himlen, och hela ställningen ger en god bild av en galande tupp. Men intet ljud kommer från hans hårda strupe. Djup tystnad ligger runt denna fågel av sten. Vid hans fötter har tusen tårdränkta blommor fallit.

*

Under träden på denna fredliga plats hörde jag historien om Taro och Narii. De sköue den trådlösa telegrafstationen utanför Papeete. Fast dessa båda tahitipojkar fått vad man skulle kunna kalla en europeisk skol-utbildning var de dock äkta söner av Oceaniens övärld.

En dag år 1.914 rycktes de våldsamt upp ur sin siestaatmosfär. Från de vita mänskornas länder, där allt var så välordnat och genomkristnat, gnistades hemska nyheter in över palmer och brödfrukträd. Det hade

börjat brinna i de vitas länder. Men det var ingen vanlig eldsvåda, så mycket förstod de bruna telegrafisterna. Européerna hade själva tänt på. Alla goda fransmän slogs för La Patrie. Alla goda tyskar slogs för Das Vaterland.

— Hur blir det för oss tahitier? undrade Taro. De räknar oss som franska medborgare. Nu måste vi kanske till Europa och slåss för Frankrike.

— Så overkligt det, låter, när du säger det, invände Narii. Vi — barn av Söderhavet! Drömmer jag, eller är jag vaken?

Han såg ut över verandan och den långa korallstranden. Genom den röda hibiskusens lövverk skymtade som vanligt den lugna, gröna lagunen, och i kokospalmernas kronor viskade passadvinden.

— Nej, Taro, jag kan inte, tro det. Vill de vita förgöra varann, så är det deras sak. Oss kan de väl inte blanda in i sina strider på andra sidan jordklotet.

— Jag är inte så säker, Narii. Tahiti är en fransk koloni, även om den ligger långt borta. För resten känns det som om Europa redan kommit in på ön. Det är den fördömda skvallerapparaten här.

Nyhetererna kom slag i slag. Tretusen franska polynesier, vackra unga män från de fjärran öarna, beordrades upp till de smutsiga och kalla skyttegravarna i Europa.

Taro och Narii var bland dessa män.

*

Mahine, den gamla kvinnan, som bodde långt uppe i Fautauaravinen, hon som kunde se in i framtiden, hade blivit så orolig att hon ensam klättrade upp i de gröna fjällen ovan passadmolnen. Sju dagar var hon borta. Då hon kom ner till människor igen, grät hon som ett barn. Det som skulle komma var nästan otroligt. Motvilligt talade hon om, att hälften av tahitierna skulle stupa i de vitas krig. Efter många fruktansvärda år skulle de överlevande återse Tahiti. Men många av dessa

män skulle då vara till hälften döda män. Mahine var känd för att spå rätt. Det gjorde hon också denna gång.

*

"Saint Joseph", en kolsvart ångare hade flutit in som en jättestor likkista i den glasklara lagunen. Nu låg den vid kajen och tjöt så hemskt, att det skallrade i hyddornas bamburör. I dag skulle den första trupptransporten lämna Papeete. Folket var nedstämt. Ovanlig tystnad lag över ömetropolen. En liten rund officer med skär hy och vaxade mustascher trippade otåligt fram och tillbaka mellan landgångarna.

— Var inte lessna, pojkar! Tänk på det goda vin som väntar er i Marseille! Ni har hedrats med uppgiften att försvara Frankrike, glädjens och vinets land. Och vem vet, innan vi kommer fram, är kanske kriget slut. Det här blir bara en lustresa för er. Om en och en halv månad beträder vi La Patries dyra jord — fosterjorden — som vi skall

försvara till sista blodsdroppen.

Längst fram på kajen stod unga kärestor och hustrur stilla, gråtande med tiareblommor i det svarta håret. Bland alla som blev kvar på kajen var sorgen svårast för dessa unga kvinnor. Deras bröst höjdes och sänktes i tyst förtvivlan, och som morgondag glittrade de tahitiska kärlekstårarna i kransarnas tempel-blommor.

Franska underofficerare kommenderade och fäktade. De var småväxta män. Bredvid de ståtliga tahitierna säg de ut som dvärgar. Små ryckiga sprattelgubbar. De många och långvariga europeiska krigen hade gallrat bort Frank-rikes storvuxna män. Litenheten hade nästan hunnit bli ett rasdrag. Kanske var det därför man behövde färgade soldater?

"Saint Joseph", den sotiga ångaren med sin välstuvade mänskolast, gav nu till ett sista illtjut. Landgångarna drogs ombord. De ärgiga propellrarna piskade vattnet, och som

ett regn av ädelstenar flydde de prunkande små lagunfiskarna in i korallgrottornas dunkel. En ångfrustande vinsch drog skramlande in den sista trossen, den sista synliga föreningstråden. Flickornas tårglänsande ögon hängde sig fast vid den. Drypande gled den ombord, vinschen tvärstannade, och det blev gravlikt tyst. Endast det dova, rytmiska dunkandet från "Saint Josephs" innandömen kunde förnimmas. Avståndet ökades sakta mellan kajen och det svarta skrovet.

— Vi kommer snart tillbaka som hjältar! ropade en sergeant. Men tahitierna trodde honom inte. Deras oförstörda naturinstinkter vädrade en katastrof. Detta var något värre än den beklämmande känsla de liksom sjöfåglarna brukade få före en orkan.

Några mörka gilarrackord kom från flickorna på kajen. Skön och svärmodig flöt den tahitiska avskedssången ut över vattnet:

O Tahiti, moder!

Kaskader vattnar dina dalar.

Mångfärgade fåglar sjunger i dina bambuskogar.

Passaden flöjtar mjukt i fjällen ovan molnen.

Du är kärleksvindens ö.

O Tahiti aué!

Vi, dina barn måste lämna dig.

Som hibiskusblommor i solnedgången flyter vi i floden ut mot havet.

Men av någon vänlig våg sköljes åter några blommor upp i sanden.

Då "Saint Joseph" hunnit mitt ut på lagunen, kastade Taro och Narii och alla de andra sina blomsterkransar i vattnet. En del av dessa flöt långsamt in mot stranden. Men av en vred ström sopades de övriga kransarna ut genom det skummande passet och försvann så smaningom på det öppna havet.

Taro och Narii kunde inte lämna sin plats

i aktern. De stod tysta och orörliga som två tikistatyer av lavasten. Över vågornas dova muller mot korallrevet hörde de gitarrerna och kvinnornas klagande sång som en överjordisk orkester fjärranifrån. Gamla män och småpojkar som fiskade i bränningarna sjöng samma sång, då det mörka skrovet gled förbi dem ut genom passet.

— Ja, nu är vi fångar i den här järnlådan, mumlade Narii. Får vi nånsin se våra öar, våra kvinnor och våra barn igen? Hur länge ska vi bära dessa klumpskor och tunga kläder?

Taro pekade in mot de tahitiska fjällhöjderna.

— Ser du rökpelaren högt däruppe över Fautamaravinen, Narii? Det är gamla Mahine som hälsar oss på det sättet. Hon har sett in i framtiden. Hon vet vad den här resan leder till. Sjukdom skall komma från de vita männens slagfält. Nästan över hela världen skall denna sjukdom härja, säger hon. På

Tahiti skall mänskorna dö som flugor. Byar skall plötsligt försvinna. Man skall sätta eld på hyddorna med de döda invånarna, eftersom inte nog friskt folk finns att gräva gravar.

"Saint Joseph" gled längre och längre ut i saltvattensöknen i nordostlig riktning. Snart skulle mänskorna inne på tahitistränderna inte se annat än ett ömkligt litet rökflor vinka till dem från den punkt där ångaren sjunkit ned under synranden.

Taro och Narii kommenderades under däck tillsammans med de andra soldaterna, och en underofficer gjorde sitt fjärde kontrollupprop denna dag. Alle man var där, och havet hade redan tagit transporten i sin famn. På däck var lasten stuvad och surrad. Officerarna drog sig tillbaka och andades ut vid rödvin och afrikanska Meliacigarretter.

I de dunkla kopraluktande lastrummen var det kvävande varmt. Långa välordnade rader av tahitier låg packade där. Efter fyrtio-

fem dygns sjöresa skulle de nå det blödande Europa. Det vill säga om ingen torped eller mina gjorde slut på deras resa. Taro och Narii låg bredvid varandra. De kunde inte somna. En del av de andra soldaterna sov redan. Det kom djupa suckar ur mörkret, och ibland talade någon i sömnen.

— Ät nu mera brödfrukt, Momo, kom det vänligt från en sovande pojke bredvid dem.

— Det finns inga brödfruktträn i Frankrike. Å, glöm för all del inte fei! Den som äter fei kommer tillbaka till Tahiti — ja, kanske det — om han inte blir kvar i köldens fosterjord ... ja, kom ihåg det pojkar ... glädjens och vinets land.

Taro och Narii vred och vände sig. De försökte sova på sidan, på ryggen, på magen, men ingen ställning var vilsam. De bara lyssnade och tänkte, och hela tiden plöjde sig "Saint Joseph" längre och längre bort från Tahiti. Som dova, hotande klubbslag dunkade de outtröttliga maskinerna under dem.

Och bakom järnplåten vid deras huvuden plaskade och kluckade det stora saltvattnet.

— Omöjligt att sova, viskade Narii.

— Sätt på dig så går vi upp på däck och andas, föreslog Taro. De slängde på sig uniformerna. Pliktskyldigast stack de också sina bruna kraftiga fötter i marschkängorna och hasade sig tysta upp på akterdäcket.

De sög in den rena luften och lade sig på några lådor vid relingen. En gammal sjöman, en madagaskaneger som i många år seglat mellan Marseille och Papeete, sysslade med några surrningar intill dem. På god tahitiska frågade han hur de mådde.

— Aita maitai. Inget bra. Vi längtar hem, blev svaret.

— Jag förstår, jag förstår. Längtar hem gör nog de flesta härombord.

— Ja, men varför seglar vi då bort till de vitas krig? undrade Taro. Vad har vi däruppe att göra?

Negern drog leende till surrningen med

ett par halvslag.

— Det gäller att rädda civilisationen. Utan de färgades hjälp tror man sig inte om att klara av den saken — men försök nu sova, pojkar, det blir styggväder. Vi sätter extrasurrningar på däckslasten. Parahi orua! Adjö med er så länge!

Det ebenholtsfärgade ansiktet smälte bort i natten.

*

— Tyst! viskade Narfl. Han lyssnade and löst med öppen mun.

— Taro, hörde du?

Taro som halvsomnat med huvudet hängande över relingen var genast vaken. Nariis orörliga arm pekade ut i mörkret. Svarta molnmassor reste sig hotande i norr. En svag vind kom söderifrån.

Det var åt det hållet Nariis arm visade. En lång stund stod de utan att röra sig.

— Nää, vad hörde du, Taro?

— En tupp som gol och havets muller

mot korall.

Narii nickade. — Det är någon av Tuamotuöarna. Jag skulle gissa på Fakarava.

De lyssnade igen. Plötsligt tändes en palmbladsfackla av någon nattfiskare långt där inne på revet. Facklan lyste som en liten röd punkt. Några svaga men klara joddlande mänskoröster kom till dem över det stora vattnet.

— De sjunger, viskade Taro.

— Navenave aué, vilken underbar sång! Fakarava har öarnas bästa sångare.

— Och Fakarava har öarnas härligaste kokosvatten, Narii. Det smakar som syrlig vildhonung.

— Jag är törstig, mycket törstig. Gärna skulle jag simma dit in, Taro.

— Vid Fakarava är hajen lömsk och rovlysten.

— Men är inte civilisationen värre.

Det rostiga däckets vibrerade under deras fötter. De dunkande maskinerna fick plötsligt

ett hackande, hostande ljud.

På revet tändes flera facklor, små blinkande ljuspunkter. Åter hördes den mjuka sången. Det glänste och glödde i pojkarnas mörka ögon.

— Taro, jag kan inte resa från öarna. Hörde du! Det lät som Maretas röst. Vi simmar i land, Taro! Vi rymmer från denna fördömda likkista!

— Narii, din tanke är min tanke. Men det måste gå ljudlöst och snabbt, som när vi överraskar en sovande haj.

— Var är den franske vaktposten?

— Midskepps — där borta går han. Med jämna mellanrum kommer han fram på styrbords sida om däckshuset. Jag har haft ögonen på honom länge, viskade Narii. — Fram och tillbaka, fram och tillbaka. Nästa gång han går tillbaka: — av med lumpen — ner bakom lådorna! Andra gången han vänder ryggen till: — överbord, tyst som en barracuda!

Blixtsnabbt gled de ur uniformerna och den fjättrande fotbeklädningen. De stod nakna så när som på bälte och kniv. Deras fasta, breda fötter trampade omedvetet vanvördigt på de europeiska paltorna.

Där kom vaktposten igen. Men han vände inte den gången. Han hade stannat, och det vakna, nyfikna ansiktet syntes tydligt i det matta ljuset från officersmässen. Något hade han sett eller hört. Övervägde han om han skulle ta en extralov akterut? Orörlig och lurande stod han hängande över sin karbin. Taros kraftiga bruna kropp skalv en aning. Varje fiber, varje nerv låg lös och beredd som hos ett vilt djur. En känsla av spänning och livsglädje rann ner över hans breda vilderygg.

— Narii, viskade han. Ifall vakten kommer hitåt, hoppar vi ändå. Att skjuta på oss är som att skjuta på delfiner.

— Oiaia! vi tar risken. Det är det värt. Ingen får tag i oss i vattnet.

Länge stod vakten och såg att deras håll. Men polynesierna har ett orientaliskt tålamod, när situationen kräver det. Som två orörliga nystan satt Taro och Narii hopkrupna bakom lådoma, och deras kolsvarta ögon släppte inte vaktposten en sekund.

Men en sak lade de båda pojkarna inte märke till. Under livbåten, på poopdäcket över dem, låg en man utsträckt, en man vars ansikte smälte ihop med tropiknatten. Han hade hört alla viskningar och och sett deras avklädning. Madagaskarnegern, den gamle sjömannen var det. I varma farvatten brukade han alltid gå till ro där uppe på sin tahitiska sovmatta.

Vaktposten tröttnade, gjorde en helomvändning och gick förut. I nästa ögonblick var Taro och Narli uppe på relingen. Med mjuk elegans dök de ut i mörkret och det fosforlysande vattnet.

— Såna satans pojkar att dyka tyst, mumlade negern. — Knappt eu ljud! Och nu

går väl den europeiska civilisationen under. Men ta mej fanken om den är värd de där granna pojkarnas liv. Nej, så ta mej tusan!

Hans ögon kisade upp mot norr.

— Svart som i graven och kvavt som på en krog i Antwerpen! Sacré Saint Joseph, vilket väder det blir!

Försiktigt klättrade han ner på akterdäcket. När vaktposten vände ryggen till, slängde han två par tunga marschkängor och två infanteriuniformer över relingen. Han äntrade upp till sin sovmatta igen förnöjt småsjungande:

Och en vänlig våg kastar åter tvenne blommor upp i sanden.

*

Taro och Narii simmade som aldrig förr. Ovädret var efter dem. "Saint Josephs" sotiga rigg och bolmande skorstenar smälte snart ihop med de växande molnmassorna. Dånet från bränningarna blev starkare. Månen drev ut ur några drivande passadmoln. Ett frad-

gande bälte av brottsjöar dök upp framför dem.

— Där har vi ön, frustade Narii.

De plöjde sig fram med kraftiga simtag. Storm. vinden hade börjat piska vattnet, men det skulle dröja en stund innan sjön växte. En stark ström grep dem och förde dem ned mot en udde på västsidan av ön.

— Tänk om vi driver förbi, Taro!

— Aita, nej då! Nu simmar vi lugnt och hämtar krafter en stund. Längre in sätter vi fullt fart.

De hade inte räknat med strömmens styrka. Det verkade som de skulle dragas förbi udden.

— I teie nei! Nu! ropade Taro.

De samlade sina krafter till en sista spurt. Bit för bit slog de sig fram. Som besatta klöv de vattnet. Tum för tum tvingade de sig ut ur strömmen.

Vågorna växte, och havet kokade runt dem. En strand skymtade otydligt i sjöröken.

Deras grova armar tröskade som slagor genom det skummande vattnet. Blekt månljus silade ned över en strimma snövit sand. Närmare och närmare lyste den. Nu var de helt nära. Här fanns inget barriärrev, men brottsjöarna slog över dem gång på gång.

En lång våg grep dem slutligen och slungade dem upp på stranden. De kröp upp i gräset och somnade lyckligt leende i det perfekta skyddet av en låg och lummig pandanus.

*

Hela natten kastades "Saint Joseph" omkring i stormen. Våldiga sjöar vräkte över däcken, och med hungriga käftar slet vågorna loss en del av däckslasten.

I gryningen ställdes tahitierna upp i packade led nere i lastrummen.

En officer företog upprop. Två män saknades. Man ropade och sökte. Officeren grymtade och svor.

— Mais, c'est curieux, i går kväll var de ju

här. Nu. finns de ta mig tusan inte ombord länge ... Vi gick farligt nära de där atollöarna i går kväll. De skulle väl inte ha . . . ? Sacré kanaljer . . .! Men jag ska fixa dem. — Hör hit! ropade han. — En penningbelöning kommer att utdelas till den som kan ge klara upplysningar i saken. Säg nu, hur förhåller det sig med de här två försvunna männen?

Det var tyst en lång stund, men så steg den gamle madagaskanegern fram till officeren.

— Jag vet inte myrket, sade han, och inga pengar vill jag ha, men jag tror det är lönlöst vi grubblar längre över saken. I går kväll såg jag de där pojkarna hänga över relingen akterut. De verkade sjuka, och antagligen växte deras illamående med stormen.

— Men det förklarar inte mysteriet, avbröt officeren. Han såg frågande och litet misstänksamt på afrikanen framför sig.

— Joo, det är just vad jag tror, fortsatte negern. Då sjöarna välte över däckets, slets till

och med surrad last överbord. De där pojkarna var hjälplöst sjuka och dessutom osurrade. De brydde sig inte om att hålla fast vid "Saint Joseph". Havet och natten slukade dem.

Officeren tog upp en anteckningsbok.

— Saken är klar, sade han och noterade den första luckan i de tahitiska leden.

I VÄNTAN PÅ VIND

En dag greps jag av en oemotståndlig längtan att besöka öarna i nordväst. Jag uppsökte kapten Lolo och frågade honom om han inte skulle dit. Joodå, "Matahiva" var destinerad till Iles sons le Vent, "öarna under vinden". Och hon var snart klar att lämna Papeetes solgnistrande korallkaj.

Jag förklarade för Lolo, hur marken brände under mina fötter. Han förstod, sade han, och bad mig vara välkommen ombord. Han kände till resfeber — feber av det slag som åtföljes av en besynnerlig blandning av glädje och oro.

Den kastar sig över mänskorna på vilken som helst latitud. Målet kan vara ett isigt fjäll i Canada eller en av civilisationens stojande storstäder. I nord eller syd, i väst eller öst — aldrig är man säker mot åkomman. Och gäller det tropiska mål visar resfebern ofta de mest våldsamma symtom.

Vår skuta var färdiglastad. Det var bara vinden som fattades. Där låg havet blänkande blått, och fast det var de starka vindarnas säsong märktes ej minsta fläkt. Regnträdens blad hängde slokande som i sömn, och över stadens röda och gröna tak dallrade hettan.

Redan på morgonen hivades den sista cornedbeef-lådan ombord, och de glatta rissäckarna från Hongkong hade jag själv varit med om att stuva och räkna. Överst hade vi lasten till Yat Li på Huahine, och närmast kölsvinet låg varorna till Ki Sang på Bora-Bora. Det var till den ön jag skulle.

Vi hade skalkat luckorna och utmanande spottat i lagunens blanka stillhet. Men förgäves. Hela dagen väntade vi på vinden.

I min väntan drev jag in på Bougainvilleklubben, till verandans svalaste hörn. Där jag hängde mot räcket såg jag flamträdens skuggor växa. Vagabondjakter och skonarskrov speglade sig i vattnet nedanför. En kines vid ett ananasstånd vände ryggen till

det gassiga havet och fläktade tålmodigt sitt väderbitna ansikte. På svala mattor under trottoarernas tak låg mörkbruna polynesier utsträckta i långa rader. Runt mig tycktes allting slumra. Själv kände jag mig alldeles för vaken, och inom mig brände iveren att komma iväg. Vid solnedgången skulle väl landvinden börja. Men det var länge till dess, och jag försjönk i funderingar.

Det var då den lille tahitifransmannen med de väldiga vita mustascherna steg in på verandan. I samma ögonblick förstod jag att nu kom underhållning, ty mannen var vida känd som berättare. Och han var en som villigt underhöll sin omgivning. Själv behövde man inte anstränga sig att prata. Gärna lyssnade man till hans ovanliga och brutna språk.

— Bonjour-hallo, jag är Morfin, lotsen, iao-rana, hälsade han.

Sen flera år visste jag, att Morfin var Papeetes lots. Detta visste också Morfin. Men

för säkerhets skull presenterade han sig nästan alltid, och med sitt vänliga "bonjour-hallo-iaorana" ville han bara låta en förstå att han behärskade något av Tahitis språkförbistring.

— Alors, du seglar i dag, sade han. Och otåligt väntar du på vinden. Men den kommer inte förrn i kväll. Du kan lika gärna dricka en flaska rödvin med mig.

Och med en bestämdhet som inte tålde motstånd placerade han en långhalsad flaska på vårt bord. I skämtsam ton skålade han för dem som ligger i vindstilla, tvinnade elegant sina långa mustascher och fyllde sin Briar med algerisk tobak.

— Lyssna, unge vän, utbrast han med en glimt i ögat. Han fortsatte med sin lustiga språkblandning, som jag av olika skäl tyvärr inte kan återge i skriftlig form. Mina kunskaper i kinesiska och fransk jargong räcker för resten inte till. — Som sagt, lyssna! Jag är som du vet Morfin, lotsen, upplyste han,

men utan att skryta är jag också något litet psykolog. Du har en sjujäkla resfeber. Det är rätt, försök inte dölja den. Mon dieu, vad den åkomman sprider sig. — Du vet hur länge jag lotsat in jakter och skonare och alla de slag av flytetyg som genom slump eller skicklig navigation lyckats pricka rätt på de här avlägsna öarna ute i det ofantliga Söderhavet. Men de sista årens ström av småbåtsseglare från Amerika har jag aldrig sett maken till. Tätare och tätare kommer de. Du har själv sett en rad av dem. Det var Stevenson med "Casco" och Jack London med "Snark" som satte fart på tahitifebern. Sen har de blåst in den ene efter den andre, i ståtliga farkoster eller små skojiga tråg. Inte två skrov är lika. Men goda är de alla var och en på sitt sätt, och deras ägare är sjömän. Annars hade de inte kunnat ta sig hit. Förr dröjde det år mellan dessa havets vagabonder, men nu flyger de in med en eller två veckors mellanrum.

Jag har frågat dem alla, den ena efter den andra, varför de seglade bort från de stora kontinenternas civilisation.

Från New York kom en arbetare som led av tuberkulos. Obotlig, sa läkarna. Han arbetade en gång i en karamellfabrik. En dag hörde han en båtsirén som blåste med en alldeles särskild ton. Den karamellburk han för tillfället hade i händerna slängde han ifrån sig. I nästa ögonblick var han på väg till hamnen. När hans lilla kutter rullade in i vå lagun, berättade han, att han inte känt sig så frisk sen han var en liten pojke. Någon lotsavgift ville jag inte ha av honom. Det enda han ägde var ju den gamla kuttern. Men sacré, jag tror säkert han måste ha seglat från sin sjukdom. Han verkade mycket frisk. Och sällan har jag sett någon äta såna mängder av landets frukter som denne man. Banan- och mangoskal flöt ständigt runt hans båt, så länge han låg här i hamnen.

Sen var det en professor i ekonomi som

seglade med sin familj. Kursen satte han dit det föll honom in, men alltid var målet någon varm plats. Han hade blivit oense med sina universitetskolleger. Han påstod att civilisationens ekonomiska djungelsystem skulle leda till det blodigaste världskrig. Han påstod att fattigdom var något onödigt. Han föreslog något nytt. Och när kollegerna skrattade åt honom och tystade ned honom, lämnade han dem mitt i en föreläsning,. De var omöjliga, sa han. Historien måste lära dem och ge dem dyrköpta erfarenheter. Han kom hit i en svartmålad ketch. Gamla tidningar som professorn visade mig beskrev honom som en otrevlig pessimist och fantast som man för all del inte skulle ta på allvar. Men då jag stört honom hit in, och vi ankrat vid Motu-Uta, hoppade han i lagunen och simmade med ungarna. Mannen hade ett mycket gott skratt, och jag måste säga att han verkade alldeles förbaskat trevlig.

Du minns Erling från Norge — han som

kom med lotskuttern "Teddy" — han hade ju också familjen med sig. Jag frågade honom, varför han lämnat. Ekonomiska bekymmer och frihetslängtan drev honom ut — hit till tropikerna, där klimatet är vänligt mot en fattig sjöman. Det var billigare att bo i en kutter än att hyra ett rum i Europa, sa han.

Mon dieu, Erling måste ha varit ett geni i navigation. När han startade sin 20 000-milafärd saknade han kronometer, sextant, pejlskiva, nautiska böcker och motor. En ålderstigen luftkompass och en väckarklocka var hans enda navigationsinstrument. Och Erlings pojke, han Tony, glömmer jag aldrig. Att han var född på resan., förstod jag så fort jag fick se honom utanför passet. Han och hunden, som kallades "Reservprovianten", var ena baddarna att ha sjösäkra ben.

Alors, minns du Elbo och Stenström? De kom i "Nödskallen". Hemskt svårt namn att uttala, suckade Morfin. Well, jag känner mig orolig när jag tänker på de där två

pojarna. Rigg och segel på deras båt var halvruddna när de fortsatte västerut. "Nödskallen" hade ju en gång varit Liptons "Skamrock I". Gamle tekungen hade väl inte fått ro i sin grav, om han sett hur illa det var med hans gamla kärlek. Det är bara turen om pojarna klarar sig till Australien. Avstånden är stora här nere. Men Elbo var journalist, och journalister ska vara våghalsigt folk påstås det. — Att segla i avlägsna hörn av världen är inte alltid så enkelt som att läsa "Sailing Directions". Passaden som man läser om följer varken klocka eller kalender. Voilá, se bara i dag till exempel.

Morfin ryckte på axlarna och gjorde ett föraktfullt kast med huvudet utåt den stilla, grönbå lagunen.

Hela veckor i mitten av vad "Sailing Directions" kallar den starka sydostliga passadsäsongen kan det vara så vindstilla att man har svårt att andas. — Elbo och Stenström borde ha stannat här. Och hade det

inte varit för ett tidningskontrakt tror jag de fastnat i Papeete som så många andra.

Tito Wessel var på väg runt jorden med "White Shadow". Men se hur det gick. Tahiti fångade honom. Och språkprofessorn Blanco med sin oansenlige men naggande goda "Evalu". Han seglade henne från New York till Spanien och fortsatte därifrån med sin lilla dotter via Västindien och Sydamerika. Men här stannade han. Det finns ingen ö som är svårare att lämna än Tahiti. Jordan-runt-seglarna vet det. Och kapten Bligh, sjömansplågaren på "Bounty", hur gick det för honom? Christian och hans män vände skutan och kom tillbaka hit.

William Robinson cirklade globen på tre år i sin 10-meters ketch "Swaap". Ketcharna tycks för resten vara de mest omtyckta långfärdsbåtarna. Well, Robinson begagnade tre år och gick i land på hundratals ställen. Papeete höll honom i åtta månader, och den dagen han slet sig härifrån hade han tårar i

ögonen. Han måste vidare västerut, sa han.

Alain Gerbault kommer tillbaka hit för att fortsätta sina ensamma kryssningar mellan öarna. Han får aldrig nog av dem.

Men det är inte bara kaptener på småbåtar som får tahitifeber. Historien om "Vanya" visar hur det kan gå.

Hon var en gammal skuta och kom för fulla segel norrifrån. Hon var lastad med trävirke från Seattle och hade nått farvattnen någonstans vid Marquesasöarna. Hennes skrov var vattentungt och skröpligt. Skepparn fick plötsligt för sig att de måste lämna henne sextio sjömil öster om Tai-O-Hae på Nuku-Hiva. Alle man gick i båtarna. Vädret var strålande, och de hade en angenäm rodd in till ön. Den skepparn älskade inte sin skuta, det är då säkert. Han lämnade "Vanya" och lät henne fortsätta med seglen satta och utan en själ ombord. Hennes sura skrov och trälast räknade han som vrak, och när de sist såg henne flög hon i väg söder ut mot

Tuamotuöarna. Däcken var under vatten, det svor de på.

Flera veckor därefter korn en handelskonare hit från Nuku-Hiva, och ombord var hela gänget från "Vanya". Men skepparn och hans män blev nästan tokiga när de såg att "Vanya" låg för ankar här i lagunen. Hennes stormast och mesanmast hade gått överbord. Men fockmasten stod, och i den hängde ännu några trasiga klutar. "Vanya" hade seglat ensam nära 900 sjömil genom en storm som knäckte två master, genom de farliga passen mellan Tuamotuöarna, förbi Makatea, förbi Tetiaroa, förbi Tahiti till Huahine där hon plockades upp av en Union-Line-ångare som släpade henne in till Tahiti.

Morfin tömde sitt glas. Ödlor jagade varandra i verandaväxternas rasslande lövverk, och i trädkronorna över oss skrek maina-fåglarna.

— Nu måste jag skynda bort, sade han. Min vahine står där borta och väntar på mig

under kasuarinaträdet. Au revoir-so long — bon voyage.

Han gick med lätta steg i det klirrande korallgruset under verandan.

Jag blev sittande i tankar. Sjöfolk från hela världen blåste hit ned söder om linjen för att tvätta sina skepp i våra laguner. Det är trivsamt härnere. Och idén om havets broderskap betyder något i de polynesiska farvattnen.

Men vad drog oss egentligen? Varför kom vi hit?

För bränningarnas dån mot korallrevers. För vindens sång i aito-tallarna. För tahitisjömäns himene vid en nordlig kust. För flygfiskarnas glittrande stim. För tropikfågeln spöklika hälsning någon nattvakt till sjöss. För landvindens doft av tahitijasmin. För Otaheitivanilj. För kopra. För pärlor. För de röda bananerna ovan molnen ...

Över Bougainville-klubbens veranda for

ett svag fläkt av solnedgångens vind. En flöjtlik vissling kom utifrån. Där stod Lolo, "Matahivas" skeppare. Han nickade leende, och det gnisslade i en talja.

— Haere mai! Kom! ropade han. Nu är vinden här!

TIARE TAHITI

Mina rairevavänner från Kraterdalen var nere på kajen. De bar alohakraisar av jasmin och tahitisk gardenia. Och alla var de vitklädda.

Jag kände något mycket varmt inombords, tv detta med vita blommor och vita kläder har på Tahiti en alldeles särskild betydelse. Rött är polynesiernas favoritfärg. De älskar hibiskusens blodröda blommor och tropikfågeln knallröda stjärtfjädrar. De sjunger helst under flamträdens eldlysande kronor och smyckar sina bruna kroppar med pitipitio, djungelns mörkeröda pärlor. Men när de tar farväl av en vän som skall segla, klär de sig i vitt. Då vännens skepp glider bort, långt där ute i det ödsliga blå, kan han ännu se dem som vita punkter mot hemöns mörka grönska.

Landets färger försvinner så småningom. Men länge hälsar honom de vitklädda män-

skorna. De tänker på honom. Och i hans goda drömmar skall de visa sig. Alltid skall han minnas dem som den dagen han reste.

Så stark är denna sed från hednatiden, det vita tapatygets tid, att missionärerna ännu inte kunnat genomföra den svarta, europeiska klädseln vid begravningar. Ty då en vän slutar andas seglar hans ande bort till en annan ö, säger tahitierna. Och de vill att han länge skall minnas dem som vänliga, vita stjärnor mellan regnträdens svarta stammar på stranden.

Mina rairevavänner gav mig känslan av att jag lämnade dem för en mycket lång tid. De sjöng vemodiga avskedssånger och lät sitt strängaspel gå i moll. Men i deras suggestiva hymner låg hela tiden en underbar rytm och den dova undertonen från hajskinnstrummorna.

Reri dominerade fullkomligt kören. Hennes mjuka, klara röst höjde sig över de andras mörka stämmor, vilka bildade ett

besynnerligt instrumentliknande ackompanjering. Jag kände deras sång från Kraterdalen, men aldrig hade jag hört dem sjunga som nu.

Mataro — skynda — skynda!

Raireva, lämna din vahine!

Dagens blommor faller.

Aué, vår skonare skall segla!

Hör kanjondalens dystra vind
solnedgångens ande.

Blås fri från land

och revens dödskorall,

ur virvelpassets käftar

mot havets vattenvidder

till nya gröna länder.

Jag greps av en svårmodig oro. De mest polynesiska grät under det de sjöng. Deras hänförelse var stor, och jag är övertygad om att de inte hörde sina egna röster. Så är det nästan alltid när någon reser — även om fär-

den inte går längre än till Bora-Bora.

Dagens sista ljus var solglöden i passadmolnen under Tohiveas svarta pik på Moorea. Detta var den timme då hibiskusblommorna föll.

Vi drog drog in landgången och kastade förtöjningarna. Men jag kunde omöjligt släppa ögonen från Kraterdalens vitklädda grupp. Det föll sig plötsligt svårt att lämna den. Resfebers svalnade, och jag måste hålla mig fast i relingen för att inte hoppa tillbaka i land. Men det skulle inte ha överraskat någon om jag gjort det. Sådant vankelmod är man van vid på Tahiti.

Då stämde Taranenko upp en vild kosacksång. Hans balalajka och tahitiernas stränginstrument föll in som bruset från ett upprört hav. Sången växte som en virvelstorm — den eggade och sög. Reri skrattade, och svårmodet var borta.

Från fördäcket hördes klangen av vindspelet. "Matahivas" leriga ankare hamnade

på däck. En frisk bris fyllde de blekta seglen, som svälldes ut och buktade sig vackert. Kapten Lolo satte till varenda klut. Vår kopraskonare flög ut på havet, graciös som en fågel.

Nu sjönk Tahiti akterut, och dess färger smälte bort. Men länge kunde jag se mina vänner där inne på strandskoningen. Länges lystes de som vita tiare i de dunkla lundarna, och länge var brisen fylld av Kraterdalens ljuva dofter.

Så fräste sjöarna runt "Matahivas" runda skrov. Och över den vilda hemön sankte sig den ljumma, vällustmättade skymningen.

VAVITOA

När mörkret kom tog jag en törn vid ratten. Det var då Temoa, kocken, gled upp vid min sida. Temoa Kennedy var hans namn, och jag kände honom väl från livet i hamnen. Hans far hade varit en irländsk valfångare som sått sin vildhavre i de tahitiska brödfruktlundarna. Men man kunde gott ha tagit Temoa för fullblodspolynesier. Han hade mycket lätt för att le — även i motgång. Samtidigt gav han en dock — som tahitier mest — en känsla av halvgömd sorg. Ty genom de bruna öbornas väsen går nästan alltid en underström av svårmod. I deras ögon, i deras sånger, ja, till och med i deras leenden kan man spåra de sista generationernas mörka historia under vit exploatering.

Brisen friskade i. Temoa erbjöd sig att göra i ordning någon varm nattdryck och gick in i byssan. Han hade för vana att pyssla

om rorgångarna. Jag såg honom röra om i spisen. Gnistor flög upp ur det sotiga röret och dansade ut över de fradgande sjöarna i lä. Snart kom han akterut igen med en mugg ångande tahitikaffe. Så slog han sig makligt ned framför kompassen med ryggen mot däckshuset och gjorde mig sällskap. Själv drack han te.

— Jag har aldrig sett dig dricka kaffe, Temoa, anmärkte jag.

— Nej, det stämmer, skrattade han. Och hade jag inte hållit mig till te, skulle jag varit hajmat för länge sen.

Han märkte att jag inte förstod honom.

— Vill du höra om "Vavitoa", så får du förklaringen, tillade han.

Jag bad honom berätta, och under det jag lyssnade till Temoa, höll jag ett vaksamt öga på stjärnorna och de spända seglen som drog oss västerut.

— "Vavitoa" var Raouls skonare, och det som hände där ombord glömmer aldrig de

som levde den gången, började han. Jag var själv med, och det ryser i mig, när jag tänker på min sista resa med henne. Jag var sjutton år och seglade på däck. Vi kom in till Papeete från atollöarna med en samling pärlor och pärlemorlast som väckte uppseende. Vi hade de sällsynta guldläppade skaln. Kapten Raouls dykare hade gjort ett stort fynd i en okänd lagun. Och Raoul blev sorn besatt efter upptäckten. En djävul måtte ha flugit i honom. Han fick så fördömt bråttom. Han drev sina dykare som en galning från gryningen till solnedgången. Och när han inte hade sina små galtögon på männen, stod han med sin långa tubkikare och spejade ut över havet. Vi förstod, att han gick i ångest för att Sabatier eller Pincher eller någon av de andra skulle blåsa in med sina skonare. På den tiden slogs de om pärlagunerna.

Han unnade sig knappt nån sömn. Om nätterna satt han och plockade med sina pärlor, och allt eftersom dagarna gick blev

han retligare och drev sina män allt hårdare. En dag fastnade en av dykarna i ett pahua-skal som klippte av den stackars satens ben. Det hände på över tjugu famnars djup, och han dog innan vi fick upp honom. Då ville de andra dykarna sluta arbetet för ett dygn, som är brukligt när någon omkommer. Men Raoul svor och stampade i däcket och drev dem till arbetet med en revolver.

När musselbädden var så gott som tömd, råkade två dykare ut för en jättehaj. De gömde sig i en korallgrotta. När hajen passerat tog de sig upp till ytan, men då forsade blod ur näsa och mun. Vi kallar detta för taravana. Det är den hemska dykarsjukan.

Vi försökte rädda de båda kamraterna. Men samma kväll gick de över gränsen, och vi begravde dem på stranden under några sönderblåsta palmer. I samma ögonblick vi kastat den sista skyffeln sand över de döda, brast ett oväder lös. Orkansäsongen hade börjat, och eftersom vi hade full last gav

Raoul order om att gå till sjöss.

Vi styrde ut genom det skummande passet i barriärrevet. Just då började kocken skrika för full hals:

— Död och förbannelse! Nu kan vi hälsa hem! Se där, pojkar!

Han pekade på en svart tärna som slagit sig ned på däckshuset midskepps. Kocken var nervöst lagd, det visste jag. Men aldrig hade jag sett honom mera uppskakad. Vi hade fått ett hemskt tecken, sa han.

Att den svarta tärnan slår sig ned på en skuta är mycket ovanligt. Ingen av oss hade förut sett denna fågel annat än seglande i luften. Den är det snabbaste av allt som flyger över havet, och som du kanske sett lever den av att röva fisken ur näbben på andra fåglar. Än i dag kan jag höra kockens otäcka jämrande, när han slungade en kniv mot olycksdjuret. Men fågeln flyttade sig bara lugnt ett par fjät åt sidan, så att kniven flög förbi och hamnade i sjön. Därefter lyfte

den och seglade bort över de vitfradgande sjöarna.

Raoul gjorde narr av kocken och bad honom hålla tyst med sin olycksprofetia. Han, skepparn, trodde inte på det där tecknet.

När vi lämnat den okända atollen, satte vi kurs på Papeete för att ta in vatten och proviant. Sen skulle vi fortsätta direkt upp till Frisco med "Vavitoas" dyrbara last. Raoul tänkte fortsätta resan ensam med de största pärlorna till New York och Paris och skicka oss tillbaka till Tahiti sedan vi lossat de guldläppade pärlemorskalen.

När vi kom till Papeete, tog kocken sin sjömanssäck och gick i land så fort vi fått ut landgången. Fler följde honom. Men Raoul hyrde nytt folk. Två av dem var bröder och främlingar på öarna. De var vita och sade att deras namn var Max och Hubert Stringer. Hubert övertog byssan, och Max gick på däck. Båda var fåordiga, buttra och hade

ögon som grått hav i regnsäsongen. Ingen av dem talade tahitiska, och aldrig berättade de något om sitt förflutna. Det verkade som om de ville vara i fred, och på kvällarna till sjöss, när vi brukade sjunga och slå på våra hajskinnstrummor, satt de under däck och spelade kort med Raoul.

En morgon, då vi nått farvattnen i närheten av Marquesasöarna, putsade jag mässingen på kompasshuset. Bredvid mig stod Ofe vid knagghjulet. När jag av en händelse kastade blicken ut över havet i norr, fick jag syn på en svart punkt som närmade sig med svindlande fart. När den kommit närmare, såg jag att det var en ensam fågel, en svart tärna. Den gjorde en cirkel över "Vavitoa", och sen slog den sig ned på däckshuset midskepps på samma ställe som tärnan vid den okända atollen.

Raoul hade just kommit på däck. När han såg fågeln skrattade han och hämtade sin revolver. Sen smög han upp akter om stor-

masten, tog sikte och sköt. -Men tärnan flyttade sig inte ens. Han sköt igen, men fågeln satt orörlig. I nästa ögonblick lyfte den och svingade sig upp i höjden. Raoul svor och sköt flera skott efter den. Men tärnan tycktes vara omöjlig att träffa, och snart försvann den i nordlig riktning.

Det var då det hemska började hända på "Vavitoa". Det blåste en god och stadig vind, men plötsligt började seglen smälla och dåna. Vi hade gått upp i vinden, och när jag tittade på Ofe som stod till rors, hängde han som en trasa över ratten. Han var grön i ansiktet och stönade. Max Stringer gick nu fram och lade ner honom på däck.

— En man sjuk! ropade han och övertog rodret.

Raoul kom fram och petade med foten på Ofe.

— Det ser ut som om lian fått en släng av pesten, hörde jag Stringer säga.

— Prata smörja! röt Raoul. Det finns

ingen pest i de här farvattnen, och Papeete har världens bästa dricksvatten. Men när han sa det fick han en konstig färg i ansiktet, och efter en stund sjönk han ihop med en svordom.

Jag sprang förut för att få tag på Rehia. Han var känd som medicinman och hade botat många sjuka människor. Men när jag kom ner i skansen låg Rehia och vred sig på durken.

— Aué, Temoa, tapiri mai, kom närmare, stönade han. Svetten rann av honom. Hans händer var hopknutna, och i hans ögon läste jag en förfärlig smärta.

— Temoa, sade han. Taero i te maa, tou mango, gift i maten, det är min tanke.

Detta var Rehias sista ord. Han dog medan jag satt hos honom. I kojerna låg flera män och jämrade sig. Jag sprang efter vatten och citroner åt dem. Jag masserade dem och försökte få dem att kräkas. Men inget hjälpte. Den ena efter den andra stelnade till, och

deras ansikten blev orörliga och hemska... Det förvånade mig, att jag inte själv kände någon plåga, och jag tänkte på vad Rehia sagt om gift i maten. Hur kunde det vara möjligt? Skulle någon ha kunnat vara så djävulsk mot sina skeppskamrater? Varför hade inte också jag blivit sjuk? Vi hade alla ätit frukost tillsammans på storluckan denna morgon. Men kanske skulle mina plågor också komma. Vem visste? Vansinniga smärtor och död. Jag började kallsvettas, när jag tittade på min kamraters döda ansikten. Jag var bara sjutton år den gången, och jag kunde inte hjälpa det. Jag började gråta och sprang upp på däck.

Jag gick akterut. Skutan krängde och for som ett övergivet skepp. Del gnisslade i riggen, och seglen smällde ursinnigt. Jag tänkte gå och ta ratten. Men då var det något som sade mig att vara på min vakt.

Någon talade i låg ton inne i byssan. Försiktigt smög jag mig fram till ventilen.

Det var Hubert Stringens röst.

— Ja, det är bäst att vänta en stund till, hörde jag honom säga. Sen går vi förut. Vi lämpar bara hela gänget överbord. Och skulle det vara nån som inte fått nog kaffe så slår vi'n i skallen med märlspiken. Vi går in till Hane Bay på Ua-Huka. Dit kommer inga skonare. Där tar vi folk. Vi inbillar kanakerna att vi ska till Tahiti. Dit vill de gärna. Sen sätter vi kurs på Frisco.

— Frisco! I helsike! kom det från Max Stringer. Callao är bättre.

— Frisco är OK, sa Hubert. Jag har en jänta ute på Barbarykusten som jag tänker överraska. Frisco säger jag!

Temoa gjorde ett uppehåll. Han gick fram till relingen och spottade ut i mörkret.

— Jag hade inte lyssnat så länge på deras samtal, förrn jag kände mig som förlamad av skräck, fortsatte han. Nu förstod jag att de kallblodigt planerat att mörda oss allihop för att ta skutan med lasten och pärlorna från

den okända atollen. Somliga vita män blir galna, när de får se pärlor. Stringer-bröderna måste ha varit ändå tokigare än Raoul. Vad det var för gift de använde, vet jag inte. Men ett är säkert, att det var i kaffet de lagt smörjan. Jag var den enda som inte druckit av det. Och nu stod jag där och funderade så svetten rann. Jag hade inte så värst stora erfarenheter den gången. Men jag förstod så pass mycket att det skulle bli strid på liv och död mellan mig och de två giftmördarna. För dem skulle jag bli ett farligt vittne. Undkom jag, så kunde de aldrig känna sig säkra på öarna. Jag fylldes av hat mot dessa odjur som dödat mina kamrater. Och i samma ögonblick var min rädsla borta. Min enda önskan var att få leva så länge som det behövdes för att döda dem. Vi är fredliga människor bär på öarna, men vi är inte fega, och vi håller på våra kamrater.

Jag hade min plan klar och skyndade förut ner i skansen. Där fanns ett tungt

fiskespjut som tillhörde Rehia. Jag tog det och ställde mig att vänta. Åtminstone skulle en av Stringer-bröderna få göra sällskap med mina kamrater. Men för att rädda mig själv måste jag döda båda dessa män.

Det blev en hemsk väntan, och runt mig grinade de mördades spökansikten. Sjön småpratade och kluckade utanför, och vinden började pipa i riggen. Hela tiden lyssnade jag med öppen mun.

Då hördes plötsligt tunga steg. De kom långsamt närmare över fördäcket. Jag bet ihop tändernana och ställde mig med spjutet i kastställning bakom Rehias döda kropp.

Nu stannade stegen, och jag lyssnade åter med öppen mun. Men, allt jag hörde var seglen som smällde och de hesa skriken från sjöfåglarna.

Ännu en gång hördes tunga steg, och så knakade det i skanstrappan. En sko blev synlig. En till. Steg för steg kom Max Stringer långsamt ned, och tätt bakom honom följde

Hubert. Båda hade märkpikar i händerna. När de nått durken, såg jag rätt in i Max' vassa, grå ögon. Han ryckte till. Blixtsnabbt kastade han märkpiken mot mig. Den skulle ha krossat mitt huvud, om jag inte böjt mig åt sidan. I samma ögonblick slungade jag Rehias tunga fiskespjut med all den kraft jag kunde. Det flög rätt igenom båda två. Hubert svor till. Han hade gömt sig bakom sin bror och trodde han stod säker.

De föll över Rehias döda kropp, och jag gjorde slut på dem med en märkspik.

Sen stapplade jag upp på däcket. Jag mådde illa av allt detta som hänt på "Vavitoa". Ensamheten tjöt mot mig från ett ödsligt hav. Tunga moln svepte lågt, och ett plötsligt vindkast kom skutan att kränga våldsamt. Jag sprang till ratten och lade henne upp mot vinden.

Ett fruktansvärt oväder bröt nu lös. Sjön växte, och över mig visslade det som i gälla pipor. Jag förstod snart, att jag inte skulle

kunna klara skutan ensam.

Strax innan natten kom, upptäckte jag land i väster. Jag fylldes av hopp och satte kurs mot det, men i mörkret gick. "Vavitoa" på en sandbank, och med ett brak knäcktes stormasten.

Sjön började härja vilt med skrovet. Hon drev i alla fall flott från grundet, och framåt morgonen såg jag land igen, men då var skutan vattenfylld.

Några palmer vajade på en udde. Det var ön Hatutu. Jag simmade dit och räddade mig. — — — Och "Vavitoa" hon fortsatte som en fördömd likkista med döda män. Ingen har sett henne sen dess. Lasten av pärlemorskal drog väl ner henne. Och Raouls pärlor, som kostat sa många mänskoliv, de kom aldrig till Paris. Havet tog dem tillbaka.

TILL ÖARNA UNDER VINDEN

Runt öarna brusar korallrevens sång. Den blandas med vågornas buller och vindarnas röster. Dess rytm och vilda skönhet tycks komma från ett avlägset förflutet och ger en ibland samma skräckkänsla som den man förnimmer inför något oändligt gammalt.

Temoa och jag står tysta och lyssnar. Korallernas mångtusenåriga himene brusar kring Mooreas kuster. Vår skonare stryker som en skrämmd tärna förbi den mörka ön. I de dystra fjällen hänger svarta moln. De väller ned i kanjondalarna som bolmande stenkolsrök, och strandfåglarna flyger skrikande från land.

Lolo visar sig i kajuttrappan.

— Tohivea är tordönets fjäll., säger han. Det suger till sig oväder från alla väderstreck den här tiden på året.

Han drar luckan över sitt huvud, och i samma ögonblick skär en blixtnärande

genom natten. Åskan mullrar hemskt i de svarta bergen, och som en kanonad rullar ekot ut över det ödsliga havet.

Det tropiska regnet far fräsande efter oss över sjön och växer till ett öronbedövande larm. Vi kastar höftkläderna under däck och låter det svala vattnet piska våra nakna kroppar.

Så dör vinden plötsligt bort, och ett melonfärgat molnklot tittar fram mellan drivande moln. Regnet faller mjukt i det spöklika skenet, och vattendropparna tillrar som tårar utför nakterhusets glas.

Med ett godmodigt grin dyker Oviri upp och tar rodret.

— Haere oe taoto, gå och sov du, säger han.

Jag torkar av däcket under solseglet och sträcker ut mig på min sovmatta. Några män och kvinnor har redan lagt sig där. Det är för varmt och trångt under däck. Här uppe är det gott om plats.

"Matahiva" är en rymlig skonare, rund i aktern som en fullmogen vahine. Hennes däcksplankor är nötta — det är sant — men de är rejäla och renskurade. Det är skönt att sova på hennes fredliga rygg och segla mot "öarna under vinden".

Till vänster om mig ligger en kvinna från Maiao. Hon har varit med om pärldykning på Tuamotuöarna. Temoa säger, att hon är en av Oceaniens skickligaste nakendykare. Hon kan gå ner och arbeta på över tjugu famnars djup. En jättemussla har klippt av hennes vänstra fot. Nu har hon bestämt sig för att sluta pärlfisket. Hennes enda bagage är en liten kista av kamferträ.

Den innehåller inga rikedomar. Jag har sett dess innehåll. Det lönar sig tydligen inte att vara pärldykare — inte ens om man är skicklig. En fattig polynesierkvinna och invalid återvänder till Maiao, hemön. I morgon är vi där.

Handelsmannen Yat Li har fått konserver

och ris, bomullstyger och blanka fiskedon. Nu gör vi god fart mot Raiatea. Maiao lämnade vi tidigt i morse, och Huahine ligger långt akterut.

Raiatea är "eldgångens ö". I gamla historiska himene kallas den också för "de stora segelkanoternas ö" och "det vita molnets ö". Eftersom den lockar till närmare bekantskap och Lolo ämnar göra en avstickare till Tahaa, systerön i norr, går jag i land i Uturoa på Raiatea. Byn ligger vid foten av Teuira, "blixstens fjäll".

Om ett par dagar skall "Matahiva" återvända. Därefter fortsätter vi till Bora-Bora, den hägrande ön i väster, där jag tänker slå mig till ro en tid.

Men dit kommer vi så småningom, och Raiatea — vem skulle utan vidare kunna fara förbi den ön? Inte jag.

FÅNGEN FRÅN MARQUESAS

Jämförd med Papeete, Tahitiarkipelagens metropol, är Uturoa en liten by. Men den är mera otämjd, och platsens lokalfärg skimrade för mina ögon i en egenartad ton. Jag märkte redan vid ankomsten, att Uturoas invånare — antagligen på grund av sin isolering från den franska ämbetsmannavärlden på Tahiti — utvecklat en frihet i språk och vanor som till och med överträffade papeetebornas. Därför hade jag utan betänkande burit i land min sjömanssäck och tagit in på "Bamboo-House", Riri-Vahines lilla pensionat.

Det låg på stranden. Under dess verandagolv kluckade lagunens smaragdgröna vatten, och på golvpelarna klättrade eremitkrabor i böljande sjögräs.

Riri-Vahine gav mig ett rum på övre våningen. Där uppe hade jag utsikt över hamnen med dess öskonare och segel-

kanoter. Jag märkte genast denna fördel, och när min bruna, fryntliga värdinna gått ned i köket för att ordna med kvällsmaten, började jag närmare titta på mitt nya hem.

Väggen ut mot sjön var gjord av smala bamburör mellan vilka strömmade ett dämpat reflexljus från den glittrande havsytan. Polynesisk jasmin klättrade ända upp till det palmbladstäckta taket. Gröna kvistar med vita blommor växte in mellan bamburören, och utanför snodde sig knotiga trädgrenar som svarta jätteormar runt bunga lowns knutar.

Framme vid den delvis avskärmade fönsteröppningen i mitt rum stod en säregen pall, en ryggkوتا av en jätteval. Jag slog mig ned på den och stoppade min pipa. Blomsterdoften låg tung i rummet. Det hade blivit alldeles vindstilla, och skymningen kom smygande. Gulnade brödfruktblad dalade fridfullt till marken med ett svagt prasslande ljud.

Dyningarnas mullrande mot korallrevet tilltog, och över synranden reste sig tunga molnmassor.

Jag hade en känsla av att något ovanligt låg i luften, att något skulle hända. Kanske var det den annalkande åskan i förening med den besynnerliga oroskänsla, som ibland griper en på platser, där nya intryck väller över en.

Mitt på golvets breda maskstungna plankor, som såg ut att ha kommit från något skeppsvrak, stod en väldig mahognysäng. Dess lakan och täcke var vita som solblekt korall, och över den tunga möbeln hängde moskitonätet som ett luftigt flor.

Två ödlor jagade varandra kring väggara. Jag såg dem anfälla en jättespindel som försökte gömma sig bakom en snidad kista av sandelträ. Efter hård strid vann ödlorna och klättrade viggt ut på en jasingren med sitt byte. Djuren gav ifrån sig ett triumferande läte som en knarrande dörr.

När jag knackat ur min pipa och sett glöden falla i vattnet nedanför, hördes tassande barfotasteg bakom mig. Jag vände mig om och såg en ung raiateaflicka ställa en bricka på golvets pandanusmatta.

— Tamaa oe, varsågod och ät, mumlade hon, och gick tillbaka till dörren. Innan hon försvann, vände hon sitt vackra huvud och gav mig ett blygt leende.

Jag kom från sjön, och min hunger var stor. På brickan fann jag vildkyckling stekt på heta stenar, rostad brödfrukt, bananer och i en kinesisk porslinskanna öarnas härliga kaffe.

Mörkret hade nu plötsligt fallit ned som en mörk gardin. Jag tände skeppslanternan som hängde i ett bastrep från en takbjälke. Efter att ha ätit drack jag det starka, aromatiska kaffet, kröp upp i mahognysängen och började läsa i gamle valfångaren Melvilles tahitibok "Omoo".

Men i det fladdrande skenet från lanter-

nan kom åter en oroligkänsla av spänning över mig. Utifrån mörkret hördes vattnets kluckande, och i trädens grenverk prasslade nattens många djur. Fast jag varit länge på öarna och hunnit vänja mig vid det mesta av detta som är nytt och okänt för europén, rös jag till vid tanken på de sexarmade bläckfiskarna som nattetid går upp på stränderna och klättrar efter byte i träden. Men så skrattade jag åt mina funderingar. Dessa av vetenskapen ännu ej upptäckta djur är sällsynta, och själv hade jag ännu aldrig träffat på någon klättrande djävulfisk.

Jag fortsatte med min bok och blåste tobaksrök mot de svultna moskiterorna utanför nätet. En nattfiskare paddlade plaskande förbi. Det röda skenet från hans fackla lyste för ett ögonblick in genom bambuväggen, och den joddlande sången dog så småningom bort över vattnet. Men jag hade ingen lust att sova, och länge lyssnade jag till bränningarnas rytmiska buller. Det kom dovt

och långt därutifrån på andra sidan lagunen. Då kändes ett fuktigt, kyligt luftdrag fara genom rummet, och i samma ögonblick for stormen in över ön. Det gnisslade i trädens grenar, och från fönsterluckorna kom ett hotfullt skramlande. Plötsligt hördes en lång flöjtliknande baston. Två högre, nästan visslande tjut stämde in. Vinden blåste i väggarnas bamburör. Den rusade genom huset som en levande varelse. Den slet och ryckte i allting med sina osynliga fingrar.

Jag lade ifrån mig boken om Omoo och stoppade noggrant in det fladdrande moskitonätets kanter under madrassen. Över Uturoa brakade den första åskskrällen, och i samma ögonblick smattrade regnet som piskande spön mot taket.

Doften av rik mylla följde det fuktiga luftdraget utifrån.

Så uppstod en hemsk stillhet, en av dessa oförklarliga pauser som ibland inträffar i tropiska oväder.

Under det korta uppehållet hördes gälla mänskoscrik från hamnen, och någon — det var en vit mans röst — ropade på franska:

— Skjut! Där där är han! Skjut den för-dömnda kanakerhunden!

I samma nu knallade flera skolt. Stormen bröt åter lös med dubbel styrka, och dess tordön överröstade eldvapnen och mänskornas vilda tjut.

Regnet slog in i rummet genom lövverk och bambuvägg. I de spruckna rören visslade vinden rasande och mångstämmigt som en av vansinne gripen flöjtorkester.

Det var förbryllande detta med skotten jag hört här i en fredlig hamn. Och den där skrikande rösten: "Skjut! Skjut den fördömnda kanakerhunden!" Det lät mer europeiskt än polynesiskt. Men man fick inte glömma, att Europas långa armar nått hit ned till Söderhavet runt halva jordklotet. Med våld hade öarna rövats, och med våld undertrycktes de. Det var väl någon son av Raiatea

som kallades "kanakerhund". Och skotten som lossats måste ha kommit från gendarmer eller funktionärer. Inga andra fick ha skjutvapen på Raiatea. Inte ens de infödda jägarna.

Men man visste ju inte — kanske var "kanakerhunden" någon brun gangster. Fast det föreföll otroligt. I varje fall hade jag aldrig hittills träffat någon eller hört talas om någon större förbrytare bland de infödda.

Jag bestämde mig för att gå ned till Riri-Vahine och fråga henne om hon visste något om uppträdet i hamnen. Men just som jag satt på mig pareun och steg ut på golvet slocknade lanternan. Jag började treva efter sjösäcken för att få tag på min ficklampa. Det var omöjligt att hitta den.

Efter en kort stund var emellertid mörkret inte så svart, och jag kunde urskilja vildhibiskusens knotiga grenar svänga av och an som ringlande ormar utanför väggen. En fregattfågel skrek klagande. Månen steg ur

havet, och ett svagt grön-gult ljus flödade över den vindpiskade lagunen. Fönsterluckorna hade blåst upp, och jag gick fram för att stänga dem, men tvärstanade inför det jag såg.

På fönsterstocken trevade två stora händer. Långsamt höjde sig svart hår över gluggens kant, därefter visade sig ett mörkt ansikte. Två glänsande ögon stirrade in i rummet.

Mannen måste inte ha upptäckt mig med detsamma. Han hävde upp sin väldiga kropp i gluggen, och med ett kattmjukt hopp flög han in på golvet.

— Iaorana oe, hälsade jag. Var kommer du ifrån ?

Mannen — det var en inföding — ryckte till och det såg ut som om han tänkte kasta sig tillbaka ut.

— Parahi e paraparau, stanna och prata en stund, sade jag för att lugna honom. Jag ville gärna veta vem han var. Det såg ut som

han var jagad, och stormen tjöt ännu där ute. Nu hade han säkert upptäckt att jag var vit alltså en mänska som han inte kunde ha så stort förtroende för. Men eftersom han hörde, att jag talade hans språk och såg, att jag var obeväpnad, iklädd öarnas "nationaldräkt" — pareun — det röda höftklädet, verkade det som om han lugnade sig.

— Jag har simmat mycket långt, sade han, får jag vila en stund här?

— Naturligtvis, svarade jag. Öborna, till vilka jag räknar mig, nekar aldrig en främling härbärke, inte ens om han kommer klättrande in genom fönstret mitt i natten.

— Har du kanske förlorat din kanot i stormen, eftersom du kommer simmande hit? undrade jag.

Han dröjde med svaret. Under tiden hade jag lyckats hitta mina tändstickor och stängde fönsterluckan för att tända den slocknade lanternan. Men då jag trimmade lampveken kom mannen emot mig och tog mig i armen.

— Eiaha! Nej, nej, tänd inget ljus, sade han. Gendarmerna är efter mig.

Han behöll sitt grepp runt min arm. Jag satte ifrån mig lanternan, och i månljuset som silade in mellan bamburören tyckte jag jag mig se ett uttryck av tacksamhet i de blodsprängda ögonen.

-- Jag lovar att inte tända, försäkrade jag. Men jag ber dig berätta. Varifrån kommer du? Är du härifrån Raiatea?

— Oiaia! Temahani är mitt namn. Raiatea är min ö. Det kan du lita på, sade han brådskande och satte sig på pandanusmattan. Jag är alldeles för mycket son av den här ön för att gendarmerna ska låta mig vara i fred. Främlingarna har aldrig riktigt fått oss raiateabarn i sina händer, och mig ska de aldrig få tag i levande igen, det svär jag.

Temahani frågade efter mitt namn. Han såg forskande på mig och sade att han visste att jag var tuete, svensk, och god vän till tahitifolken. Han hade hört det av sina släk-

tingar på Tahiti.

— Men låt mig andas en stund, smålog han, så skall jag berätta för dig. Han stönade djupt och sträckte ut sin grova, välformade kropp över golvet.

Medan jag väntade, tyckte jag mig höra hundskall och en båtmotors spinnande på lagunen. Temahani satte sig upp.

— De snokar efter mig. De vill stänga in mig i fare auri ("järnhuset", fängelset) igen, berättade han. — Det började för länge sen här i Uturoa. De försökte tvinga oss lasta kopra i den franska ångaren för en franc (c:a 9 öre) i timmen. Vi nekade och fortsatte med våra bananodlingar och vårt fiske. Många gendarmer kom då hit, och raiateafolket beskylldes för att ha gjort uppror. Men då läste min far, som var hövding, den gamla polynesiska lagen för funktionärerna. De tyckte inte alls om denna lag utan fängslade genast min far och skickade honom till "järn-huset" i Papeete. Jag har inte sett honom sen dess.

Han dog där. Han vägrade äta deras stinkande bönsoppa.

Min far var en mycket gammal man, och han mindes den lyckliga tiden, när vårt folk ägde jorden som en man. Den gången var vi alla rika. Vi var många fler då, men ändå fanns inga fattiga bland oss. Min far kunde aldrig glömma detta, och hans högsta önskan var att folket skulle ta tillbaka sin jord och sin frihet. När han dog rådde stor sorg, och mänskorna visste att det inte var svälten som dödat deras hövding. Väggarne, de nesliga väggarna i järnhuset, det var de som tog knäcken på honom. Fregattfågeln är likadan, han dör om någon sätter honom i bur.

Men den gendarm som satte handbojor på min far slog jag till med knytnäven — bara en gång — men alldeles för hårt, sa de vita. Gendarmen blev sjuk och låg länge i det hus där de vita lägger sina döende. I en skonare tog de mig till järnhuset i Taiohae på Nukuhiva. Där var bättre än i Papeetes

järnhus, men jag trivdes inte och rymde från dem som stowaway till Tahiti.

Sen paddlade jag hem i en kanot. Men jag hann inte få med mig nån kokosolja. Solen brände sönder mig ute på havet. Mitt höftskynke begagnade jag som segel. Dag och natt, dag och natt paddlade jag. Det var en liten lagunkanot jag hade, och i den höga sjön fylldes den ibland med vatten. Gång på gång .måste jag hoppa ur, trampa vatten och lyfta upp den för att tömma den.

En gammal listig haj följde mig en hel dag. Han hade grymma stenögon och höll sig utanför kashåll. Men ibland for han fram som en blix och försökte kantra kanoten. Jag visste, att jag bara hade ett spjutkast att göra. Något andra kast skulle jag ja aldrig hinna med. Jag hatade odjurets ögon, och när jag till slut kastade, träffade jag också i hajens öga. Men då var det nära att han slagit sönder kanoten med stjärtfenan.

Vattnet i min kalebass tog slut. Mina

läppar sprack sönder. Höll på att dö av törst. En skonare dök upp vid synranden. Visste inte riktigt hur jag skulle göra. Det var frestande att vinka till henne med min pareu och få vatten. Min tunga var svullen, och svarta fläckar dansade vart jag såg. Det var frestande. Men så mindes jag min far. Jag mindes de nesliga väggarna och gallergluggen som hånskrattade åt mig i "järnhuset". Som på botten av en brunn. Nej, då var det bättre att dö på sjön. I stället för att vinka på hjälp lade jag mig flat i kanotens botten. Där låg jag tills skonaren var borta.

När jag högg tag i paddeln igen värkte det i kroppen. Kände att nu var jag riktigt sjuk. Drömde om vatten, dricksvatten, om stora kalla vattenfall och små klara fjällbäckar. Såg min far komma gående över havet. Han bar en stor kalebass. Han skakade på den och log. Det skvalpade, och min far sa, att jag skulle få vatten.

Tunga vattendroppar föll ur skyn och

väckte mig ur drömmen. Regnet öste ned, och jag lade mig på magen i kanoten och drack.

Sen fångade jag en flygfisk. Åt upp den, kött, ben, fenor och allt. Det var kväll då, och plötsligt såg jag fiskarnas facklor på revet vid Huahine. Nästa dag landade jag på den lilla korallön härutanför vid passet.

Där blev jag tvungen att ligga gömd för att vila mig. Vänner kom ut om natten. med mat, och de byggde en liten hydda åt mig. Min vahine masserade mig tills jag blev stark igen. Men då hade Uturoas gendarmer fått nys om var jag fanns, och det dröjde inte länge förrän de spårade upp mig. Det var nu i kväll. De jagade mig på insidan av barriärrevet. Fyra stycken var de. Hade de bara inte haft revolverar skulle jag gärna ha kämpat med dem. De hade motorbåt och såna där hundar som inte har respekt för människor. Våra öhundar är inte så. De äter bananer och hugger vildsvin, Men människor

ger de sig inte på.

Det fanns bara ett sätt för mig att klara mig undan gendarmerna och hundarna. När jag såg dem komma i motorbåten ut till ön, kastade jag mig i bränningarna på utsidan av korallrevet. Där kunde ingen av dem följa mig, det visste jag. Men de sköt efter mig, och hundarna skällde som om de jagat ett vildsvin. Sen skar de sig på korallerna och gnällde jämmerligt.

Ovädret bröt lös. Simmade som jag så längs utsidan på revet. Det var hög sjö, och i lugnvattnet på lagunsidan förföljde gendarmerna i sin båt. Måste dyka ibland för att förvilla dem. Innan jag nådde virvelströmmarna i passet blev det mörkt. Det räddade mig, ty i dagsljuset hade det varit lätt för revolvermännen att skjuta mig, när jag kom in i lagunen.

Jag berättade nu för Temahani, vad jag hört, när stormen för ett ögonblick stillnat: "Skjut den fördömda kanakerhunden!" och

sen flera skott.

Temahani lyste upp.

— Den gången gick de bet i alla fall, muttrade han trotsigt. De tog fel på mitt huvud och en kokosnöt. — Nej, de får aldrig tag i mig levande. Jag vill inte dö i ett järnhus.

Han steg steg upp och öppnade försiktigt fönsterluckan. Han lyssnade, och de bruna ögonen for granskande över omgivningen nedanför. Stormen hade slutat, och allt var lugnt.

— Jag vet platser dit ingen gendarm kan klättra, smålog han. Grönskande kraterdalar långt inne på ön. Där växer röda bergsbananer, och i bäckarna finns kräftor och ål. Dit går inga stigar, och där finns andra raiateamännskor som försvunnit.

Han nickade vänligt till mig och gled över fönsterstocken. Men innan han svingade sig ut i det knotiga grenverket, viskade han:

— Jag skall komma tillbaka till stranden

ibland på nätterna och hämta flygfisk. Kanske ses vi då. Och när franska ångaren är här för att lasta kopra, skall jag vara i närheten av mina arbetande bröder, bara i fall ... Vi måste hjälpa varann, vi barn av Raiatea.

Ljudlöst klättrade han nedför trädstammen, och när han försvunnit i mörkret, lyssnade jag länge i spänning. Inga hundar skällde, inga revolverar small. Men då gryningsljuset steg ur havet, hördes en vildtupps stolta galande från Teuira, blixstens fjäll, bakom Uturoabyn.

SKATTKAMMARÖN SOM FÖRSVANN

En morgon väcktes jag av att en främ-mande skonare ankrade i lagunen utanför Bamboo-House. Knappt ett mangokast från Riri-Vahines veranda lät hon sitt ankare falla, och i samma ögonblick kättingen dundrande flög uti vattnet var jag klarvaken. Skepp som kommer och skepp som går, hör till livets viktigare händelser på Raiatea. Död är den som inte vaknar av en ankarkättings rassel. En hes basstämma sjöng:

Nu är vi här från Vanikoro
Å ge oss stek och kokostoddy
Vahine vitiviti, haere i raro
Vi är hungriga igen
Å ta en titt på oss från Vanikoro
Ankarkättingen är rostig
Men aldrig rostar Rogers män.

Den som sjöng hade en ljudlig, ohämmad röst och en humoristisk "bubbla" i halsen — antagligen medfödd.

"Rogers män", ett barfotagäng i blåbyxor och manihikihattar, träffade jag litet senare vid RiriVahines frukostbord. De förtöjde en julle och en livbåt i det knotiga rosentrådets grenar och äntrade obesvärat upp på verandans maskstungna plankgolv. Dexas skonare svängde i samma ögonblick akterspejeln mot land, och jag läste: "Puka-Puka" — Nukualofa — i stora guldbokstäver. Man såg genast att hon inte var någon vanlig kackerlacksskonare. Hon var av gammal pacific-typ, byggd av män som insett, att ett fartygs snabbhet och lastutrymme är nästan liktydiga termer. Hon kom västerifrån — ingen kunde eller ville säga precis varifrån.

Och hennes last?

— Vi har ingen last — inget att tala om, sa Ocean-Kid, skepparn, mannen med bubblan i halsen.

— Men vi ska hämta vanilj och trepang i Uturoa, tillade han. Det är därför vi är här.

En handelsman viskade emellertid något om, att "Puka-Puka" hade last, och att den var av det slag som tas i land i mörkret utan tullavgifter.

Hur som helst med den saken, "Puka-Pukas" män åt trädmelon med mig vid det stora bordet på Bamboo-House's veranda. Jag slog mig i prat med Ocean-Kid, som hade skandinaviskt påbrå och som fått sin skolutbildning i Sydney. Han berättade gärna, och man skulle kunna säga, att han var trevligt språksam och öppen som en bok. Men när jag försökte ta reda på varifrån han kom och varthän han skulle, ryckte han bara på axlarna eller skrattade hemlighetsfullt. Och jag upptäckte snart, att raiateaborna och skonarmännen visste just sa mycket eller litet om Ocean-Kid som han tillät dem veta. Det var till exempel omöjligt att få honom att berätta något om sin härstamning. Det enda

man visste om hans släkt var att hans mor kom från Tongatabu, och att hans far var svensk eller norsk.

— Var din far kanske valfångare? frågade jag.

— Kanske, svarade han småleende och klöv elegant en femkilos papaja med täljkniven.

— Har du varit i Europa nån gång?

— Nej, svarade han, och klämde saften ur en vildcitron över det tegelröda frukt-köttet.

— Men jag har sett en del av Europa i Söderhavet. De säger att kulturen nått längst i de gamla länderna. Det har man svårt att tro här nere på öarna i alla fall. Jag såg en gång ett Europa i miniatyr, och det var då jag började tvivla på Västerlandets civilisation. Det var en konstig historia, och det hände i den delen av Söderhavet, där engelska, franska och gamla tyska kolonier ligger i en enda härva.

Han strödde brunt rörsocker över melonhälfterna och stirrade frånvarande ut mot "Puka-Puka" i lagunen. Men i hans maoriskt fuktiga ögon var något som såg bortom skonaren, korallrevet och de fiskande sjöfåglarna — som om han betraktade något otroligt skådespel, vilket plötsligt levde upp ur det förflutna långt därute på havet.

— Jag var däckspojke ombord på skonaren "Espiritu Santo", och hon var min första båt, berättade han. Vi var på väg från Hebriderna till Salomonöarna, och vi hade en fransk guvernementsfunktionär och präst ombord. Noblet tror jag han hette. Han och trader Hardy, som var från öarna, var de enda vita ombord. Alla vi andra var brunt folk.

Det måtte ha varit nåt stort vulkanutbrott nånstans i närheten av Salomonöarna. En dag for svartgula, otäcka moln över havet, och vi kände en kvävande lukt av svavel. Det blev värre ju närmare vi kom Malaita. Gult

damm lade sig över "Espiritu Santo", och det blev allt svårare att andas.

— Det ser ut som om vi närmar oss helvetet, pojkar, sa Hardy en kväll, när jag stod vid knagghjulet och hostade. Sen vände han sig till Noblet som låg utsträckt på akterdäcket i en rottingstol.

— Varför skapade den gode guden vulkaner? frågade han.

Fransmannen borstade sin nersvavlade prästkappa och mumlade. Jag tror inte han hörde Hardys fråga. Hans magra ansikte hade fått samma döda färg som den besynnerliga solnedgången, och i lovart skrek fåglarna ängsligt och klagande.

Då for en stormvind ur de tunga, gröngulsvarta skyarna i norr. Den slog oss plötsligt som en blix. Jag lade skutan rätt opp i vinden, och på ett ögonblick fick de andra ner storseglet. Noblet försvann under däck.

En jättevåg höjde sig framför oss. Det var

ett berg av vatten, och jag kan aldrig förstå hur vi klarade oss. "Espiritu Santo" dansade upp och ner som en förbannad buteljork. Men hon höll sig på toppen av vattenmassorna, och till vår förvåning slutade ovädret lika plötsligt som det börjat.

Så småningom lugnade sig sjön, och nu förstod vi, att det var en tidvåg vi råkat ut för.

Strax före dagningen mojnade vinden. Det såg ut som om Noblet väntat på det ögonblicket. Han visade sig i kajuttrappan och bad oss gå in till Auki på Malaita.

Vi förtöjde långsides med tyska jakten "Giessen" från ön Bougainville, som var tyskt den gången.

"Giessens" kapten hette Schlei, och en kväll kom han ombord till oss. Noblet och han skakade hand och drack toddy tillsammans. De satt nere i kajutan, och jag kunde se och höra dem genom det öppna skylightet. Jag gick däcksvakt, och Hardy

hade gatt i land.

Jag har träffat många tyskar på öarna och i Sydney — vanliga och hyggliga människor. Men Schlei tyckte jag inte om. Hans röst lät som när man slår på en sprucken trumma av järnträ. Redan första dagen såg jag honom sparka en av sina sjömän. Hans män var melanesiska bjässar från Kilina. Godmodiga var de förstås, men det förvånade mig, att han tordes behandla dem som hundar. När de inte begrep hans språk, tog han till knytnävarna eller sina grova skor. Själv talade han varken kilinaspråket eller pidginengelska. Och männen från Kilina hade mycket svårt för att lära sig tyska.

När jag stod och lyssnade till de båda vita männens skratt, kom Hardy ombord. Han bar något i en koprasäck.

— Hallå, Noblet, ropade han, innan han hunnit komma upp på däck. Här ska ni få nyheter, sa han.

Fransmannen och Schlei stack nyfikna

opp sina huvuden över kajutkappen.

— Nyheter? korn det som ett eko från dem.

Nyheter är nästan lika sällsynta i Auki som här i Uturoa.

— Ja, sa Hardy. Ni minns kanske tidvågen som vi råkade ut för, Noblet? Nu vet jag vad som var orsaken till den. Det kom en infödingsloggert in hit i kväll. Jag känner ett par pojkar därombord, och jag vet, att jag kan lita på dem.

De har hittat en ö — en alldeles ny ö, påstår de tolv mil nordväst om Sikiana.

— En ö, det finns ingen ö där, ropade Noblet.

— Nej, det fanns ingen där. Men nu är det en där. De säger att den är rätt stor. Alldeles naken förstås, men en splitter ny ö i alla fall. Nån vulkan har skjutit opp den från sjöbotten.

— En fördömd infödingshistoria, grinade Schlei. Sânt där ska ni inte ta på allvar,

Hardy, sa han. Svartingarna har sett en hägring, det är klart.

— Här har ni ett stycke av "hägringen", sa Hardy och vände opp och ner på säcken. En mörkgrå klump dansade i däcket.

De böjde sig över klumpen och petade försiktigt på den.

— Ser ut som en vanlig sten eller nåt jox från Malaitas strand, sa Schlei.

Hardy tog fram en kniv och skrapade på stenen. Sen la han opp den på rortralen.

— Loggertpojarna tog med sig det här som ett bevis på att en ny ö dykt opp ur havet, berättade han. Det är ingen omöjlig historia. Sånt har hänt förr. Utanför Tonga kom det opp en för inte så länge sen. På några månader var den täckt med det finaste saftiga gräs. Fåglarna skötte om sådden. Vi tog dit får, och de trivdes.

— Jag har hört talas om det där, erkände Noblet. Men i sån där sten växer väl inget saftigt gräs. Han sparkade till klumpen med

sin svarta känga. Broder Schlei har förstås rätt i en sak. Stenen är värdelös.

Hardy såg hemlighetsfull ut. — Har ni hört talas om Makatea i Tuamotuarkipelagen? frågade han. Eller kanske ni varit på Nauru eller Ocean Island? Hur som helst. Det var öar som steg opp ur havet. De är inte stora, det är sant — men herre jösses såna skattkammare! Fulla av fosfat. Nauru till exempel är värd så där en tvåhundra-femti millioner pund.

Sen tog han opp stenklumpen och luktade på den. — Jag svär att det här är fosfat, viskade han. Minst åtti procent. Färgen stämmer. Tyngden stämmer. Och sen luktar det Makatea och Nauru lång väg av den.

Det var samma kväll och beckmörkt. Noblet gav order om att gå till sjöss. Vi skulle ta den nya ön åt Frankrike, sa han. Det blåste en svag ostlig vind, men vi låg i lä av Malaita. Fast "Espiritu Santo" hade alla segel

oppe kröp hon fram som en sjögurka, och Noblet travade otåligt fram och tillbaka på däcket. Vi kom ingen vart. Då gick månen opp, och vi siktade ett fartyg akterut. Det kom snabbt närmare, och snart såg vi att det var "Giessen", den tyska jakten. Vi förstod inte varifrån hon fick vinden. Som ett spökskepp drog hon in på oss, tills hon var nästan tvärs. Då hörde vi män som stönade och rodde. Och Schleis spruckna trumröst skallade över det stilla vattnet. Vi såg honom stå i fören och driva på kilinamännen som satt vid årorna i den lilla skeppsbåten. De bogserade fram "Giessen", och de verkade utpumpade, arma satar.

Men nu hade vi krupit fram till Malaitas norra udde, och det kom ett häftigt vindkast. Vi drog ifrån Schlei, och skumflagor yrde över däcket. Noblet mumlade en bön och undrade om vi inte kunde sätta till mer segel.

— Omöjligt, sa Hardy. För resten tycker jag inte om den här kappseglingen. Det blir

tråkigheter, det känner jag på mig. Tror ni det är rätt att hugga den där ön på det här viset, Noblet?

— Rätt? Det är väl rätt, att den som först kommer dit tar hand om den. Vi har en mission att fylla. Och Schlei har väl inte mer rätt till den än vi?

— Säkert inte, sa Hardy. Men kanske man måste räkna med engelska guvernementet i Tulagi. Engelsmännen kanske anser sig som självklara ägare, eftersom ön råkat dyka opp här i deras farvatten.

— Det var ni som först fick tag på nyheten, inte sant, invände Noblet. Och ni är anställd i fransk tjänst.

— Stämmer, sa Hardy. Men det skulle förvåna mig om inte officeren på guvernementsstationen i Auki redan är på väg ined samma mål som vi. Han har också fått tag på nyheten, och loggertpojarna gav honom en likadan klump av ön som den jag fick.

Nåväl, vi seglade i alla fall vidare som

galningar, och Noblet sov inte på hela natten. Han sov inte nästa dag heller. Det såg ut som om han fått en sjukdom. Hängde över kompassen och glodde på horisonten timme efter timme.

En dag när himlen var svart av tunga åskmoln, siktade vi den nya ön. Den såg ut att vara flera mil lång, men sacré ett sånt ödsligt och mörkt land. Branta, skrovliga klippor reste sig ur havet. Inte, en buske, inte så mycket som ett grönt strå.

Noblet tog fram trikoloren och knopade fast den på en lång båtshake. Den skulle resas där inne på ön, sa han. Och namnet skulle bli "Det heliga hjärtats ö".

Det förvånade mig inte alls, att han kom med ett sånt namn. Noblet tillhörde styrelsen i Aktiebolaget Jesu Heligaste Hjärta u. p. a., och han var en av de starkaste krafterna i den moderniserade missionsverksamheten. Hans bolag ägde redan den gången de största plantagerna. Guvernörer och funktionärer

var egentligen ingenting annat än sprattelgubbar i bolagets tjänst. Och bolaget bestämde. Men lönerna — dem betalade folket.

I detta ögonblick, när vi var så nära målet, såg vi två segel flyga fram vid horisonten. Vi kände igen "Giessens" höga rigg, och Hardy sa, att det fartyget var en engelsman.

— Frankrike är först här, ropade Noblet. Vive la France!

Det var som om hans rop rivit hål i de svarta molnen, för just då brakade åskan över våra huvuden, och regnet slog ner över oss som ett vattenfall. Ön och de båda fartygen försvann bakom en grå mur. Det var alldeles vindstilla, och vi hade inget annat att göra än att hålla utkik och vänta. Vattnet välldes ner, och det tycktes aldrig sluta. Noblet bet sig i läppen men stod redo med trikoloren att gå i jollen, så fort regnet slutat.

Så småningom kom en svag vind. Det klarnade något, och ön blev åter synlig.

Försiktigt kröp vi upp i lä, och vi kom farligt nära de skrovliga klippväggarna.

Då plötsligt flög "Giessen" för fulla segel fram runt en udde intill oss. Vi såg Schlei hoppa i skeppsbåten knappt två kabellängder från land, och han skrek till sina män att ro. I handen höll han tyska flaggan på en stång. Noblet hade gått i jollen, och två av våra matroser rodde honom. Kilinamännen, som tvingats att bogsera den tyska jakten, var nästan slutkörde. De hängde som druckna män över årorna. De som var kvar på "Giessens" däck vinkade matt till oss. De höll upp sina blodiga handflator och pekade på Schlei i skeppsbåten. Tysken var röd i ansiktet och glänste av svett. Han såg Noblet och vrålade åt sina män att ro fortare. Han hotade dem med sin revolver och dunkade flaggstången i toften. Och kilinamännen rodde. Men de rodde i sicksack.

Noblet kom först till ön. Landningen var så häftig, att jullen krossades som ett äggskal

mot de vassa klipporna. Noblet och de båda matroserna föll i vattnet, och fransmannen sjönk under ytan. Vi såg att hans båtshake med flaggan ett ögonblick stack upp, och det var som om den vinkade till oss på "Espiritu Santos" däck.

Schlei såg också vad som hänt. Han slog nu roddarna i huvudet med sin flaggstång. Sen sköt han två revolverskott i luften för att egga och uppmuntra sina män. Men de rodde allt mer i sicksack.

— Gud fördömda, skabbiga, svarta djävlar! tjöt han.

— Jesus Kristus! kom det som ett eko inifrån stranden. En av våra sjömän hade halat opp Noblet, och nu stod han i sin drypande svartrock på en klippavsats. Han höjde båtshaken och kilade fast den mellan strandstenarna. Sen de två matroserna hjälpt Noblet simmade de tillbaka till "Espiritu Santo", och de svor att aldrig mer sätta sina fötter på den nya ön.

Schlei nådde stranden tjugu steg från Nobles klippa. Han höjde den tyska fanan och körde ner stängen i marken. Det smällde en salutsalva från hans revolver.

– "Kejsar Wilhelms ö!" ropade han.

– "Det heliga hjärtats ö!" Franska flaggan var här först! ropade Noblet.

– Var då? skrattade tysken och laddade sin revolver. Vilken fransk flagga?

Noblet tittade upp på båtshaken. Där fanns ingen trikolor. Den hade glidit av i vattnet, när julen krossades. Han hade, rest en tom stång.

– Jag är representant för Franska Oceaien, protesterade han. Jag var här först! Ön är fransk!

En främmande vit man dök oväntat fram på klippkrönet över stranden. Han såg ut som en vålnad, och de som stod nedanför stelnade till.

-- Ön är brittisk! ropade mannen. Jag är trader Berry och landade här i viken på

andra sidan udden. Ön tillhör Salomongruppen och ...

— Oförskämda kräk! skrek Schlei och lyfte revolvern. Han sköt två skott, och engelsmannen sjönk ihop.

Men bakom Schlei stod en jätte — en kilinaman — en öpojke från "Giessen". Hans händer var blodiga av timslång bogseringsrodd. Hans huvud värkte efter hårda slag. Han var ett huvud högre än tysken. Han var vapenlös. Men gud vilka skuldror han hade! I ett blixtnabbt grepp bakifrån flög hans svarta armar kring Schleis bröstorg, och sen stod han bara still och klämde. Hårdare och hårdare. Tysken vrålade och sparkade, men han var alldeles hjälplös som en bläckfiskunge i gapet på en barracuda. Hans armar var låsta i kilinagreppet, och sacré, det var ett dödsgrepp. Hans skrik blev matta stönandes. Han väste och spottade. Hans ansikte blev rött som blod, och till slut hördes bara ett hemskt rosslande över vattnet. Äntligen

tystnade han. Kilinapojken släppte honom och lät honom falla som en trasa bland stenarna. Sen gick han ner till skeppsbåten så lugn och oberörd som om han klämt ihjäl en geting. Hans kamrater gav till ett glädjetjut och rodde som besatta ut till "Giessen". Vi såg dem sätta till segel.

— Dåligt land! Plenty farligt land! ropade de och styrde bort från ön.

Noblet gjorde korstecknet och klättrade upp till det ställe, där Berry sjönk ihop. Fransmannen försvann bakom krönet, just som en otäck vind svepte in mot ön. Det blev riskabelt att ligga kvar, och vi väntade otåligt på, att prästen skulle komma ombord igen. Varken han eller Berry syntes till. Hardy ropade på Noblet, men det enda svar han fick var ett ihåligt eko från klipporna.

Vi ropade alla på en gång, men prästen var som uppslukad i det nya landet.

En stygg ström malde längs ön. Hardy såg bekymrad ut, och själv kände jag mig

mörkrädd, fast det ännu var ljust. Det småbubblade och virvlade kring oss. "Espiritu Santo" snurrade och vrenskades, och det var nära att vi drogs in mot klipporna.

-- Nej, det här går inte längre. Noblet får vi försöka hämta i morgon, sa Hardy och gav order om att sticka till sjöss.

Vi tog oss ur ströminen. Natten kom, och snart vågade vi åter andas.

När vi kommit ut i öppna sjön, och jag stod till rors, försökte jag tänka mig in i Noblets ställe. Han måste ha haft kusligt i ensamheten bland de slippriga bergen. Bara mörker och fosfatsten runt sig. Men vi kunde ju inget göra för att hjälpa, och själv hade han skulden till det som hänt honom.

Strax före lagningen vaknade jag av att pojken om avlöst mig vid rodret började ropa. Jag låg på däck och hann se det som kom. Jättevågor flög som fradgande djävlar över havet. Det var som om en ny horisont

reste sig och trängde sig på oss. Vi klamrade oss till stag och luckor. Jag trodde vår sista stund var inne. Fast vattnet kokade som mjölk, var det inte nån vind att tala om. "Espiritu Santo" var bra. Nästan lika bra som "Puka-Puka". Höll sig på toppen och red som en sjöfågel över vattenmassorna. Och Hardy — han var ingen dum skeppare.

Solen gick opp, och eländet lugnade sig. Runt oss låg ett ödsligt hav, och vi kände en kväljande lukt av svavel.

Hardy sysslade länge med beräkningar över sjökortet den morgonen. När han slutat med dem gick han opp på märsen med sin långkikare, och där satt han väl minst en timme. Vi visste alla vad han sökte, fast det var ingen som sa nåt.

Till slut kravlade sig Hardy ner på däck, och jag såg att svetten rann av honom.

— Ön har sjunkit, det svär jag, sa han.

Det var ingen som tvivlade. Hardy gjorde

en tyst lov över däckets och gav order om att hissa trikoloren på halv stång. Sen bad han kocken servera ett glas rom per man till frukost.

Så småningom tog vi oss ner till Fidji.

Där träffade vi en old-timer, en gammal kapten i Suva. Vi berättade för honom om skattkamarön som försvann. Och vet du vad han sa?

— Den dök upp för tidigt, sa han. Men kanske kommer den igen längre fram, i en ljusare och mera civiliserad tid.

-- Och vem ska då ta hand om ön? frågade jag.

— Folket, söderhavsfolket, sa han.

RESAN GÅR VIDARE

Vitvingade segelkanoter flyger mot oss från Tahaa i norr. Och från Bamboo-House's veranda vinkar Riri-Vahine farväl med ett höftskynke. Vi är på väg igen, och nästa hamn blir Vaitape på Bora-Bora. Det är bara trettiofem sjömil dit.

Lolo står själv till rors. "Matahiva" följer smidigt de djupa, blåa fårorna mellan grunden i den stora laguner. Redan på ett par hundra meters avstånd kan man tydligt urskilja korallrevens gröna och gulröda klippor i det diamantklara vattnet.

En av de större segelkanoterna fräser förbi som en isjakt. Jag får en känsla av att vår skonare inte rör sig ur fläcken. Med bästa möjliga vind-och vattenförhållanden gör raiateakanoterna en fart på femton knop.

Kan någon farkost vara mera betagande vacker än en välbyggd polynesisk segelkanot? Dess perfekta strömlinjeformer och

genialiska enkelhet skapades av bruna skeppsbyggare för tusentals år sedan. Den är som ett levande väsen. Skön, snabb och sjö-duglig. Jag älskar dess hajnosade utriggatorped, dess nålfiskformade skrov, dess väldiga segel, dess konstrike surringar av kokosrep och doften från dess blanka virke. Den är ett barn av mänsklig fantasi och äventyrslust. Utan den skulle polynesisk kultur aldrig ha funnits.

Förut skymtar "Pulsa-Pukas" röda segel. Ocean-Kid har också lämnat Uturoa och är på väg västerut. Men till vilken ö far nu denne son av Söderhavets fria, salta vidder? Ingen av oss vet det. Och när skall hans segel åter dyka upp i Tahitiarkipelagen? Jag frågar Lolo. Han rycker på axlarna och säger:

— Om sex månader — om tio år — det vet nog inte Ocean-Kid själv.

"Puka-Puka" sticker ut genom gattet långt uppe i nordväst. Hon är snabb. Hon drar ifrån oss, det syns lång väg. De sätter till alla

hennes röda segel, och snart försvinner hon i det blå mellan himmel och hav.

Själva skall vi ut genom samma öppning i revet. Temoa och Oviri passar tillfället att servera frukost på kajuttaket, medan vi ännu är i lagunen. Gul, ångande sötpotatis med kyckling, bananer och svart kaffe i stora skeppsmuggar. Vi äter i tysthet och håller ögonen på de farliga korallreven. Belåten morgonstämning sprider sig bland sig "Matahivas" folk.

Jag fyller min pipa med Tung Hings tobak och lägger mig på fördäcket. Solljum och sjöfrisk smeker oss passaden. Jag ligger och lyssnar och mediterar. Det förefaller mig som om jag aldrig haft tid eller ro till sådant i den gamla jäktade värld, från vilken jag kommit. Först här i passadens vatten har jag med gott samvete och med hela min själ kunnat ägna mig åt sådant som man i Euro-pa kallar fåfängt drömmeri och skamlig lättja. I Polynesien har lättjan utbildats till en konst

som ger lycka och harmoni. Jag ville lära mig något av denna konst.

Men tro inte att jag är motståndare till arbete och modern, materiell utveckling, därför att jag är fiende till den bullrande, nervösa armbågskamp som är typisk för vår mördande "civilisation". Kan en vanlig, enkel mänska vara vän av ett så ohälsosamt och barbariskt tillstånd? Omöjligt. Hon måste få bukt med detta förhållande. Det kan inte vara i evighet. Och min fasta övertygelse är att sanning och kunskap skall knäcka de murkna lögnerna. Sanningen är på marsch. Mänsklighetens resa går vidare.

Ty som frukt av de pinade folkens bittra och blodiga erfarenheter skall en ny världsåskådning mogna — en åskådning som kräver internationellt och fredligt samarbete i stället för nationell armbågskamp — en åskådning som kräver planerad världshushållning i stället för småplottrig väl. görenhet. Den dagen då mänskorna lärt sig tro på

och arbeta för högsta tänkbara mål, då de lärt sig smälta in som miljarder enkla "jag" i jordens stora "vi", den dagen skall lycka och harmoni bli lika normala som i en gammal polynesisk by. Den dagen skall lyssnandet och mediterandet ute i naturen skänka mänskorna oanade andliga krafter och en stor lugn glädje.

Som sagt — jag drömmer detta på "Matahivas" fördäck, långt ute i periferin, i kanten av "civilisationens" järnhäl, bortom falskhetens lömska rännsnaror.

Ur min sjösäck tar jag fram dagbok och skissblock. Vad som ligger förut är så overkligt vackert att det skär i hjärtat. Om jag ändå på papperet kunde fästa en bråkdel av vad jag ser och känner.

Bora-Bora, den äventyrliga skönhetens ö, reser sig ur havet. Mäktiga sönderrivna fjäll. Vårgröna kullar och dystra taggar. Palmklädda kuster och skimrande laguner. Där flyter en rad av låga öar. Sjöfåglar lyfter som

en rök från stränderna och kommer seglande mot oss. Där är den fruktade Tapu, det förhärjade gravtemplets ö. Och runt hela denna egendomliga värld slingrar korallrevens skyddande murar. Mot dem krossas det böljande, blå havet till gnistrande vitt skum.

Ön är som minnet av en dröm.

Under lovarts bog skär ystra delfiner lekande genom vattnet. Det ser ut som ville de lotsa oss dit bort. Ända fram till passet håller de ledningen.

Men där dyker de plötsligt ned i djupet och försvinner.

Jag tittar in i navigationshytten. På Lolos sjökort ser jag passadens friska vindar jaga fram som röda pilar mellan "öarna i lä". I riggen sjunger de sina himene. Som trolska rörflöjter i bergen och som historiska kväden låter de i mina öron. Så har de blåst och sjungit sen urminnes tider. I segelkanoternas tackel och tåg på djärva upptäcktsfärder — i

aito-dungarnas gröna barrslöjor över tiki och snövita tempel av korall. Alltid samma litet vemodiga melodi men med ständiga variationer och nya förkunnelser. Passaden är himenens andlige fader.

Den blåser rivande friskt i dag. Gendar-
men i Vaitape, Bora-Boras enslige vite man,
kan inte hissa flaggan när "Matahiva" kom-
mer. Lolo säger att det fläktar för hårt.
Gendarmens trikolor är så trasig och skör, att
den endast kan hissas i stiltje.

I Te-Ava-Nuis präktiga hamn låter vi
ankaret falla. Vaitapebyns hajskinnstrummor
dånar över vattnet. Bora-Bora-folket hälsar
OSS.

TEINA

Trots Bora-Boras tjusning var det med vemod jag såg "Matahiva" göra sig segelklar. Hon hade varit mitt hem, och jag trivdes på hennes grova däck. Redan i kväll skulle hon fara, och Lolo väntade bara på vind.

De bruna sjömännen hade börjat sjunga vid ankarspelet, ty snart skulle nattens hupe vissla från Taimanu, den mäktiga fjälltoppen i det inre av ön. Den sjunkande solen målade en egendomlig tavla runt korallöarna på barriärrevets innersida. Kopparfärgade skyar speglade sig i den lugna lagunen mellan stranden där jag stod och bränningarnas dånande skumkrans. I "Matahivas" spiror gnistrade det, som om de när som helst kunde fatta eld. På ett ögonblick ändrades färgerna. Det kopparröda övergick i rosa och en hemligbetsfull purpurfärg. Mörkret föll, vinden kom, och "Matahiva" gled ljudlöst ut ifrån oss.

Lolo vinkade med ett rödvitt höftskynke. Det gnisslade i en talja, och hans mörka, kraftiga stämman ljöd över vattnet:

— Vi kommer igen! Om en månad kanske! Nånn annan skonare blir det väl inte.

— Om en månad! ropade vi som stod på stranden. Vårt svar var som ett mångstämmigt eko. En stund därefter var fartyget försvunnet.

*

Jag gick upp till gamle hövdingen Taios boning, en bungalow på korallpelare i Vaitapes by. Lolo hade ordnat det så, att jag skulle bo hos Taio och hans Vahine Tinomana.

På trappan vände jag mig om. Där lite i mörkret lyste ett rött litet ljus. Först såg det ut som en fjärran fackla, men sen förstod jag att det måste vara "Matahivas" babordslanterna.

Taios familj var stor, men hans gästvänlighet var ännu större. Hans första

vahine hade lämnat sex barn efter sig. Dessutom hade han sju adoptivbarn, en del av dem vuxna. Men på de breda verandor som sträckte sig runt huset, rymdes många sovmattor, och i den givmilda naturen runtom fanns gott om mat.

Längs stränderna trängdes kokospalmernas bataljoner. I Mapekastanjernas dal bakom bungalown grymtade vildsvinen och kacklade djungelhönsen. I lundarna dignade träden av brödfrukt och apelsiner. Och ett mangokast från verandan glittrade lagunens innerrev, där fisk och skaldjur vimlade.

De flesta av familjens knubbiga småfolk hade redan somnat, när jag steg in i mitt nya hem. Hövdingen tände en stormlanterna av koppar och bad mig vara som feli, familjemedlem i buset. Tinomana förenklade genast mitt namn till Tevere och öppnade för mig sin stora moderliga famn.

— Du är min son som kommit hem från fenua lita, främmande land, sade hon.

Och det kändes som om hon talat sant. Hos Tinomana var jag hemma från första ögonblicket, och redan utanför passet hade jag haft en besynnerlig känsla av att ön var som minnet av en dröm, att den reste sig upp ur något förflutet som jag en gång känt.

När jag packat upp min sjömanssäck kom Teina till oss med te och rostad brödfrukt. Hon såg ut att vara så där en tjugu år och var en av de adopterade. Teina hälsade leende genom att lyfta ögonbrynen på det egenomliga polynesiska sätt som uttrycker instinktiv frändskap. Jag hade lärt mig det på Tahiti, och jag kände mig hedrad. De hälsar nästan aldrig så på en främling. Jag var nykomling på Bora-Bora, men ändå hade Teina tagit emot mig som om vi känt varandra i många år. Hennes tysta leende blottade snövita tänder och ett mörkt skimmer i de svartbruna ögonen. Hon besatt denna vilda, litet melankoliska skönhet som är vanlig hos folket på öarna. Men ändå hade

Teina något i sitt sätt, som jag aldrig sett varken förr eller senare. Att hon var en ovanlig kvinna, det förstod jag redan första aftonen på Bora-Bora. Men inte förrän längre fram upptäckte jag vad som verkligen dolde sig bakom hennes stilla väsen.

Och under det månvarv jag bodde hos Taio och Tinomana skulle jag få uppleva mycket. Men händelserna kring Teina blev de första som ristade sig in i mitt liv på ön.

Nästan alltid såg man henne sysselsatt med något arbete. Hon tycktes älska alla de många göromål som förekommer i ett primitivt hushåll. Tidigt om morgnarna, innan ljuset kom, vaknade jag på min sovmatta av det rytmiska, dova ljudet från kokoskrapan utanför mitt hörn av verandan. Det var Teina som satt i fackelskenet och gjorde i ordning kokosgrädden till morgonkaffet och mat till höns och grisar. Hon steg alltid upp före alla andra.

Så brukade jag somna om, och nästa gång

jag vaknade, blixtrade solen i daggpärlorna på nattspindlarnas prydliga nät, och till mina öron kom den dämpade sången från Teina, där hon satt i skuggan av mangoträden och flätade mattor. Eller kanske skalade hon kaffe eller sopade korallhällarna nedanför huset.

Hon älskade att bära tunga bördor, och många gånger såg jag henne småskrattande komma hem från de gröna fjällen eller palmskogen med frukter och nötter bundna till en tjock bambustång. Det såg ut som en lek, när hon sprang in över gräsplanen med sjuttio, åttio kilos vikt över de mjuka, kraftiga axlarna. Sällan såg man henne vila. Hon tycktes aldrig bli trött, men i hennes mörka ögon fanns alltid denna egendomliga fuktiga glans, något av både lycka och sorg.

Men det märkligaste med henne var kanske att om kvällarna, när ekande trummor och tamanugitarrernas vilda bassång eggade folk till dans vid stranden, då för-

svann Teina. Till Navenave, dansens udde, skyndade ungdomarna och även gamla människor, men Teina, hon som var så ung och strålande av vild skönhet, hon gick ensam uppåt Mapekastanjernas dal bakom Taios bungalow. Sakta följde hon bäcken och jag lade märke till, att vid dessa tillfällen bar hon alltid ett litet knyte. Ibland såg jag henne, när hon återvände, och det förbryllade mig, att hon aldrig hade knytet med tillbaka. Det var mörkt då, och hon lyste sig fram ur djungeln med ett bambubloss. När hon nått dammen, hängde hon upp facklan i det gamla lemonträdet som hängde över vattnet. Där badade hon, och jag såg det vita löddret från den blå kokostvålen glänsa över hennes bruna, yppiga bröst. Sedan sköljde hon sig under det lilla vattenfallet, och en stund därefter gled hon in på verandan som en skugga utifrån. Den våta pareun smet åt kring hennes smidiga kropp, och doften från slingerskogens nattblommor följde henne.

Och vid den tid på dagen, när solen var som hetast och vi andra tog vår siesta, vandrade Teina inåt dalen, också nu med ett knyte. Sen kom hon tillbaka tomhänt igen, badade i dammen och tvättade omsorgsfullt sin kropp med kokostvål.

Det är vanligt att polynesierna badar två gånger om dagen. De är världens renligaste folk. Men aldrig hade jag sett någon som gjorde det så grundligt som Teina. Hade jag inte varit som en av öborna, skulle jag kanske ha frågat henne, varför hon begagnade så mycket tvål och varför hon aldrig återvände med det knyte hon bar in i dalen. Men jag hade lärt mig, att dessa människor — samtidigt som de lever tätt tillsammans och har ovanligt mycket gemensamt -- ändå utvecklat en otrolig finkänslighet för vissa privata angelägenheter i varandras liv. Därför fick min undran stanna inombords.

Men så en kväll gjorde jag en egendomlig upptäckt, och vad jag då såg skall jag aldrig

glömma. Jag kom ner från fjället med en börda apelsiner och hade nått Mapekastanjernas dal. Jag plöjde mig fram bland ormbunkar och lianer. Det var inte lång väg kvar till Taios bungalow. Redan hördes trummorna från Navenave. Men jag skyndade mig, ty natten kommer plötsligt på Bora-Bora, och jag ville hinna hem medan det var ljust.

Plötsligt upptäckte jag, att jag kommit för långt åt öster, och jag bestämde mig för att finna en liten slingrande stig, som ledde till strandlandet. Strax intill porlade bäcken. Jag vadade ut i den. Men jag hade inte gått långt, förrän mörkret kom och jag måste treva mig fram. En ål slingrade sig över min fot, och det var nära att jag snubblat på en sten.

Då tyckte jag mig höra en kvinnas röst, och jag stod still och lyssnade för att avgöra varifrån ljudet kom. — Nu talade någon igen. Men rösten tycktes komma ovanifrån, och i samma ögonblick jag tittade upp blossade ett

flammande eldsken mot mig. På kanten av en klippavsats, där det svarta lavaberget föll lodrätt ned i bäcken, stod en bladhydda. Jag tänkte just ge till det sedvanliga polynesiska hälsningsropet, när jag frös till i skräck för det ohyggliga som visade sig på klippan.

I det fladdrande skenet stod en orörlig skepnad lutad mot hyddans vägg — en naken varelse med stora knutar på kroppen — en varelse med trasigt ansikte. Nej, det var inget ansikte utan en blygrå, grotesk ansiktsmask. Ett öga brann i en svullnad. Det andra var borta. Munnen var ett snedvridet, svart gap, och två hålor syntes där näsan borde vara.

Varelsen höjde en fingerlös hand mot mig. Det var något förtvivlat i rörelsen. Och nu började jag förstå. Skepnaden lyste med spetälskans egendomliga silverglans. Jag kände igen den, ty jag hade sett de sjuka i Orofara, i de levande dödas dal på Tahiti. Det här var en sån där stackare som höll på att dö

bit för bit.

Jag lyckades lyfta min hand och säga iaorana till hälsning. Mannen nickade, och nu gled ett vacker kvinna in i eldskenet.

Det var Teina.

— Vänta på mig, Tevere tape, sade hon, så skall jag lysa dig hem. Hon talade så lugnt som om hon inte såg det ohyggliga mänskvraket vid sin sida. Hon tände en fackla på elden, nickade adjö till den sjuke och klättrade utför klippan.

Jag hade ännu inte hunnit hämta mig, då vi började vår vandring. När vi gått några steg, vände hon sig om och vinkade till honom — mannen som stod och såg efter oss med sitt brinnande öga i detta ohyggliga som en gång varit ett ansikte. Han vinkade tyst tillbaka med sin fingerlösa hand.

Inte ett ord fick jag fram, och det kändes besynnerligt, som om något stockade sig i halsen.

Jag hade sett det i Orofara — hur spet-

älskan arbetar. Långsamt, säkert, smy-gande. En dag tar den en tå, en månad därefter ett öra, ett öga, ett ben eller kanske käken. Steg för steg fortskrider döden, och den sjuke är en passiv åskådare till detta förfärliga skådespel, då den levande kroppen sönderfaller stycke efter stycke. I det fruktade Orofara friskskrives ingen. Orofara är en gravplats, där de levande döda en tid rör sig ovan mullen.

När vi nått stigen, stannade Teina, höjde facklan och tittade på mig.

— Det var Ivi, min far, sade hon. En gång var han vacker och stark. — Men Taio säger att modet är det viktigaste. Min far är modig. Och en gång var han den bästa dansaren i Vaitape. Du har sett Matahi dansa vid Navenave, han som dansade i "Tabu". Min far var en gång bättre än Matahi. Så säger de som minns.

Glöd virvlade bort som röda stjärnor i den fuktiga dalvinden. De smäckra bambu-

rören skalv runt oss, och över våra huvuden prasslade och suckade det i bladverket.

— Jag vet att far inte kan lämna Bora-Bora, fortsatte hon och lade en välformad hand på sitt bröst. Vi har ett ordspråk som säger: Flytta inte döende människor och sjuka brödfruktträd till annan ö. Låt dem dö i sin hemjord. Det skulle vara förfärligt för far att komma till Orofaras dal. De plågas mest av sorg och längtan där — bakom taggtråd — vet du det?

— Jag har sett den dalen, det är sant som du säger, svarade jag. Ivi har bättre här. Och du sköter om honom varje dag. Jag brukade undra vart du gick med ditt knyte, Teina, och varför du begagnade så mycket tvål, men nu vet jag. Finns det fler spetälska här på ön?

— Nej, far är den ende. Taio säger att sjukdomen kommit till oss med främmande skepp för länge sen. Och många andra sjukdomar från länderna på andra sidan havet har gått i land på våra öar.

*

Guyon, gendarmen, var den ende vite mannen på Bora-Bora. Han var en av dessa vita som aldrig log offentligt och aldrig blandade sig med folket annat än när det gällde tjänsten. Han levde för sig själv i en stor bungalow. När han visade sig, var han alltid klädd i uniform, och i sitt bälte bar han alltid en revolver.

Jag fann snart att hela öns befolkning visste att Ivi, den spetälska, levde i Mapekastanjernas dal. Guyon var den ende som inte hade reda på det. Men ingen skvallrade, ty ingen ville bli skuld till att stackars Ivi stängdes in i det fruktade Orofara på Tahiti.

Så en dag gick Teinas far över gränsen. Ingen grät, men alla talade om den gången Ivi förhäxat ön med sin dans. Taio urholkade en palmstam till kista åt den döde, och man brände hans hydda. För länge sen hade Ivi bett om att bli begravd på Navenave-udden bortom Vaitapes by. På denna plats stod en

gång i forna dar dansens skimrande korallpalats, det som lades i grus av de vita. Ivi hade en gång varit Bora-Bora-dansens själ. Vid Navenave skulle han ligga, och man lade honom där, djupt under den skumvita sanden, på vilken hans fötter en gång trampat i hajsinnstrummornas rytm.

Då folket sedan sjöng himene i tre nätter, förstod Guyon att någon dött. Men när hövdingen Taio inte rapporterat något dödsfall till honom blev han nyfiken och började forska i saken. Han gav sig inte förrän han fått reda på hela historien om den spetälska som vårdats av dottern Teina. Och denna fruktansvärda sak hade man inte meddelat honom, han som var Franska Oceanlens högste och ende representant på ön. Guyon var mycket uppretad, och när han lämnat Taios hus hade jag på känn att någon vedergällningsgärning skulle komma.

Den kom redan nästa dag. Någon blåste våldsamt i ett tritonhorn. En fiskare på revet

hade upptäckt en skonare i sydost. Hon gjorde god fart, och snart flög hon in genom passet.

Kvällen förut hade Taio hört gnistorna från Guyons telegraf. Byborna samlades på Vaitapes korallkaj. De var tysta, ty gendarmuniformer skymtade på den främmande skonarens däck. Fartygets ankare föll rasslande i den lugna lagunen. Mänskornas ögon var nyfikna men mörknade mer och mer. Ovissheten låg över oss. Något skulle hända, det kände vi, men ingen kunde ändå ha anat det som sedan följde. Taio var emellertid säker på, att Guyon telegraferat till Uturoa efter skonaren. Hövdingen var beredd att stå till svars för sina handlingar. Men vad menade Guyon med att tillkalla alla dessa gendarmer från Uturoa?

Vi fick veta det en stund efter det de stigit upp på kajen. Guyon hälsade sina kolleger med stram honnör. Därefter sade han några ord, som jag inte kunde uppfatta. Jag såg

honom sedan kasta en forskande blick på sin omgivning och gå direkt bort till Teina. Ur sin ficka drog han fram ett par handbojor, och med ett snabbt grepp försökte han fjättra henne. Det hördes ett sorl av hotfulla och överraskade stämmor. Teina drog sig förskräckt undan gendarmen, och då hon ryckte till, var det nära att Guyon fallit i vattnet. En liten pojke skrattade, men i nästa sekund var det dödstyst. Uturoas gendarmer skyndade till för att hjälpa sin kollega, och på ett ögonblick lyckades de slå Teina i järn.

Teina, det var hon som alltid var villig att hjälpa, det var hon som alltid gjorde sin omgivning glad. Vad menade Guyon? Jag var på väg att rusa fram till honom, då gamle Taio drog mig tillbaka.

— Var försiktig, mumlade han. Tänk på att du inte är fransk medborgare. Därefter gick han själv fram till Guyon.

Men gendarmen förekom honom, drog sin revolver och beordrade folket bort från

kajen. Hövdingen gjorde sitt bästa att komma till tals med honom. Det hjälpte inte. Motvilligt måste vi dra oss in till stranden. Barnen började gråta, och kvinnorna ropade aué. Det sved i mig. Unga män knöt nävarna tysta och trotsiga. Och jag såg gamle Taio bita sig i läppen. Aldrig skall jag glömma den föraktfulla blick han till sist kastade mot gendarmen, innan han vände dem ryggen och långsamt gick från kajen.

I livbåten stod en spjalbur. Gendarmerna öppnade en dörr och tvingade Teina in i buren. Jag såg en förtvivlad gammal kvinna intill mig som tyst kramade och vred ett stycke korall mellan sina fingrar, tills blodet sipprade ned i den vita sanden.

— Varför stoppar ni henne i bur? ropade hon på franska, när gendarmerna lade ut mot skonaren.

— Därför att hon säkert är spetälsk, ropade Guyon.

De svarta tärnorna yrde och skrek liksom

i protest över den grå livbåten. Bränningarnas hullrande sång mot revet tycktes växa.

— Vart tar ni henne? ropade Taio.

— Orofara, kom svaret över vattnet.

Då bröt sorgen riktigt lös.

— Aué, aué, Tina vahine itié! ropade folket klagande.

Vi såg henne sticka ut en arm genom spjälorna och vinka till oss.

Pojkar och flickor kastade sig i vattnet och simmade efter livbåten. Men gendarmerna var på sin vakt, och snart styrde skonaren ut mot havet. Livbåten släpade efter med Teina som fånge, och våra hjärtan värkte, när vi hörde henne sjunga sången om solnedgångens vind.

Vi såg de simmande i kölvattnet. De vinkade till henne och ropade.

Men när skonaren rullade vidare i dyningarna utanför passet blev allt tyst, och inom oss dunkade vreden. Vi stod stilla, ty även våra händer var fjättrade.

ÄVENTYR I BORA-BORAS LAGUN

Natt och dag, alltid hördes Söderhavets vågor dana som tordön mot Bora-Boras korallrev. Från min pandanusmatta på bungalowns veranda kunde jag långa stunder betrakta de skummande bränningarna på andra sidan lagunen. Rytiskt och evigt rullade dyningarna fram över den väldiga oceanen, och när de plötsligt hejdades i sin färd av koralldjurens mästerligt byggda murar, slog de sig hårt och dundrande mot revet och upplöstes i sprutande skum. Stönande sjönk de tillbaka över muren. I korallernas grottor visslade och tjöt det stora vattnet.

Men innanför barriärrevet och det djupblå havet låg den gröna glasklara lagunen som ett jättestort akvarium. Lagunen är oceanens trädgård. För naturälskaren, för den som älskar de tysta djupens fantastiska värld är ett korallrev och en söderhavs-

lagun en farlig plats att bo i närheten av. Man glömmer lätt tid och jord, man dyker och simmar och förhäxas av färgerna. Man blir djärvare och går allt djupare ned. Man glömmer att man inte är fisk.

Det finns vetenskapsmän som hävdar att människorna en gång i en avlägsen forntid passerat ett fiskstadium.

Detta är en av orsakerna till mitt intresse för havet. Det är inget ytligt intresse. Det går på djupet. Och i de varma, klara vatten där korallerna lever finns en naturens yppighet och sagolika prakt om vilken man inte kan göra sig något begrepp utan att själv ha sett det.

Under min tid på Bora-Bora tänkte jag ofta på den stora skillnaden mellan lagunens skimrande botten och den färglösa, enformiga havsbotten i Nord-Europa. Jag tänkte med vemod på människorna där hemma som gick miste om oceanträdgårdens underverk och önskade att jag kunde flytta ett stycke av

den till våra latituder. Jag ville ge det till folket vars vardag går mest i grått.

Men det var en omöjlig önskedröm, ty fjärilsfiskarnas och korallernas underbara färger bleknar och dör så fort man tar dem ur vattnet.

Jag satt och begrundade detta på hövdingen Taios veranda. Den brummande sången från ytter-revet höll mig hela tiden medveten om havets storhet och närheten av denna för oss så besynnerliga och litet kända vattenvärld. I den finns mycket för oss att upptäcka — mycket att lära.

Ur min sjömanssäck tog jag fram dykarglasögon, penslar och färger. Det var en vindstilla morgon. Lagunen låg lugn och klar som glas. Solljuset trängde djupt ned i fiskarnas värld. En sådan dag är bra för målarstudier i det brokiga djur- och växtlivet under vattenytan. Jag gladde mig obeskrivligt åt upplevelserna därnere. Jag fann att mitt intresse ökade ju mer jag såg av denna

väldiga och nästan outforskade submarina värld som mänskorna först i senare tid börjat undersöka på allvar. Vår planets oerhörda vatten står öppna för upptäckare och vetenskapsmän. Genom deras forskningar skall vi få nyckeln till nya kunskaper och nya skattkammare.

Havsbottnen är en oupptäckt vildmark, vars härligt jungfruliga områden också väntar på sina konstnärer. Eller finns det kanske någon anledning för oss att begränsa oss till luftsfären? Varför skulle vi inte ta material ur naturen varhelst det passar oss? Skall vi alla måla blomsterbuketter, stilleben och "solnedgång vid havet"? Varför inte också som omväxling under havet? Vår värld under havsytan har lika mycket med verkligheten att göra som den över ytan. Att vi känner så litet till vattensfären ger oss så mycket större anledning att undersöka den närmare.

Jag tänkte allt detta på vännen Taios

veranda, medan jag putsade mina dykarglasögon och plockade med mina målargrejer. Snart skulle Matahi vara här, och jag gjorde mig klar för en av våra färder på lagunen. Jag brynte mina ljuster och smorde in min kropp med kokosolja till skydd mot solen.

Ett tritonhorn ekade mellan palmstammarna. Två korta och en lång stöt. Matahi blåste på stranden. Det var vår signal, och jag tog mina don och skyndade ned till honom.

Matahi hade två kanoter. Vi tog den största, den av brödfruktträd. Men först klättrade min brune kamrat upp i en kokospalm efter dricksnötter.

Movera, en av Taios småflickor kom springande till oss med en korg mango, bananer och små gröngula vildcitroner.

— Man blir hungrig som en haj av att dyka och paddla, förklarade hon och stuvade beskäftigt och moderligt in provianten i kanotstocken.

När Matahi och jag paddlade i väg från

stranden, ropade Movera och hennes lekkamrater skrattande till oss att se upp för den blixtsnabba jätteålen med bulldoggskäft, att för all del hålla ett öga på hajarna.

Store, godmodige Matahi låtsades rysa till i fruktan, och med en glimt i ögat ropade han, att han kände sig rädd, att de för all del inte fick skrämma oss så där.

Vi hörde ungarnas pärlande skratt och en barnaröst som hojtade åt oss att inte trampa på giftig korall och inte gå för nära grottorna, där de stora bläckfiskarna sover.

Några kraftiga tag med våra breda paddlar förde oss utom hörhåll för barnens silverklingande röster. Vår kanotstock flög fram över stilla, solbelyst vatten. Djupt där nere gled en svart skugga fram över den skumvita sandbotten. Jag undrade ett ögonblick varför den mörka skepnaden följde oss. Men så gick det upp för mig, att det var skuggan av vår kanot på det vita sandfältet omkring trettio—fyrtio meter

under oss. Jag förstod att det var sant som man sagt. Bora-Boralagunen är en av de klaraste i Tahiti-arkipelagen.

Längre ut blev vattnet grundare, och här i skydd av det väldiga barriärrevel, har korallerna, dessa små kollektivt arbetande bildhuggare och målare, funnit det nödvändiga lugnet att skapa sina obeskrivliga konstverk. Deras mångsidighet slår en med häpnad. Millioner års planmässigt och metodiskt arbete ligger bakom världens största byggen, de ringformade korallbreven, som trotsar havets malande och orkanernas våldsamma anfall. Och i de lugnvatten, lagunerna, koralldjuren på så sätt skapat bygger de vidare. De kan tryggt lämna sina jättelika fästningar och forma de skönaste, kalkskulpturer.

Det var över en sådan korallernas regnbågsfärgade ateljé Matahi och jag for i vår kanot. Vi slutade paddla och lät vår farkost sakta glida fram över en egendomlig

undervattensvärld. Där reste sig vita korallmonoliter med chokladbruna och orangefärgade sicksackmönster ur sanden. I dagern som silade ned genom det buteljgröna vattnet glittrade korallkummel som iskristller. Där växte träd och buskar, röda, blå och gyllenbruna blommor. Där lyste förgätmigej-blå ängar av korall. Och det märkliga var att alltsammans var djur, inte växter, levande varelser med matsmältningsförmåga, med drift att bygga, att föröka sig och vara vackra. Det gjorde en lycklig att vara i deras sällskap.

Vårt ankare var en avbruten kantarrellkorall, och Matahi lät den glida ned i bastrepet, tills den hamnade på en terrass vid en koloni av blåa sjöstjärnor. En eremitkrabba kröp förskräckt in i sitt stulna snäckhus och blockerade dörröppningen med sin tegelröda klo. Blixtsnabba korallfiskar ilade nyfikna runt i ett kalejdoskopiskt färgspel. De simmade ut och in i grottor och mellan

korallträdens grenar. Genom sling-ringar och tvärkast undvek de skickligt att stöta ihop med varandra eller spetsas på sjöborrarnas vassa spjut. I sina graciösa rörelser och strålande färger påminde de om tropikskogarnas fåglar och fjärilar. Men hur besynnerliga fiskarna än var, alltid fanns hos dem harmoni i färg och form. Platta fiskar och klotrunda fiskar, fyrkantiga fiskar och trekantiga fiskar, fiskar som bollar och fiskar som nålar, prickiga fiskar och randiga fiskar, fiskar i alla mönster och färger. Det skulle ta åratal att lära känna en bråkdel av dem. Av tahitierna lärde jag mig så småningom namnen på ett hundratal. Och i Bora-Boras lagun fann jag många fiskar som var okända för vetenskapen.

Matahi satte på sig dykarglasögonen och pekade på en klarröd fisk.

— Lägg märke till den där gynnaren, sade han. Den visar sig sällan på dagen. Men håll nu ett öga på färgen, när jag ljustrar honom,

så får du se något konstigt.

Han andades djupt flera gånger, och med ett visslande ljud blåste han ut luften mellan läpparna. Sen gled hans bronsfärgade kropp ljudlöst och mjukt mot botten. Där stod han en stund orörlig och avvaktande med sitt smäckra spjut. Den röda fisken flög fram mellan några orgelkoraller. Matahi gjorde en kort, snabb stöt med sitt redskap och i samma ögonblick sprattlade bytet på spjutspetsen. Det såg ut som trolleri, ty i samma ögonblick den träffades var den inte längre klarröd utan snövit.

Jag såg Matchis leende ansikte vända sig upp mot mig, där jag förvånad hängde över kanothkanten. Då han kom upp till ytan, slängde han den numera vita fisken i kanoth. Långsamt fick den tillbaka något av sin lysande röda färg. — Alla lagunens djur har sina karakteristiska särdrag. Vid varje besök i lagunen kunde man inte undgå att upptäcka något nytt.

— Fisken kallas apai och smakar bra stekt på glöd, berättade Matahi.

Jag gjorde en skiss av apai, men för att vara säker på dess färg dök jag många gånger för att se den nere i lagunen. Vid andra tillfällen upptäckte jag, att den även blir vit, när den fångas på krok.

Vi gjorde flera dykningar, men en av oss stannade alltid i kanoten på utkik efter haj och jätteål.

En blågrön fisk, en fet papegojfisk, gick runt och betade av den hårda korallen, som en häst äter gräs. Jag påminde mig att även denna fisk smakar bra stekt på glöd, och efter ett par försök lyckades jag ljustra den.

Matahi var en mästare med fiskespjutet, och som dykare var han vida känd. Jag tröttnade aldrig på att beundra hans jättelika, välväxta kropp. Han rörde sig alltid mjukt och elegant, alldeles omedveten om sin charm. Och såg man honom i vattnet, tog man honom lätt för ett vattendjur. Det var

ingen tillfällighet att Murnau valde Matahi som huvudperson i filmen "Tabu". -

Som en samling gnistrande brokiga stenar låg snart en hög fisk i botten av vår kanotstock. Passaden krusade nu vattnet, och sikten var inte längre så god. Vi drog upp vårt ankare, och Matahi föreslog en tur till barriärrevet. Vi paddlade dit ut och förtöjde på insidan av korallmuren. Delfiner lekte i närheten av passet litet längre bort. Vi roades en stund av deras ystra krumsprång och vandrade vidare längs de vita brottsjöarna. Havet dundrade in mot oss, och ibland måste vi springa undan de största vågorna. Med våra minsta ljuster petade vi fram maoa, som satt inkilade i korallhålorna. Maoa bor i en vacker, spiralformad snäcka. Den har ett runt, glänsande dörrskal, vars skyddsfärger är brunt, gult och vitt. I sällsynta skal ingår den gröna färgen. Ett sådant skal, infattat i ett silverarmband, fick jag som minnesgåva av tolv söderhavsbor då jag lämnade öarna.

Vännernas namn är inristade i denna souvenir som jag alltid bär på mig.

Matahi och jag åt rå maoa saltad av bränningarnas skum. Några droppar lemonsaft gjorde den till en verklig läckerhet.

Under vårt strövande råkade vi komma ett stycke från varandra. I en skreva fann jag en tegelröd bläckfiskunge. Jag försökte fånga den och var en stund ivrigt sysselsatt. Ett sepiabrunt moln från den lilla djävulfisken gjorde den till slut osynlig, och jag måste ge tappt.

När jag tittade upp, var Matahi försvunnen.

Fast jag visste hur skicklig han var, och hur väl han kunde ta reda på sig själv, blev jag orolig. Bortom kanoten, där sjöskummet yrde över revet tyckte jag mig ett ögonblick se en brun arm. Då den försvunnit skymtade på samma plats en jättelik hajfena i det upprörda vattnet. Jag sprang åt det hållet så fort jag kunde över de hala algerna.

Bränningarna dånade i mina öron som en kanonad, och jag kände mig torr i halsen. Vad hade hänt Matahi?

Jag nådde platsen, en stor spricka i revet, där havet forsade in i lagunen. Vattnet var rött av blod, och jag kände mig som om jag stod inför min broders slaktning. Jag hatar hajen. Men hur hade detta skett? För några minuter sedan hade jag sett Matahi levande och med det vackra, pärlvita leendet.

En blank torpedformad jättekropp skymtade ett ögonblick över ytan, och jag hann se ett djävulskt hajöga blicka upp ur djupet. Mitt största ljuster hann också flyga i odjuret. Jag slungade det av all kraft i helig ilska. Jag såg att det tog, att skaftet darrade till och sjönk i vågorna. Men jag var utom mig av oro för Matahis öde. Fast brottsjöarnas tordön överröstade mig, och jag insåg det hopplösa, ropade jag min kamrats namn det hårdaste jag kunde.

Vad som sedan hände hör till mina allra

ljusaste minnen. Från en skreva alldeles bakom mig hördes en glad röst, och upp klättrade Matahi med ett brutet spjut. Men själv var han alldeles oskadad.

-- Jag kan inte låta bli att skratta, ropade han. Jag såg dig slunga spjutet. Det gjorde du bra. Men då var hajen redan död. Jag såg också vad du tänkte.

— Förlåt mig, fortsatte han andfådd. Jag kunde inte låta bli att hoppa på den där besten. Han kom med full fart in i skrevan här, när jag vadade över. Synd bara att vi inte hann få honom i land. Nu sjunker han förstås . . . och se där!

Han pekade ut i vattnet och kramade sitt brutna spjut. Flera hajar flög blixtnabbt fram i den skummande sjön. Breda, mörka fenor piskade vattnet. Odjuren tycktes tumla om varandra, och nu slogs de om den haj som Matahi nyss dödat.

Vi lämnade revet och paddlade hem till Vaitape by. Lagunen låg stilla och klar som

vanligt. Men där ute dundrade de vita sjöarna, och över den plats där hajarna slogs kretsade ett moln av svarta tärnor.

PÅ BESÖK HOS KI SANG

Under den tid jag bodde i Taios hus flödade intrycken in i mitt liv. Jag upplevde mer under denna korta period än under år på annat håll.

När jag tänker tillbaka på detta nu förgångnamånvarv förstår jag bättre än någonsin, att det är något gäckande skenbart med vår kalender, något överkligt i vår tidsindelning. Ett månvarv kan vara fyllt av oändligt mycket. Ett år kan vara nästan tomt. Det är som gamle Taio en gång sade, när vi satt vid stormlanternan och pratade:

— Vi tahitier räknar inte så noga med timmar eller år. Det är upplevelserna som betyder något. Jag vet inte varför det är så, men den ena stunden är inte den andra lik. Klocktimmar är alltid sextio minuter, men för en mänska är de aldrig lika långa. Två minuter på lagunbotten kan vara som två timmar. Två timmars siesta kan vara som lika

många minuter. I verkligheten mäter vi inte tiden på samma sätt som en klocka. Ki Sang, handelsmannen här i Vaitape, har en klocka. Den är mycket vacker och sjunger en sång för varje timme. Därför tycker jag om den. Fast aldrig mäter klockan och jag tiden på samma sätt.

En dag då regnet smattrade mot taket, gjorde Taio och jag ett besök hos Ki Sang, Bora-Boras pigge kantonkines. Hans handels-bod ligger vid de smultronröda fäktarkrabbornas plats. Det vitkalkade huset är inbäddat i buskage av oleander och evigt blommande bougainville.

Som paraplyer mot det kalla regnet begagnade vi elefantöronblad av det storväxta slag som finns i Taios örtagård.

Vi steg upp på Ki Sangs veranda just som hans väggklocka spelade en spröd kinesisk melodi. Jag minns att både Taio och jag lyssnade andäktigt till det egendomliga spelet. Däremot minns jag inte, att vi lade

märke till vilken timme klockan slog.

Det måste i alla fall ha varit Ki Sangs middagstid. Han bjöd oss sitta ned och hålla till godo med vildhöns, curry och ris. Vi åt under relativ tystnad som man har för sed på dessa latituder. Maten är faktiskt godast och bekommer en säkert bäst utan någon artig-hetskonversation. Till teet åt vi marsipanbakelser med fläsktärningar. Taio grymtade belåtet, och från Ki Sangs gula månansikte strålade ett fryntligt gästfrihetens sken.

Hemma hos Taio hade jag lagt märke till, att när han slutat en måltid, brukade han sitta och lukta på en blomma.

— Man smälter maten bättre så, påstod han. Jag hade också sett andra polynesier göra på samma sätt, och de försäkrade, att så hade de alltid gjort. Det var en urgammal sedvänja.

Kanske är det även vanligt bland kineser. När vi ätit, steg i varje fall Ki Sang upp och bröt tre små jasminer av en gren som stack in

genom spjälffönstret. Han gav oss var sin blomma. Vi luktade på dem och lyssnade till regnets dova trummande mot bodens plåttak.

Kring Ki Sang och hans hus stod förresten inånga märkliga dofter av sandelträ, kopra och kryddor. Och ibland då han arbetade med så (lär en hundra kilo vaniljbönor spred sig den härligaste doft i hela Vaitape by. Och på kvällarna, när han slutat sitt arbete, kunde man känna den sötaktiga röken av opium.

Taio berättade, att gendarmen inget märkt. Endera hade han dåligt luktsinne, eller också visste han inte hur opium doftade. Ki Sang hade anförtrott hövdingen, att han rökt opium i över trettio år.

— Men han röker som en vis man, försäkrade Taio, en pipa varje kväll, aldrig mer, aldrig mindre. Och alla nätter drömmer han de härligaste drömmar.

Det tycktes mig egendomligt, att Ki Sang,

öns enda opiumrökare, också var öns flitigaste mänska — nu sedan Teina ryckts bort. Från gryningen till långt efter mörkrets inbrott var han sysselsatt i en jämn, rytmisk lunk. Och det var otroligt vad Ki Sang kunde hinna med. Han odlade härlig kinesisk kål och bönor som smälte i mun. Han skötte sina höns och ankor som vore de små barn. Han torkade kopra och solbehandlade öns vanilj. Han bakade bröd varje dag och bytte bort det mot kokosnötter. Han sålde varor i sin bod, och i motsats till de flesta vita traders var Ki Sangs priser humana. Hans moral var god. Ki Sang var ärligheten själv. Han följde gamla kinesiska affärsmetoder: lägsta möjliga priser — största möjliga omsättning. Och som de flesta kineser hade han den ovärderliga, kultiverade egenskapen att känna gränsen mellan personliga och allmänna angelägenheter.

Kinesiska grannar är därför nästan alltid trivsamma, såvida man inte själv uppför sig

barbariskt eller småborgerligt trångsynt. Mina föräldrar hade samma erfarenheter av kineserna i Syd-Afrika. Själv har jag ofta levt och arbetat tillsammans med kineser runtom på jordklotet, och nästan utan undantag har jag funnit dem trivsamma i umgänget. Det finns mycket i deras kultur som vore hälsosamt för oss vita att lära.

Att veta och respektera gränsen mellan personliga och allmänna angelägenheter tycks för kineserna vara en av de viktigaste förutsättningarna för kultur. Polynesierna liknar i detta fall kineserna. Därför trivs man obeskrivligt i en by som Vaitape. Mänskorna kan vara öppna mot varandra. Misstänksamhet och småaktighet existerar nästan inte alls. Förtal och elakt skvaller är så gott som okänt. Luften är ren mellan mänskorna, även om Ki Sang varenda kväll omger sig med en sötaktig doft av opium. Det må vara hans sak. Det är han och ingen annan som betalar för de vackra drömmarna. Man låter Ki Sang

vara i fred så länge han inte trampar över gränsen till det allmänna för att skada sina medmänniskor. Skadar han sig själv, så är det hans personliga angelägenhet. Det skulle aldrig falla Taio, hövdingen, in att föreskriva vad Ki Sang får och inte får röka. Det vore för honom lika barbariskt som att diktera vad Ki Sang får och inte får äta. Trots de stora yttre olikheterna råder mänsklig förståelse och vänskap mellan kinesen och polynesiern.

Kapten Porter berättar redan för över hundra år sedan, att han aldrig såg eller hörde öborna kivas eller träta. De hade inga straff, ty hos dem fanns inga brottslingar. En nästan fullkomlig harmoni härskade mellan dem. Och av harmonin återstår lyckligtvis ännu i dag det väsentliga.

Utan att försvara opiumrökning i allmänhet, så kvarstod i alla fall detta för mig besynnerliga faktum, att Ki Sang var en matfrisk och flitig man. Det förundrade mig också, att opiumrökningen inte spritt sig, och

jag frågade Taio, om det var sant att inga andra på Bora-Bora lagt sig till med de vackra drömmarnas rök.

— Oiaia, det är så, sade han. De flesta av oss öbor vet inte vad opium är. Några har prövat, det är sant. Men vi behöver inte en sådan medicin. Vi drömmer vackert ändå, och själv håller jag mig till tobak. Jag tänker inte börja röka opium. Jag är inte tillräckligt vis. För Ki Sang går det bra. För mig skulle det kanske gå på tok, tillade han med barnsligt allvar.

*

Regnet fortsatte att småhamra på Ki Sangs plåttak. Taios väldiga hövdingakropp låg lättjefullt utsträckt över en trave koprasäckar. Som ett oskyldigt barn somnade han in med jasminblomman tryckt mot sin bruna näsa. Hans matsmältning var säkert god.

Ki Sang och jag hade nu luktat färdigt på vara måltidsblommor och började kvickna till.

På väggen över den hårda träbrits som var Ki Sangs bädd satt en kinesisk världskarta. Jag hittade den lilla punkt som markerade polynesiernas moderö. Den låg ungefär mitt i dessa gamla sjöfarares vidsträckta hemmavatten. Ki Sang som var intresserad av samma ämne skyndade sig att breda ut kartan på bordet för att vi på allvar skulle kunna mäta hur stort detta hemmavatten verkligen var. Vi gjorde geografiska jämförelser och korn till förvånansvärda resultat. Taios förfäder var utan tvivel sin tids största sjömän.

Vi tänkte oss en polynesisk triangelyta, som sträckte sig mellan Hawaii, Nya Zeeland och Påskön. Ungefär mitti detta väldiga område låg Tahiti. Ur ett stycke papp klippte vi en triangelskiva av samma mått som den vi mätt upp på kartan. Sen roade vi oss med att lägga denna polynesiska oceanvärld över andra delar på världskartan. För mig var det en förbluffande upptäckt, att triangelytan till

exempel sträckte sig mellan Stockholm och New York och afrikanska Guldkusten. Ett så stort område var alltså vad Taios förfäder räknade som sitt hemmavatten, på den tiden då vita sjöfarare försiktigt kröp längs ,attila världens kuster. Inom detta område talades språk, som inte skilde sig mer än svenska och norska. Inom detta område fanns en regelbunden trafik med tusentals skepp mellan de olika ögrupperna.

Jag mindes att Otaha berättat om Kamapiikai, som var en av Hawaiis stora sjöfarare. På sin hemö hade han beskrivit Tahiti som "den eviga ungdomens källa".

Nu vaknade Taio och Ki Sang skyndade sig visa den yrvakne hövdingen att den polynesiska hemmatriangeln till exempel täckte den väldiga ytan mellan Canton—Tasmanien och Midway Island.

Taio gnuggade ögonen och satte ett långt brunt pekfinger på Antarktis is.

— Vi måste också minnas våra borta-

vatten, myste han. De sträckte sig roa-roa, långt, långt åt alla väderstreck. Ui-te-rangi-ora seglade söderut på en upptäcktsfärd, tills han nådde köldens vita berg. Han såg de hårbeväxta havsdjuren.

Taio flyttade sitt välskapta finger över till Syd-Amerikas västkust.

— Härifrån hämtade vi vår sötpotatis, berättade han. Det är en amerikansk växt. Men från Asien förde vi med oss höns och hundar.

Han sköt papptriangeln mot öster. Den blev liggande med de tre spetsarna på Alaska — Peru och Grönlands västra kust.

— Så stora var en gång våra hemmavatten, mumlade hövdingen.

Ki Sang frågade Taio hur länge han trodde att polynesierna bott på öarna.

— Över hundra generationer, svarade han.

— Och från vilket håll kom de seglande hit? undrade jag.

— Från väster och öster, smålog Taio gåtfullt.

*

Regnet har slutat trumma. Nu hör vi åter korallbränningarnas dova musik. Vi tittar ut genom Ki Sangs spjälffönster. Över Taimanus fjäll strålar solen, och utanför handelsboden lyser som vanligt fäktarkrabbornas smultronröda klor. Vi lämnar kinamannen, där han står flitigt böjd över en hög vanilj. Vi vandrar under ett tak av oleander och tempelblommor. På de vaxartade bladen gnistrar det stora regnets sista droppar. Vi följer korallvägen mot de svarta klipporna, där järnträden vrider sina mörka grenar över det vita vattnet.

Teua, Pari, Miti, Movera och många andra av öns lyckliga barn stojar och jublar på stranden. Med tindrande, stora ögon följer de början till ett oceaniskt äventyr. Deras små modellkanoter flyger med spända segel över en turkosblå lagun. Skickliga små händer har

skurit dem ur hibiskusträdets fjäderlätta virke. Stag och vant har de flätat av silkesliknande bast. Det blåser en rivande bris, och som vita fåglar flyger Bora-Bora-barnens skepp ut mot det öppna havet i öster

AREARÉA I VAVAUDALEN

Det fanns en mänska på ön som inte respekterade personliga angelägenheter — Guyon — gendarmen. Han tålde inte dans, och tahitisk dans var för honom något förhatligt. Hos honom fanns också agg till det polynesiska leendet. För denne bistre man var det något obegripligt, något som skrämde honom. Förresten var det så med allt detta som skilde honom från de bruna.

Från Navenave, dansens udde, hördes månskensnätterna igenom det hemska trummandat och den snabba, rytmiska musiken. Från Navenave kom skratt och skamlösa älskogsskrik. Det var den oblyga dansen som gjorde mänskorna galna, som eggade upp dem, och som kom dem att skratta och sjunga oförskämda himene på nätterna. Det störde Guyon, när han gick förbi platsen, eller om vinden låg på från det hållet. Särskilt retade honom dessa sorglösa skratt.

Men att förbjuda öborna att skratta lönade sig naturligtvis inte. Så mycket kunde han räkna ut, fast han var ny i den oceaniska tjänsten. Dansen — däremot — den kunde han förbjuda. Han erinrade sig att i Europa måste man på de flesta håll ha skriftligt tillstånd till dans. Bora-Boras kanaker hade inget tillstånd. Och varför i guds namn skulle dessa ouppfostrade vildar ha fördelar som civiliserade människor saknade? Det var orättvist. Dansandet de långa månskensnätterna, måste förbjudas. Skriftligt tillstånd att dansa skulle kunna ges av Guyon vid vissa tillfällen.

Han meddelade öfolket sitt beslut i allvar samma, moraliserande ordalag på ett för dem främmande språk. De unga kvinnorna fnittrade, och pojkarna skrattade. Och trots hans sorgliga erfarenheter överraskade det honom. För tusan, vad skrattade de egentligen åt! Men så var de alltid, dessa konstiga människor. I tal och åtbörder visade de en

oförsynt djärvhet — ja, ibland rena trotset mot både lag och god ton. Guyon förstod dem inte.

Och folket förstod inte Guyon. Ty de hade dansat i hundratals generationer. Dans hade aldrig varit förbjuden. Ingen tahitier kunde tänka sig ett liv utan dans.

— Jag förbjuder er att dansa, hade Guyon sagt. Han kunde lika gärna ha sagt: — Jag förbjuder er att älska och andas. Det hade varit lika omöjligt och lika konstigt, tyckte öborna.

Men fast de inte förstod Guyon, kände de likväl hans makt. De visste, att de från och med denna dag riskerade sitt frihet genom dansen vid Navenave.

Dysterhet lade sig över dag och natt. Månskenet flödade bort utan fest och utan glädje. Ungdomen— på tahitiska taurearéa, vilket betyder "den ystra glädjens människor" — gick runt med mörka blickar. En växande och otillfredsställd sinnlig oro drog fram

över ön.

Men detta tillstånd kunde inte vara länge. Ty i ett land där barnen växer upp som fria plantor, i ett land där dansen sen tusentals år varit det spirituella uttrycket för individens och hela folkets tillvaro, där behövs mer än en gendarm för att skämma livskällans sprudlande vatten.

Medan månen växte, planerade folket i Vaitape och Anau en stor fest i Vavaudalen. Guyon fick inget veta om detta. Dalen låg på andra sidan ön, och dit nådde inte hans nitiska armar.

Så kom det sig, att vi tillfälligt lämnade Vaitape och vandrade till nordkusten. En enslig gångstig slingrade in i dalen. Vi följde den och nådde friska, jungfruliga lundar. Det var ett fridfullt ställe, inte långt från stranden. Lummiga mangoträd och mapekastanjer välvde sina knotiga grenar över en matta av tiblåd och ingefärsblomster. Apelsinträd stod överlastade med frukter,

som lekfulla kvinnor genast började skörda. En munter bäck sorlade fram över sina glattslipade stenar, och från vildsnåren ljöd det egendomliga raslandet och dystra suset som är säreget för Oceaniens skogar.

Gyllne högar av frukt och blommor växte under trädens mörka stammar. I väldiga kanotformade tråg stod redan ava-vin och väntade på månen och dansen.

Matahi, Taio och Varana, en gammal man från Anau, skötte om matlagningen. Ty vid festliga tillfällen är männen kockar. Höns och spädgrisar, fisk och brödfrukt, bananer och taro sveptes i gröna blad och lades i stora kokgropar.

Matahi skämtade och berättade under arbetet, och gamle Varana hade alldeles särskilt roligt. Hans hesa skratt var något av det egendomligaste jag hört. Det var mycket smittande, och än i dag tycker jag mig höra dess eko skalla genom drömmens dunkla kokosskogar. Matahi blinkade till mig och

fortsatte obesvärad sitt skoj, tills han fick hela dalen att skratta. Men utan avbrott arbetade hans flinka, händer, och lekfullt bollade han med brokiga fiskar och röda bananer.

Porima hette ett av Varanas barnbarn. Hon var en tjuguårs flicka med små pärltänder och tunga mandelformade ögon med fuktig glans.

Porima var Anaus främsta dansös och skaldinna. Jag hade lärt känna henne, då hon flera gånger besökt oss i Vaitape. Från hennes mun kom ibland obeskrivliga himene och egenartade berättelser från gamla tider. Hon hade sett "skymningsmänskorna", som inte lämnar några spår efter sig. Hon hade sett dem vandra över tysta stigar och saltstänkta rev. Och vid Navenave hade hon hört gamla tahitiandars flöjtspel och vilda dans. Hon talade långsamt och ined en mörk, djup röst.

Men det hade dröjt en tid, innan Porima berättat något om allt detta för mig. Hennes upplevelser var av det slag som vita män

brukar skratta åt, ty som barn är dessa främlingar —det kände hon till. Endast sina egna historier kan de ta på allvar.

Nu satt Porima med kvinnor från de båda byarna och flätade kransar till vår fest. Runt dem låg ett hav av doftande blommor, och över deras huvuden klättrade nakna ungar som viga apor i träden. De kastade ned de runda blad som skulle bli våra tallrikar, och under jubelskrin vräkte de ned ett regn av gula och vinröda blomster för kvinnorna att plocka med. De fortsatte med detta, tills en skrynkelig gammal urmoder ropade:

— Atirá! Vi har nog.

Från berget och lagunen kom energiska taurearéagäng med mera frukt, mera kräftor och mera hummer.

Två tjocka, lättjefulla ynglingar, vilka somnat i skuggan av en skruvpalm, vaknade nu och lade märke till den febrila verksamhet som genomsyrade deras omgivning. De mornade sig förvånansvärt snabbt, grep

sina gitarrer och stämde med stor energi upp en snabb ute, vilken hyllade de andras gärningar. De litet sträva, nyvakna rösterna besatt en ohämmad och humoristisk klang, vilken säkert var lika mycket värd som en stor börda frukt och fisk.

Vi prisar dig, o Tamihia,
som uti bergen klänger.
Att skaffa molnets, frukt och honung—
ahà — ahá, Tamihia
till det behöves mod och styrka.

Vi prisar dig, o Huirai,
som uti havet dyker.
Att skaffa revets läckerbitar —
oiaiá — iaiá, Huirai
till det behöves mod och säker hand.
Ahá, ni ger er av igen, o gode bröder!
Támata, försök ni bara! Det är rätt.
Vi väntar här och värmer flitigt ugnens
stenar.

De båda lovsjungande ynglingarna hade vaknat i rätta ögonblicket, ty nu började festens första måltid. Och de tycktes vara i god form för den veckolånga arearéa som förestod. Jag såg dem förväntansfullt lossa på sina höftskynken, när vi slog oss ned på de nyflätade gröna mattorna.

Flickor serverade apelsinvin ur kalebasser, och var och en tog för sig av den mat som frestade honom mest.

En av de båda nymornade ynglingarna satt mitt emot mig. Hans aptit var förbluffande god, och hans vita, vassa tänder arbetade utan uppehåll, tills de malt igenom hela matsedeln — från räkor och svinstek till kyckling och poi. När han sedan för andra gången angrep räkor och svinstek, tvivlade jag inte på äktheten i den hjärtliga ton som präglade hans hyllningssång till de stora bananbärarna.

Efter vår måltid härskade för en stund den tunga mätthetens lugn över dalen. En

allmän vila utbredde sig. Själv somnade jag på en pandanusmatta i Varanas svala hydda.

*

Jag vaknade av trummorna. Strax därefter hördes tritonhornets dystra trumpetljud. Två korta och en lång stöt, Matchis och min signal. Frodiga Tinomana stack till mig ett rent höftkläde och en blå kokostvål.

— Det är dags att göra sig i ordning till dansen, Tevero tape, sade hon moderligt och pressade sina fylliga läppar mot mina. Hennes väldiga hår hängde löst i svarta tunga slingor, och i hennes skälmska ögon fanns ett glitter av barnslig förväntan inför festen. Så försvann hon på tysta, bara fötter. Man skulle inte tro, att Tinomana var över femtio år. Hon rörde sig som en tjuguars flicka. Men polynesierna har solen i blodet och tycks nästan alltid behålla sin ungdoms kroppsliga och andliga mjukhet.

Jag kände en obeskrivlig lycka vid uppvaknandet. Genom hyddans bambuvägg

silade ett behagligt luftdrag mättat av doften från frangipani och djungelorkidéer. Dovt och hemlighetsfullt ekade trummorna genom dalgången därute. Sedan urminnes tider hade detta ställe varit den mest omtyckta mötesplatsen på Bora-Bora. Hela omgivningen andades en harmoni och rytm, som under mitt förflutna liv i den "civiliserade" världen varit något alldeles okänt. Bland de polynesier, där de vitas kultur ej fått för starkt fotfäste, är begreppen mänskovärde och vänskap inga tomma ord utan verklighet. Vardagens lugna lycka och arearéans enkla glädje är allmänna och självklara tillstånd. Mänskorna har råd och tid att tycka om varann.

Trummorna tystnade, och medan skymningen kröp som en slöja över Vavaudalen gick vi till bäcken för att tvätta oss. Männerna gned sina bruna kroppar blanka med monoi, och kvinnorna kammade omsorgsfullt sitt utslagna korpsvarta hår. Facklor tändes, och

det gula avavinet flöt åter i våra bägare.

Det är en underbar dryck. Det skiljer sig från allt som drickes jorden runt. De vita som smakat avavin är lätt räknade. Den som dricker därav får för några dagar framåt sina eventuella talanger eggade och skärpta. Avavinet ger stämning som föder nya himene, nya danser och ny musik. Avavinet ökar mänskornas vänlighet och ger dem lust att skapa. Jag har aldrig sett någon bli otrevlig eller sjuk av denna dryck. Den som dricker tillräckligt därav utdunstar sedan under flera dygn en den härligaste orangeartade doft.

Men avavinet är förbjudet. Det har nämligen det stora felet att vara för billigt. Det skulle med lätthet kunna pressas fram i stora mängder ur dalarnas vilda apelsin-skogar. Den vite mannens importerade eldvatten måste därför skyddas och profiten räddas. Att de starka dryckerna har en särskild förmåga att piska fram galenskaper

ur folk bekymrar knappast penningmatadorerna hemma i det europeiska "moderlandet". Friheten för mänskorna att själva välja sina drycker efter egen smak har för länge sedan avskaffats genom den påträngande vitmanskulturen.

Men i Vavaudalen upphävde mänskorna enhälligt alla glädjestörande förbud och återvände till sig själva. Ingen lade hinder i vägen. Fast jag var vit, visste de att de kunde lita på mig. Ty jag var feti eller släkting och i hjärtat en av dem. Det hade Taio och Tinomana försäkrat. Och ingen tvivlade.

Över Taimanufjällets topp svävade plötsligt månen fram — en stor belåten fullmåne, som fyllde dalen med en flod av ljus. I samma ögonblick började djungelgitarrerna spela och de stora trummorna tala. Luften darrade av deras dån. Som alltid vid sådana tillfällen erfor jag en obeskrivlig sinnesrörelse. Runt mig glänste svartblå ögon. Bruna blomstersmyckade kroppar rörde sig

som skälvande unga palmblad i stark vind. Någon sjöng en himene med ålderdomliga tahitiska ord. Jag förstod dem inte. Men jag anade på något sätt ordens fläkt av vällust och gammal ärlig hednatid.

Porima, flickan som sett "skymningens människor", dansade som i trance. Hennes fantasi tycktes tillhöra någon annan planet, och hennes graciösa rörelser var så snabba att de knappt kunde följas med ögonen. Ibland stod hennes kraftiga fötter som fast-borrade i den röda jorden, medan hela hennes kropp skalv som ett löv i passaden.

Månen seglade ständigt vidare över den klara natthimlen, och dansen fortsatte. Männskorna, unga och gamla om varandra — ingen kände trötthet. Gamle Taio och Varana dansade som havets och djungelns gudar. Varana gav uttryck för en enkel och godlynt humor. Han var nästan lika bra som Matahi. Och ståtliga Tinomana med sin fylliga kropp rörde sig med en naturlig grace och rytm av

storslagen skönhet. Taio förklarade att hon hade månen i blodet.

Men hur skall man egentligen kunna beskriva de polynesiska danserna. I de tusen namnlösa och ständigt varierande ödanserna finns något mera än dessa yttre former, något som man omöjligt kan se och ta på. Den mest utvecklade polynesiska dansen har tillkommit genom tusentals år av oupphörlig träning. Den lär man sig inte på en generation. Den är en kultur- och frihetsprodukt och ger uttryck för ett sublimt individuellt eller kollektivt själstillstånd. För människor som genom generationers mörker och förtryck fått sin ande förkrympt är detta känslotillstånd något främmande och ofattbart. I bästa fall uppfattar sådana människor endast något av dansens yttre former.

Men den polynesiska dansens kärna är något abstrakt, något som hänger ihop med en relativt fri mänskoandes samklang med naturen. Den är oupplösligt förbunden med

universums evighet och rytm, med könsliv, med vindarnas sånger i olika träd, med tropisk åska, med cyklonvirvlar och skräckstämningar, med havets uråldriga rullande mot korallreven, med hajskinnstrummornas dån ... Allt detta från det lägsta till det högsta — från maskens krälände till mänskans uppoffringar och hjältedåd, dramatiska händelser från historiens gråa gryning till vardagens enklaste göromål ligger som medveten eller omedveten källa eller bakgrund för polynesisk dans. Den är mänskans väg från protoplasma till det dunkla bortom gränsen för vårt vetande. För mig personligen är tahitiernas och tuamotufolkens mest inspirerade danser ett mystiskt och suggestivt svar till Paul Gauguins tavla: "Varifrån kommer vi? Vilka är vi? Vart går vi?" Detta svar ligger utanför vanligt resonemang, men är man mottaglig ger det en dock känslan av en stor kollektiv ande, vilken ständigt blåser genom alla varelsers

förflutna, nuvarande och tillkommande. Den är den osynliga urkraft som sveper fram genom tiderna, en kraft som är underbar och fruktansvärd. Att förnimma den gör livet mycket värdefullt.

Jag begrundade detta och erfor stor glädje. Så somnade jag i Varanas enkla hydda.

TAIOS BREV

Nästa dag stod kring oss alla en avavinets friska doft. Många var de som sov i mangoträdens djupa skugga. Som oskyldiga barn låg de utsträckta i det saftiga gräset.

Själv plaskade jag som bäst i bäcken med taurearéa. Då hördes från de branta bergväggarna något för mig oförklarligt. Det var som ekot av trolska skratt och skrik. Det lät som ropade dalens gamla andar till oss från en svunnen tid.

Porima och hennes syster Viritoa sade, att de också hörde dessa besynnerliga ljud. Och de hade hört dem förr. De var vana med sådant och mycket annat. För dem var det något naturligt.

På Bora-Bora måste man godta spökerier i strålande solsken. Jag skyndade mig att dyka ned i det sorlande vattnet och tänkte inte mer på saken.

När skymningen kom, skulle arearéan

fortsätta, det var det viktigaste.

Redan tidigt på morgonen anförtrödde Taio mig, att nu befann sig "Matahiva" säkert på väg till Bora-Bora. Han kände det på sig, sade han. Och kopran måste göras klar för lastning. Han tog därför de flesta av sina halvvuxna söner med sig tillbaka till Vaitape samma dag.

Med sorg i hjärtat förstod jag, att min avresa från Bora-Bora var nära förestående. Men Taio bad mig stanna kvar i Vavaudalen och fortsätta vår stora arearéa. Det vore synd, om även jag skulle lämna festen, tyckte han.

Men innan han gav sig av, bad jag honom låta mig veta när "Matahiva" anlände och när hon skulle segla.

Matahi och Tinomaua var några av dem som också måste ge sig iväg med hövdingen till kopralastningen i Vaitape.

Vår fest fortsatte emellertid, och jag hoppades hela tiden, att "Matahiva" skulle dröja. Men när hon kom måste jag resa. Ty

ingen visste när nästa båt gick österut.

*

En eftermiddag när arearéan pågått i tre dygn ropade Porima att en segelkanot flög in i viken nedanför Vavaudalen. Taio hade skickat Pari och Miti med ett budskap, berättade hon. Och snart vandrade de tysta in på gläntan vid bäcken. Pari räckte mig ett brev, väl inlindat i flera lager gröna blad som skydd mot saltvattnet. Jag skar av bastsnöret runt det lilla paketet,)röt kuvertet och läste:

"Iaorana Tevere tane rahie!

"Matahiva" koni in till Vaitape i natt. Vi lastar kopra och vanilj för fullt, så hon seglar nog i kväll. Jag sänder detta brev med min snabbaste kanot. Ifall du vill resa tar Pari och Miti dig med tillbaka hit. Själv tycker jag, att du bör stanna här på Bora-Bora. Det är sant, att vi är fattiga. Pengar och kläder är det ont om. Men vi har kokospalmer. Hos oss fryser ingen mänska, och alla har vi hus och mat

och avavin. Stanna gärna hos oss, Tevere. Arearéan har ju bara börjat, och snart kommer vi i Vaitape åter upp till er i dalen.

Men reser du, skall jag besöka dig på Tahiti. Kapten Lolo har lovat mig fri resa. Lolo, Temoa, kocken och alla de andra pojkarna ombord ber mig hälsa dig, och jag, Taio, sänder dig

arofa nui."

Gamle Varana frågade allvarligt hur jag tänkte göra. Fast han inte läst brevet, tycktes han ändå förstå vad det rörde sig om. Även han försökte övertala mig att stanna. Men när jag berättade om mina vänner i Krater-dalen förstod han. Han hade känt många raireva-mänikor, sade han. När de vill segla får man inte hejda dem, ty det är de som för nyheterna, sångerna och danserna från ö till ö.

Även Taio höll på denna gamla raireva-tradition, det visste jag.

— Mellan öarna måste blodet alltid bytas,

så att mänskorna förblir friska, sade han en gång, när vi satt vid stormlanternan och pratade. Polynesiernas långresor och stora gästfrihet förklaras kanske delvis genom denna inställning till raireva.

Långsamt följde jag Pari och Miti ned för stigen. Porima slog sig i sällskap med oss.

Under vår vandring mot stranden måste jag berätta för dem om den stora värld som låg utanför Bora-Bora. Deras nyfikenhet kände inga gränser. De hade aldrig varit längre bort än till den vilda lilla ön Maupiti, som skymtade vid horisonten. Bilar, telefoner, tåg, radioapparater, hissar och mycket annat var för dem okända saker. De visste, att några av dessa vitmansunder fanns på Tahiti. De hade hört berättas om sådant, sade de. Men märkligt nog tycktes de hysa större intresse för mänskorna och naturen i Kraterdalen. De bad mig berätta hur Ata, Taranenko och Otaha såg ut. Hur spelade de? Vilka blommor växte vid det stora vatten-

fallet, och vilka fåglar fanns i dalens skogar? Hur länge varade apelsinsäsongen där., och hur smakade Kraterdalens mango?

Vi nådde stranden mitt i berättelsen om, när djävulen kom till Tahiti. Pari och Miti hissade seglet och sade att nu fick det vara nog. Nu måste vi ge oss av för att hinna fram i tid. Men Porima ville höra historien till slut. Hon fick sin vilja fram, och när jag beskrev, hur rädda många människor varit för den stygga reptilen, skrattade hon hejdlöst.

Så småningom gled vi ut på lagunen. Männkorna sjöng och vinkade. till oss.

Plötsligt hördes gamle Varanas hesa skratt skalla som ett tritonhorn över vattnet. Pari försäkrade, att nu berättade Porima för honom om den stora ångestens natt på Tahiti.

Lolos skonare låg segelklar, när vi kom in till Vaitape. I all hast packade jag min sjömanssäck.

Tinomana grät som ett barn och tryckte

mig till sin fylliga barm, när hon hörde att jag beslutat resa. Så skyndade hon att koka sitt hemlands starka kaffe. Hon visste, att jag tyckte om det just så som hon lagade det. Ingen kunde hejda henne. Kapten Lolo och hans skonare kunde gott vänta, sade hon och serverade mig för sista gången. Hennes fuktiga ögon återfick sitt vanliga skälmska uttryck, och hon klappade mig som en moder skulle gjort, medan jag skyndsamt svalde hennes heta avskedsdryck.

Matahi tog min sjömanssäck under armen och gick tyst framför mig ned mot stranden. Enligt landets sed följde Taios barn med presenter: korgar med frukt, sovmattor, snäckband och en kalebass med avavin.

Vi tågade i gåsmarsch. När vi nådde Ki Sangs handelsbod kom han springande mot mig med en korg ankägg, på vilka han målat vackra kinesiska bokstäver. Och från sina hålor vinkade fäktarkrabborna med smultronfärgade klor.

Vi gick den sopade korallvägen ned mot kajen, förbi det ensamma flamträdet och förbi vår kanot av brödfruktträd. Och hela tiden kände jag, hur svårt det var att lämna Bora-Bora och dess enkla, goda människor.

Inombords blir man aldrig härdad därnere på öarna. Man förälskar sig i den ena ön efter den andra. Och för var och en som man lämnar känns ett styng i hjärtat. Nya avskedssånger sjungs, och friska blommor kastas i lagunerna. På så sätt är det som levde man alltid på randen av ett vackert men vemodigt äventyr.

BORA-BORA AUÉ!

Lik en ängslig fågel stryker "Matahiva" ut från Bora-Boras rev. Det blåser frånlandsvind. Vi star tysta på akterdäcket och lyssnar — Temoa och jag.

Hela mitt förflutna tahitiska liv glider förbi som en dröm. I svindlande fart dyker minnesbilder fram. Händelser och stämningar flyger genom landskap av djupaste lugn.

Någon gång rusar stormen genom dystra dungar. Någon gång sveper tunga regnmoln genom dalarna. Men som oftast lyser sol och tropisk måne över vänliga människor och gästfria byar. Bruna ungar ropar från lagunerna, och jag hör passadens egenartade, vinnande sånger i järnträden. Trummorna mullrar i de gröna bergen, och genom skogarna hör jag ännu ekot av gamle Varanas skratt.

Jag lämnar ratten till Lolo, som kommit

upp från kajutan, och går förut. På däcket ligger en ung vahine. Det svaga ljuset från en svängande lanterna flackar över hennes blåsvarta hårsvall. Jag har inte sett henne komma ombord, och då jag frågar Temoa vem hon är, lyfter han bara hemlighetsfullt på ögonbrynen och försvinner in i byssan. Jag ställer mig att betrakta den som det tycks sovande kvinnan.

Tjocka hårslingor böljar ned över yppiga bröst, bruna armar och en klänning av rosafärgat kinesiskt silke. Det är Porima, dansösen.

Hon känner att någon betraktar henne, och hon öppnar sina tunga ögon och låter dem tveklöst vila på mig.

— Du trodde, att jag var kvar i Vavau-dalen, säger hon.

— Jag trodde fel.

Hon nickar och är synbarligen tillfreds. Efter en stunds tystnad säger hon:

— Så snart du seglat. med Pari och Miti

red jag till Vaitape och gick ombord innan du kommit.

— Men vart ska du resa, Porima? frågar jag.

Hon slätar med handen över sin sov-matta.

— Till Kraterdalen, svarar hon.

Hon ser min undrande min och börjar skratta.

— Jag har länge drömt om att resa, förklarar hon. Också jag är en reireva.

*

Skonaren rusar fram i mörkret som ett vitt spökskepp. Vattnet fräser och lyser med ett fosforaktigt sken längs skrovets sidor. Röda facklor blinkar i Vaitape by. Ett tritonhorn skallar där-inifrån. Två korta och en lång stöt. Matahi sänder en sista hälsning.

Till
Tord
med
talitiskt
IA-DRA-NA
från
Sverre

12/11 1930